DE

časopis slovenskih delavcev

št. 20

Glavni urednik Marjan Horvat

Odgovorni urednik Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja: 321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana

Ljubljana, 6. maja 1993, št. 20, letnik 52, cena 120 SIT

Torek, tiskovna konferenca svobodnih sindikatov, tema socialni pakt, poudarek na pomenu pakta v ozračju vsesplošnega nezaupanja v inštitucije sistema in med inštitucijami sistema, osnutek socialnega pakta po vladinem osnutku socialnega pakta, ki sindikatom ni dovolj konkreten...

SPORNA LEGITIMNOST

Več o tem na 4. strani DE, na koncu tiskovne konference pa pomislek **Alberta Vodovnika:**

*»Sindikati so pač legitimen partner v socialnem paktu, vlada menda tudi, z gospodarsko zbornico se pa stvar že zaplete – tu bo v igro stopil **Uroš Korže** s svojim skladom, ki ni več toliko sklad kot delniška družba, močan lastnik, ki zbornici jemlje legitimiteto samostojnega partnerja!«*

In poltihi medklic iz prikupnih ustec novinarke – Kdaj boste končno že štrajkali?!

SVOBODNI SINDIKATI IN NJIHOVA VEČ KOT DOBRA VOLJA

na 4. strani

DELAVCI NA NATEZALNICI LASTNINSKE ZAKONODAJE

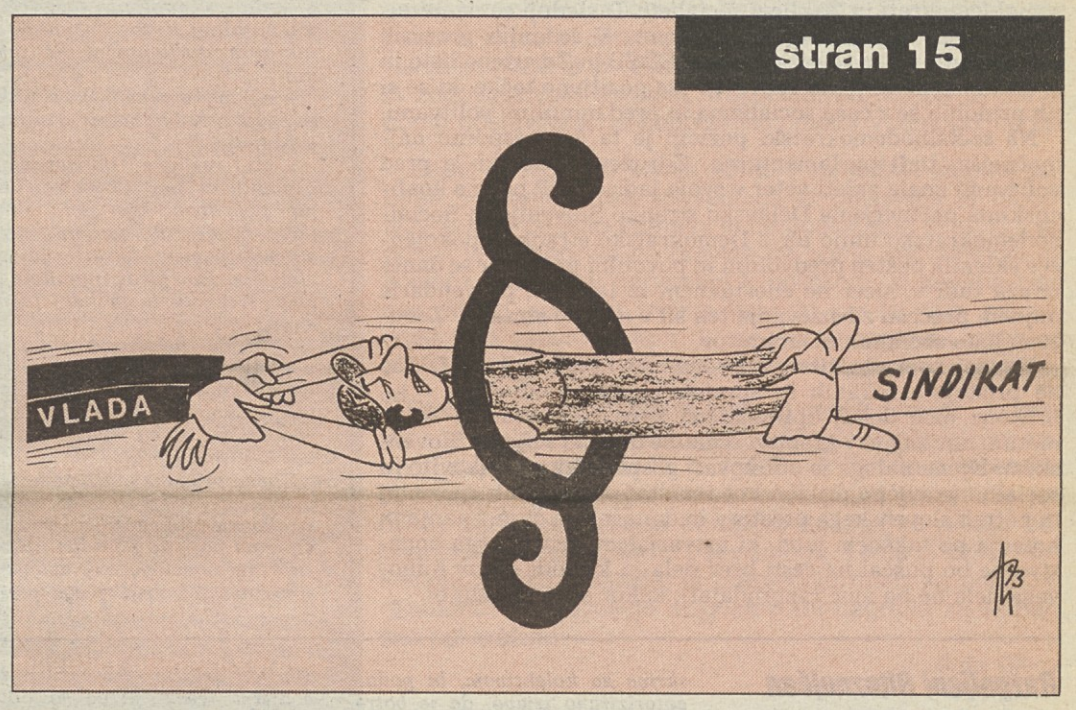

stran 15

ZDRAVSTVENA DIAGNOZA SLOVENCEV

Alkoholizem, samomori, nizka rodnost in prezgodnje umiranje

stran 13

DE, sreda 14.00

Iz Murske Sobote so nam delavci v šolstvu, člani SVIZ, poslali svoje zahteve, naslovljene na **ministra za šolstvo in šport.**

Šolsko oblast in slovensko vlado najostreje opozarjajo, da je konec začasnega, navideznega miru! Njihovo delo je v primerjavi z zaposlenimi v državni upravi tako krivično vrednoteno, da se oblastem ne kanijo več pustiti voziti žejne čez vodo.

Trdijo, da vlada na njihov račun spletkari in zavlačuje, zato ji pošiljajo štiri zahteve:

1. Takojšen začetek aktivnosti za sprejem takšne kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti, ki bo omogočala zares enako izplačilo za 1. tarifni razred v taki višini, da bodo tudi naše snažilke lahko preživele s pošteno opravljenim delom. Sedanji sistem plač delavcev v vzgoji in izobraževanju namreč ne omogoča nagraditi uspešnega in kvalitetnega dela, zato je ta kriterij treba vgraditi v sistem plač. Nevzdržna je tudi sedanja razlika med izhodiščno in zajamčeno plačo.

2. Zakon o plačah delavcev v javnih vzgojnoizobraževalnih zavodih je treba čimprej spremeniti in dopolniti tako, da bo usklajen z drugimi zakoni, ki urejajo plače v drugih negospodarskih dejavnostih in na področju državne uprave. Ti zakoni, ki jih navajamo, omogočajo namreč višje vrednotenje posameznih profilov, kar povzroča med delavci v šolstvu zelo veliko nezadovoljstvo, ki se kaže tudi pri delu. Slabo plačani delavec namreč nikakor ni motiviran za dobro delo.

3. Zahtevamo izplačilo regresa sedaj in ne po izplačilu zadnjega dela poračuna, v enkratnem znesku ter v maksimalni višini, ki jo dovoljuje zakon. Lansko leto smo delavci v šolstvu dobili namreč izplačan najnižji regres.

4. Zahtevamo ustrezno vrednotenje vsega dodatnega dela, kot so: zaključni izpiti, seminarske naloge, eksterno preverjanje znanja, popravni izpiti in drugo.

Vlada naj ve, da jih plačuje kot drugorazredne državljane in bo nosila vso odgovornost za njihove drugorazredne rezultate – tega bi se moral zavedati predvsem minister Slavko Gaber in se bolj odločno zavzeti za boljši položaj delavcev v šolstvu!

Podobne strune ubira SVIZ Slovenska Bistrica – v sindikalnem zaupniku.

Čas premisleka

Piše: Marjan Horvat

Današnji čas prinaša na slovensko strankarsko politično sceno nova spoznanja in predvsem potrebe po združevanju tistih socialnodemokratsko usmerjenih strank in skupin, ki iščejo svoj izvor v sodobni evropski socialnodemokratski misli, vendar oplemeniteni s specifičnostjo slovenskega prostora in družbenoekonomskih razmerij. Zgodovina doslej ni bila »naklonjena« socialni demokraciji na Slovenskem, saj je le-ta med obema vojnama odigrala klavrno vlogo pri zastopanju slovenskih nacionalnih interesov in uveljavljanju racionalnih delavskih interesov v spopadih s kapitalom.

Po slovenski pomladi so se pri nas ob množici drugih, bolj ali manj programsko nedefiniranih strank pojavile tudi socialnodemokratsko usmerjene stranke. Modro in spretno je takšno razpoznavno usmerjenost dobivala tudi nekdanja ZKS, kasnejša SDP. Ta je bržkone med vsemi srednjeevropskimi in vzhodnoevropskimi strankami, ki so se oblikovale po propadu socialističnih sistemov, najmanj boleče prestala zgodovinsko preizkušnjo sestopa z oblasti. Ohranila je precejšnjo moč kot parlamentarna stranka z zaznavno distanco do svojeglavega in problematičnega neoliberalizma na Slovenskem in nevarnosti prevlade desne opcije v prihodnjem političnem življenju Slovenije. Ob njej so se za prostor pod soncem krčevito borili Pučnikovi, če že danes ne Janševi socialdemokrati in Žakljevi socialisti. Ti slednji so na minulih volitvah odpeli svoj labodji spev. V sedanjih procesih združevanja pa so se razklali med SDSS in Združeno listo in si na način verjetno zapravili vse pozitivne točke, ki so si jih pridobili še v času socializma in pred minulimi volitvami.

Na socialnodemokratski poziciji je ta čas nesporno najmočnejša, tudi parlamentarna, Združena lista, ki je pred volitvami znala zajeti veter v svoja jadra. SDP pa je s koalicijskima partnerjema Delavsko stranko Slovenije in Socialnodemokratsko unijo ter z Demokratsko stranko upokojencev sklenila pošten predvolilni in povolilni pakt, kar se danes izraža tudi v, sicer ne enostavnem in lahkem, pa vendarle nujnem procesu združevanja teh sil v enotno stranko Združeno listo socialnih demokratov.

Na majskem združitvenem kongresu – SDP, DS in SDU so na pristojnih organih že sprejele potrebne odločitve – bo bržkone moč dokaj optimistično zaznati, upam, da se ne motim, nov zagon v krepitvi socialne demokracije na Slovenskem. Njena naloga je oblikovati gospodarsko učinkovito in socialno pravično družbo kot rezultat avtentičnih spoznanj in potreb slovenskega prostora in današnjega časa, znanja in hotenja po takšnem jutri, ki ustvarjalcev družbenega bogastva ne bo puščal na cesti brez dela in ko tudi sadov njihovega dela ne bo moč razprodajati, kakor se komu zljubi.

ODMEVI

Zahtevam, da na podlagi določb zakona o tisku objavite v Delavski enotnosti prispevek, kot se glasi:

Anica je opravila nalogo...

V Delavski enotnosti z dne 17. aprila 1992 je »ostri« Kuli v svojem vrtičku na zadnji strani dodal še piko na i k svoji priljubljeni nekaj mesečni temi v Ravbarkomandi glede vztrajnega in brezkompromisnega zagovarjanja ravnanja direktorja kočevske Opreme v zadevi gladovni štrajk sindikalnega zaupnika Neodvisnosti in njegov odpust zaradi tega ter prepoved vstopa sindikalnima funkcionarjema oz. zaupnikoma istega sindikata v podjetje.

Kulija je predvsem zbodlo dejstvo, da so med 5003 obravnavanimi primeri oz. predmeti na družbenih pravobranilstvih v Sloveniji, v poročilu parlamentu bila izpostavljena in konkretizirana pravna vprašanja, ki so izhajala iz opisanih dejanskih okoliščin v Opremi.

Od novinarja in tudi od uredništva DE, ki se deklarira za »časopis slovenskih delavcev«, ni logično, da se protivita razčiščevanju vprašanj, ki so se nanašala na takrat še odprta pravna vprašanja kot:

– ali lahko republiški sindikat imenuje sindikalnega zaupnika v podjetju,

– ali različna poimenovanja v predpisih, pravilih in kolektivnih pogodbah, kot n.pr.: sindikalni poverjenik, zaupnik, predstavnik pomeni hkrati tudi različno varstvo glede imunitete takega sindikalista in kdaj ta nastopi,

– ali je delovanje sindikata v podjetju možno šele s sprejemom dogovora iz 28. člena splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, ki ga skleneta sindikat in direktor itd.

Tovrstne sodne prakse takrat še ni bilo. V praksi so bila različna strokovna tolmačenja, podjetje Oprema pa je to s pridom izkoristilo in onemogočalo delovanja sindikata. Za družbenega pravobranilca so bila to pomembna vprašanja in v nasprotju z novinarjem in uredništvom DE meni, da ni pomembno, kako se imenuje sindikat, katerega delo se onemogoča.

Podpisana Anica je reševanje problematike, katerega začetek je formalno resda sprožil predsednik države, preko sodišča speljala do konca, in sicer tako, da sta v marcu in aprilu leta 1993 postali pravnomočni dve sodni odločbi, ki dajeta odgovore na nekatera izpostavljena in druga pravna vprašanja delovanja sindikatov in se nanašajo na vse sindikate.

Tako je razveljavljena »prepoved« predsednika podjetja o prepovedi vstopa oz. omejitev vstopa v podjetje sindikalnima zaupnikoma, ko prihajata v podjetje zaradi sindikalne dejavnosti, čeprav še ni podpisan naveden dogovor iz kolektivne pogodbe in čeprav ju je imenovalo predsedstvo. S tako prepovedjo je bila omejena osnovna delavčeva pravica, da se organizira v sindikat in v njem deluje. Tako onemogočanje dela sindikata je v direktnem nasprotju z zakonom o delovnih razmerjih, splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo kot tudi s konvencijo MOD štev. 135 in priporočilom iste organizacije štev. 143. Tudi stališče podjetja, da delavec družbenega podjetja nima kaj iskati v prostorih podjetja, če je doma na čakanju ali v bolniškem staležu, nima opore v pozitivni zakonodaji. Možno je sicer, da delavec pri tem krši delovno obveznost, vendar je treba to ugotoviti v posebnem postopku. Zato je Družbeni pravobranilec samoupravljanja RS po 1. odstavku 8. člena zakona o družbenem pravobranilcu samoupravljanja pravilno ravnal, ko je s sklepom začasno zadržal izvršitev izpodbijane »prepovedi«. Sodišče je ta sklep družbenega pravobranilca samoupravljanja vzdržalo v veljavi vse do pravnomočnosti sodne odločitve.

V drugi zadevi je sodišče razveljavilo odločitev predsednika podjetja ter sklep sveta podjetja o prenehanju delovnega razmerja delavcu zaradi neupravičenega izostanka z dela, ko je zapored šest dni gladovno stavkal v podjetju. Podjetje je napačno uporabilo zakon o neupravičenem zaporednem petdnevnem izostanku z dela, kajti delavec je bil ves čas gladovne stavke v podjetju, ni pa delal. Ker ni delal, bi bilo treba v ustreznem (disciplinskem) postopku ugotavljati njegovo krivdo. Delavcu delovno razmerje ni prenehalo in še traja z vsemi pravicami in obveznostmi. Podjetje ga je dolžno pozvati na delo ter mu izplačati nadomestilo osebnega dohodka za čas, ko ni delal, vse v 15 dneh pod izvršbo.

Za izvršitev pravnomočne sodne odločbe je odgovoren direktor podjetja, ki stori disciplinski prekršek, za katerega se mu izreče ukrep prenehanja delovnega razmerja, če odločbe ne izvrši v roku 15 dni, hkrati pa je to lahko tudi kaznivo dejanje. Bo kdo predsednika podjetja in svet podjetja, ki sta bila s strani podpisane pravočasno opozorjena, da nepravilno uporabljata zakon o delovnih razmerjih, klical na odgovornost?

Kuli se ni izkazal kot prerok, ko je v svojem vrtičku napovedoval, da bo družbeni pravobranilec samoupravljanja ostal na pol poti pri razčiščevanju zadeve, kakor tudi, da ob eventuelnem razčiščenju, o družbenih pravobranilcih samoupravljanja ne bo več ne duha ne sluha. Ali se bo te zadeve kaj spomnil predsednik države, pa sploh ni pomembno, saj nismo šli v ogenj zanj, temveč za delavce in za pravico delovanja sindikata, pri čemer ni važno, kakšne barve je sindikat.

Prilagam 4 sodne odločbe, to je, dve prvostopni in dve drugostopni, da lahko g. Ivo Kuljaj, poleg ostrine, (pri)dobi še kaj nepristranskega za pisanje.

Zadovoljna sem, da sem pripomogla k delovanju pravne in socialne države tudi preko navedenih sodnih odločb.

Mag. Anica Popovič, družbeni pravobranilec samoupravljanja Republike Slovenije

Odgovor novinarja:

Običajna praksa uredniškega delovanja je, da se hkrati z objavo odmeva ne pripisuje redakcijsko oziroma novinarjevo mnenje ali stališče. Ker pa je od objave »sporne« pike na i, ki je zbodla družbenega pravobranilca samoupravljanja Republike Slovenije mag. Anico Popovič, minilo več kot leto dni in se je razen nje ne spomni nihče več, bomo tokrat storili izjemo.

Gremo taksativno:

Prvič, o »ostrem« Kuliju in njegovem vrtičku si lahko Anica Popovič misli, kar ji je ljubo. Enako velja za njeno kvalifikacijo »nekajmesečnega vztrajnega in brezkompromisnega zagovarjanja ravnanja direktorja kočevske Opreme«. Brez komentarja torej!

Drugič, da me je zbodlo »dejstvo, da je bila med 5003 obravnavanimi primeri« izpostavljena konkretno le kočevska Oprema, je res in takšno stališče zastopam še danes. Zakaj si je takratno dogajanje v tem podjetju zaslužilo ta ekskluzivizem, ve le Anica Popovič in tisti, ki so ji zaupali omenjeno nalogo.

Tretjič, Anica Popovič ni niti z eno samo prvino podkrepila svoje trditve, da se je novinar in tudi uredništvo DE upiralo razčiščevanju »takrat še odprtih pravnih vprašanj«. Prav nasprotno: v članku z naslovom »Sporna imuniteta«, ki je povzetek dela poročila družbenih pravobranilcev samoupravljanja za leto 1991, smo posebej poudarili, da je »za nas posebej zanimivo njihovo (pravobranilcev namreč, op.p.,) razglabljanje o imenovanju in delovnopravni imuniteti sindikalnih zaupnikov«. V nasprotnem primeru bi bilo nelogično, da smo ga sploh objavili. Da smo torej nasprotovali razčiščevanju teh »odprtih pravnih vprašanj«, si je Anica Popovič preprosto izmislila.

Četrtič, Anica Popovič, zdaj po več kot enem letu poudarja svoje stališče, po katerem »družbeni pravobranilec v nasprotju z novinarjem in uredništvom DE meni, da ni pomembno, kako se imenuje sindikat, katerega delo se onemogoča«. Zraven prilaga štiri sodne odločbe, ki naj bi de iure in de facto legitimiziralo njeno stališče. O odločitvah sodišča ne bom razglabljal, ker so pač te takšne, kakršne so, in naj se z njimi ukvarjajo pravniki in vsi tisti dejavniki, ki v tem najdejo svoj smoter. Glede omenjenega »nasprotja« med pravobranilcem na eni ter novinarjem in uredništvom DE na drugi strani pa bi Anici Popovič rad povedal, da se ga je spet preprosto izmislila. Podpisani je že zdavnaj pred Anico Popovič zagovarjal sindikalni pluralizem, kar torej pomeni, da je z vsemi svojimi očmi in skromnimi zmožnostmi delal za to, da se omogoči delovanje slehernemu sindikatu. O tem se lahko pozanima pri Rastku Plohlu, Francetu Kmetiču, Francetu Tomšiču, Miroslavu Garbu in še kom. Nenazadnje celo pri Marjanu Orožnu. V redakciji ter v nekaterih sindikalnih in političnih krogih so znane tudi posledice takšnega delovanja, kar pa je že druga zgodba. Popolnoma nekaj drugega pa je seveda novorevolucionarno širjenje sindikata Neodvisnost, ki je potekalo na podlagi znane Demosove okrožnice, čemur se je skupaj z menoj uprla ne tako majhna množica predstavnikov demokratične javnosti. Kako je takrat ravnala Anica Popovič, ve ona sama najbolje. Sam sem nekaj več o tem napisal v komentarju z naslovom »Ples kardeljanskih striptizet«, kar pomeni, da ni nobenega racionalnega razloga, da bi zdaj, po ne vem kolikem času, ponovno odpiral ta vprašanja. Jih pa lahko, če kdo konec koncev čuti takšno potrebo.

Petič, da bo »družbeni pravobranilec samoupravljanja ostal na pol poti pri razčiščevanju zadeve«, tega nikoli nikjer nisem napisal, kar pomeni, da si je Anica Popovič spet nekaj izmislila. Pač pa sem napisal, da »je (Anica Popovič, op. p.) spričo pomanjkljive zakonodaje ostala na pol poti«. Marnje o preroštvu torej prepuščam gospe Popovič in tistim, ki jih zanima okultno onaniranje. Če pa Anica Popovič misli, da sem se zmotil, ko sem zapisal, da o kakšnih pravobranilcih samoupravljanja ne bo ne sluha ne duha, ko bo primer raziskala do konca, potem ji lahko zgolj dobrohotno prišepnem, da zamuja s »prenovo«, posledice česar še kako občuti njena institucija. V nasprotnem primeru naj mi, prosim, gospa Popovič razloži, v čem še vidi ratio v nazivu »družbeni pravobranilec samoupravljanja«? Glede na njegov nekdanji pomen, jaz danes res ne vidim več niti sluha niti duha. Kvečjemu anahronizem časa in prostora.

Šestič in zadnjič, kako je šla Anica Popovič v ogenj ne za predsednika države, »temveč za delavce in za pravico delovanja sindikata ne glede na njegovo barvo«, pa je zame pravljica za lahko noč, ki jo lahko razlaga komur hoče, drugo vprašanje pa seveda je, kdo ji to tudi verjame. Konec koncev je bila Anica Popovič družbena pravobranilka samoupravljanja tudi v časih, ko je imela v podjetjih domovinsko pravico edino dovoljena partija skupaj z udbo in z njenimi podružnicami. Le za katere delavce in za katere(i) sindikat(e) se je takrat borila? Če smo že pri ognju, opekla se ravno ni...

Ivo Kuljaj

Razgaljeni Ritoznojčan

V zadnji številki Delavske enotnosti (kako simbolično) so »delavci Ritoznojčana« izlili svoj gnev na glavnega in odgovornega urednika BISTRIŠKE PANORAME zaradi domnevne nelojalnosti kolektivu. Omejila se bom samo na del članka, ki se tiče mene osebno. O osebi, ki je avtor omenjenega članka, pa se spretno skriva za kolektivom, bi podala avtorizirano izjavo, da je botrovale vsem težavam podjetja. Organizirala je javni linč vodilnih delavcev na zboru kolektiva in vodila »dahavske procese« pred disciplinsko komisijo.

Ves čas, ko sem bila zaposlena v kolektivu, to pa je malo manj kot 15 let, sem bila pripadna podjetju. Ves čas vodenja finančno računovodske službe sem se trudila, da delavci niso čutili težav podjetja. Vsak mesec so dobili osebni dohodek, pa čeprav sedaj pravijo, da je bil majhen (če imam prave informacije, sedaj še teh nimajo). Obsojena sem bila, preden je izreklo sodbo sodišče. Tak način je verjetno sedaj v modi.

Kot finančnik se bom omejila na dejstva:

1. Strošek »managerskega zavarovanja je bil 375.218 SIT oz. 15.634 DEM. Po preteku enega leta je imelo podjetje pravico 90 % tolarsko protivrednosti tega zneska, to je ca. 815.000 SIT zahtevati nazaj. Gornji znesek je predstavljal 0,3 % odprtih obveznosti podjetja, torej tudi če ne bi bil vrnjen, ni mogel povzročiti propada podjetja.

2. Financiranje celotne proizvodnje je bilo odvisno od kreditov, odkar poznam podjetje. Kakšni so učinki proizvodnje, pa ni odvisno od finančnika v nobenem podjetju.

3. Pri upnikih smo imeli veliko stopnjo zaupanja. To se vidi iz analize zunanjih strokovnjakov, ko je bila izdelana 5. 3. 1992. Samo z gledanjem drugega pri delu in iskanjem njegovih napak se ne naučiš poslovnega obnašanja. To je »samoupravno izvoljeno« vodstvo že spoznalo, vendar niso zamudili nobene priložnosti, da kažejo na nas kot na krivce položaja, v katerem je podjetje.

4. Konec leta 1991 je bil primanjkljaj dolgoročnih virov 2.3 % vrednosti dolgoročnih naložb. Zanima me, ali sedanje vodstvo upa prikazati realni kazalnik za leto 1992! Na mojo srečo sem imela pred znanimi dogodki kontrolo zaključnega računa, tako da imam pisni dokument o realnosti prikazanih rezultatov za leto 1991.

5. Iz zapisnikov se lahko dokaže, da smo imeli izdelan program rešitve podjetja pred »novo vlado«, pa smo bili tako nesramni, da smo določene programe odnesli s seboj.

Tega ne pišem zaradi sovraštva do podjetja. Avtor članka je pravilno ugotovil, jaz imam dovolj dela v svojem podjetju. Nočem pa, da se zaradi stvari, ki se normalno rešujejo z medsebojnim dogovorom med sprtimi stranmi, odgovornost zvali na PANORAMO.

Bivšim sodelavcem želim vso srečo pri delu. Potrebovali jo bodo!

Nada Kovač

DE časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite

(061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika:

Javni odgovor na javno vprašanje o ceni učbenika

Prosimo, da v zvezi z zastavljenim javnim vprašanjem v vašem časopisu št. 17 z dne 15. aprila 1993 v zvezi s ceno učbenika Organska kemija za 8. razred objavite priloženi odgovor.

Predloženi način kalkulacije cen učbenikov je povsem nesprejemljiv, saj spraševalec očitno ne pozna vseh kalkulativnih elementov, ki vplivajo na oblikovanje maloprodajne cene. V njegovem primeru je anonimni privatni založnik le posrednik med tiskarno in knjigarno.

Založba se projektov prenove učbenikov loteva s strokovnim proučevanjem kompleksne problematike področja, iz katere ni smiselno izolirati posameznih naslovov. V ponudbi »privatnega tiskarja in založnika« je očitno skrit popolnoma nestrokoven pristop k zalaganju učbenikov, kar je trenutna moda v Sloveniji, v svetu pa takega pristopa ne poznajo.

V prizadevanjih za tržno konkurenco in alternativo iščemo najboljše avtorje in najboljše druge sodelavce. Pri tem npr. vprašanje avtorskih honorarjev, po našem mnenju, ne more biti javna zadeva.

Stari učbenik organske kemije je leta 1990 doživel že 16. natis, medtem ko je bila tedaj povprečna starost učbenikov DZS 6 let. Vsebina učbenikov seveda zastareva in na prenovo organske kemije smo se pripravljali že nekaj let prej (na našo željo in zaradi zahtev učiteljev in Zavoda za šolstvo).

Uredniško delo pri prenovi učbenika Organska kemija 8 se je začelo konec leta 1990 in je potekalo vse leto 1991 in še polovico leta 1992. Na iskanje ustreznega koncepta učbenika in delovnega zvezka kaže njuno postopno uvajanje v več delih med šolskim letom 1991/92. DZS je uvajanje učbenika spremljala tudi z zbiranjem mnenj učiteljev. Z avtorico in drugimi sodelavci smo želeli pripraviti kar najbolj kakovostno in sodoben učbenik. Menim, da nam je to tudi uspelo.

Poleg stroškov priprave učbenika nastopajo še mnogi drugi, ki jih spraševalci ne navajajo kot stroške založnika:

– stroški distribucije učbenikov (založniki namreč iz lastnih sredstev pokrivajo celotne stroške vseh prevozov knjig v knjigarne),

– stroški skladiščenja,

– riziko načrtovanja naklad in stroški financiranja zalog

– višina rabata, ki ga založnik odstopa knjigarnam (17 %),

– stroški odpisov zastarelih učbenikov,

– da ne omenjamo notranjega subvencioniranja izdajanja učbenikov, ki izhajajo v nizkih nakladah (srednje, višje, visoke šole, priročniki za učitelje, učila ipd.).

Iz zadnjega vprašanja je razbrati, da spraševalec ne pozna zelo netržnih ukrepov vlade v zvezi s cenami učbenikov, ki za naprej založnikom ne omogočajo preživetja, kaj šele razvoja.

Državna založba Slovenije d.d.
Dejavnost založništva šolske literature

DE časopis slovenskih delavcev • Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije • Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 • Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 116-163, 311-956, 313-942 • Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeškin (Življenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Kažipot), Bora Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, telefaks 311-956 • Naročnina: 321-255 • Posamezna številka stane 120 SIT • Žiro račun: 50101-603146834 • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

Težave z levico, težave z desnico

Zadnje pol leta je »združevanje levice« oziroma »združevanje desnice« bila priljubljena tema komentatorjev. Ta združevalna pričakovanja so bila utemeljena v političnih ideologijah: socialdemokratski, liberalni in »ljudski« (»krščanski«). Toda za prvenstvo so znotraj vsake tradicionalne usmeritve tekmovale med seboj nekompatibilne garniture politikov.

V »liberalnem taboru« sta si tako konkurirali Demokratska stranka (DS) in Liberalno demokratska stranka (LDS). Ker je prva znana tudi kot »opozicija« – pa čeprav so jo skuhali na pokojni SZDL – druga pa kot »alternativa« – pa čeprav jo je ves čas kontroliral aparat mladinskih funkcionarjev – so se poskusi obvladovanja liberalnega dela volilnega telesa končevali s poskusi nadomeščanja konkurenčne garniture ali njenega razcepljanja. **Ruplova** špekulacija z **Zoranom Thalerjem** je dokaz za to. Po Miklavževih volitvah se je zgodba obrnila in demokrate je **Drnovšek** izprl iz koalicije, s ponudbo, ki jim je pokazala, koliko zares tehta njihovih pet poslancev, in ne, koliko si **Bavčar** umišlja, da tehta.

Ker je bil z Miklavževimi volitvami prestižni boj za »center« odločen, je po volitvah nova politična stvarnost postavila »levico« in »desnico« pred preizkušnjo. Znotraj oblastne sfere je vladna »separatna« koalicija LDS-SKD & LDS-SDP/ZL jasno pokazala, katere stranke so nosilke svojega deleža oblastnega kolača v socialdemokratskem oziroma v desnem (ljudskem, krščanskem, konzervativnem) taboru. To sta Združena lista na levi in Slovenski krščanski demokrati na desni strani politične strankarske mavrice.

Operacija lubenica

● Prvi korak k vzpostavljanju nove, tripartitne podobe slovenske politike so bile ločitve in razcepi. Ključnega pomena je bil tisti pri Ruplovi Slovenski demokratični zvezi (SDZ), ki se je še pred padcem prve **Peterletove** vlade ločila na Demokrate in Narodne demokrate. Ta razhod je bil predpogoj za »zaustavljanje desnice«, saj Rupel svoje strankarske baze, ki je verjela v Demosov projekt, ni več obvladoval; zato jo je moral odstaviti. Čeprav je tri četrtine strankarskih članov ostalo zvesto izročilu SDZ, je tri četrtine poslancev šlo z Ruplom, pa tudi diskete s popisom članstva in denar, ki je šel SDZ kot parlamentarni stranki. Ključno je bilo politično vodstvo, saj iz baze ni bilo prepoznavnih imen in političnih konceptov, zato je na volitvah '92 rezultat bil ta, da se je volilno telo nekdanje SDZ obrnilo po poslancih in ne po članski infrastrukturi; tako so Demokrati dobili ustrezen odstotek glasov, Narodni demokrati pa so izginili med izvenparlamentarce. Podoben proces se je zgodil v **Jelinčičevi** Slovenski nacionalni stranki (SNS), ki je po njegovih drznih obratih – podpori Drnovšku in nasprotovanju **Janši** – razpadla na pol, s to razliko, da si obe polovici lastita identiteto SNS; tako smo lahko občudovali kar dva kongresa »iste« stranke, Jelinčičev in Staničev kongres namreč. Še grše je šel razkol pri Zelenih Slovenije, ko je vodstvo sklenilo postati »ekosocialna stranka«, ustanovilo novo stranko (ZESS) in v stilu zgodnjega kapitalizma izprlo (lock-out) legalne Zelene, z varnostniki pred vrati. **Gošnik & Co.** niso doumeli, da jih **Plut, Šešerko, Tancig & Co.** niso mogli izključiti pravnolegalno, ampak da je učinek nove zelene ekosocialne stranke točno ta. Dogodkom pri Zelenih bi lahko rekli tudi »Operacija lubenica«, saj je vodstvo in vseh pet doslej zelenih poslancev (in en minister iz »konstruktivne opozicije«) izprlo »fundamentaliste«, ki so zrasli z Demosom.

Mi smo jih stisnili

● Učna doba demokratičnih sil je tako bila dolga in mučna in zaradi amaterizma, pomanjkanja informacij, zaslepljenosti s projektom slovenske osamosvojitve itd. tudi obsojena na tak konec. Neki nekdanji partijski pooblaščeni tovariš (včasih so imeli taki ljudje rang »inštruktorja cekaja«) je to stanje opisal z besedami: »Mi smo jih stisnili.« Skratka, kar je po letu 1989 nastalo novega, so izigrali ne glede na ceno teh političnih manevrov – od »sestopa« preko »sprave«, plebiscita in osamosvojitve. S stališča ohranitve oblasti je za komunistično elito bilo ključnega pomena obvladati emigracijo, ki je edina imela denar in infrastrukturo za neko alternativno politiko, pa tudi izročilo (čeprav se je ustavilo nekje med 1941 in 1945), ob njej pa tudi protestna gibanja doma. Da je res tako, potrjuje pri sosedih razmeroma pozen prestop zveznih funkcionarjev in častnikov v nacionalne vojske osamosvojenih držav. Slovenska politika je ta proces samo anticipirala in ga tudi bolj elegantno speljala. Kar se strank tiče, je demokratično bazo nekdanjega Demosa razneslo – najprej so odšli »krščanski socialisti« (že poleti '89), do pomladi '93 pa je iz oblastne sfere izvrglo še zelene – kolikor niso prestopali že prej k SLS – pa narodne demokrate in ljudsko stranko (v tisti meri, kolikor gre za kmečko zvezo).

Ker so Narodni demokrati žrtvovali stranko pogoltnemu volilnemu štabu in privatnemu podjetju, ki jim je vodilo kampanjo, se sedaj lahko samo še pridružijo krščanskim demokratom kot »krilo«. Kakih pet, šest krajevnih odborov pa utegne oditi k opozicijski SLS. Peterletova SKD je kljub problematičnemu vstopu v koalicijo presenetljivo ohranila notranjo kohezijo – bolj zaradi neprivlačnosti **Podobnikove** stranke kot zaradi slastnega oblastnega kolača. Zato pa so grožnje s prestopi k Podobniku učinkovito pomagale vsaj enemu politiku do stolčka državnega sekretarja, in to v trenutku, ko je kazalo, da je povsem odstavljen od korita. Gre za nekdaj med srednješolci osovraženega šolskega ministra dr. **Venclja.** Ker sta druga dva SKD-jevska ministra **(Umek, Osterc)** iz stroke in ne iz stranke, je vprašanje, koliko je SKD potencialni projekt in koliko je že strukturirana stranka. Združevanje na desni (SKD + ND + SLS + SGS + ?) bi desno stran šele postavilo kot alternativno; za kaj takega pa ne SKD ne SLS nista sposobni. In to ne zaradi domnevne brezperspektivnosti opozicijske drže na Slovenskem!

Janševa prazgodovina

● Kakor ostajata na desni dve kristalizacijski jedri, ki sta vse bolj vsaksebi, in to ne samo zaradi prestižnega boja med liderji SKD in SLS, tako tudi na levi ostajata dve socialni demokraciji. Združitveni proces je uspel samo na črti **Pučnik–Žakelj,** pa še ta samo zato, ker Žakljevih socialistov (SSS) niso marali mladinski aparatčiki. Če bi se Drnovšek oprl na Žaklja, **Hainza, Šukljeta** itd., bi **Školjč & Co.** izgubili tisto, kar jim daje politično moč. Tako so socialisti v mesecu dni naredili dva obrata – prvega v smeri liberalizma in drugega v smeri socialne demokracije. Njihov osnovni problem je seveda v političnem preživetju, obstoječi proporcionalni sistem pa ga političnim elitam zagotavlja v bistvu ne glede na volilni rezultat. Kar se Žakljeve SSS tiče, bi ta lahko bil tudi drugačen; na to nas opozarja predsedniška kampanja **Darje Lavtižar-Bebler.** Naveza SDSS–SSS je nekako bila domenjena že pred volitvami in zaradi tega pogajanja o »tretjem bloku« vmes med SDP in SDSS nikakor niso uspevala. Ne glede na različno proveniencо sta si SDSS in SSS v marsičem sorodni. Probleme s socialisti bi utegnil imeti samo socialdemokratski obrambni minister J. Janša, in to zaradi svoje politične prazgodovine. SDSS in SSS sta namreč obe imeli svoja predsedniška kandidata in **Kučanove** naveze le s težavo segajo v ti dve stranki, še posebej v SSS.

Tako lahko ugotovimo, da razcepljena desnica in razcepljena levica v tem trenutku ne moreta predstavljati alternative t. i. »liberalnim demokratom«. SDP se bo morala združevati kar sama s sabo; da je tako, so v SDP krivi sami, saj so pokazali premalo želje po transformaciji stranke, preveč pa po ohranitvi starih struktur in kadrov. Njihova jeza velja še posebej »krščanskim socialistom«, ki so jih mislili »združiti« malo prepoceni in brez lastne moralne prenove. Projekt vrnitve prenovljene SDP pod katerimkoli socialdemokratskim imenom na oblast se tako sesuva v trenutku, ko so tovariši že mislili, da jim je uspelo preživeti najhuje (demokracijo namreč). Če so v OF svoje partnerje povozili »(Dolomitska izjava«), jim tokrat niso hoteli prisluhniti. S tem pa so zapravili socialdemokratsko alternativo navidez levemu, dejansko pa desnemu novoodkritemu »liberalizmu« svojega lastnega podmladka.

Mladen A. Švarc

arena

Blagoslov

Svoj glas proti revolucionarnemu pravu je, hvala Bogu, dvignil že vsaj en poslanec: dr. Lev Kreft v državnem zboru. To je sicer storil tako inteligentno, da ga vsi poslanci niso razumeli; gospod Oman iz krščanskih demokratov prav gotovo ne, saj je svojemu poslanskemu kolegu Kreftu takoj rekel, naj ga ne mori s takimi zadevami.

Gospod Kreft je namreč pojasnil, kako je svoje čase v rajnki boljševiški Rusiji Lenin koval revolucionarno pravo in v njegovem imenu terjal tudi smrtne kazni. Potem je opozoril, da se bomo divji privatizaciji postavili po robu z divjimi posegi in končno pristali pri divji državi, katere osnovna poteza ni, da so vsi zakoni totalitarni, ampak da je vsa zakonitost poljubna: naj ti oblast kaže korenček ali krepelo, vedno si pred njo brezpraven in nesvoboden.

Dr. Kreft ima seveda prav. Poglejmo, kako se rojeva revolucinarno pravo. Prejšnji šef naše nove udbe je kar sam določil, komu v tej državi gre zaupati in komu ne. Nič ga niso zanimali zakoni, za Vsevišnjega, ki mu edino gre zaupati, je izbral parlamentarno visovsko komisijo. In vsevišnja komisija je to veliko čast s prizanesljivim nasmehom in zadovoljstvom sprejela. Kako tudi ne, ko pa je nenadoma postavljena na nedotakljivi prestol Vsemogočnega.

Sedaj seveda vsi vemo, komu v tej državi smemo zaupati. Parlamentarna spovednica in prijavnica je blagoslovljena in če smo pametni in če poslušamo tiste, ki v tej državi vse vedo, se po pravico ne bomo več zatekali na sodišča, marveč v parlament k politikom, ki seveda niso sodniki oz. sodniški strokovnjaki, in ker to niso, morajo imeti svoj pravni sistem, ki se mu reče revolucionarno pravo; z njegovimi vatli pa bodo odmerjali našo pravico.

Revolucionarno pravo si seveda jemlje pravico subjektivnega zaupanja in nezaupanja. Blagor tistim, ki jim zaupa, gorje preostalim. To je zgodba dr. Krefta o korenčku in krepelu. Nič lepega se ne more pisati ljudem, ki jim njihov parlament ponuja herojstvo nekoga za plačilo zaupanja, ki je vredno samo Vsevišnjega. Temu bi lahko rekli slepota oblasti, naslada, ki preprečuje mero za pravično razsodnost in dovoljuje blagoslov kot nagrado za sleparsko pokorščino.

Boža Gloda

Poguba

Naša sodišča in sodniki se nam morajo smiliti, morda pa še kaj več: upravičeno si lahko mislimo, da se jih bomo kmalu morali bati, namesto da bi verjeli, da bodo razsojala po zakonih in postavah.

Zdi se, da zmaj, ki se mu reče revolucionarno pravo, zopet pridno zamahuje z repom in dviga glavo. Začelo se je z afero HIT in potem smo iz ust poslanca in strankarskega prvaka Marjana Podobnika zvedeli, da bi zakonitost privatizacij morali ocenjevati tudi s političnimi merili. No ja, smo rekli, jaremu politiku se je pač zareklo v silni vnemi po pravičnosti.

Toda, nedolgo za tem se je s podobno zahtevo pojavil državni svetnik dr. Peter Glavič iz Maribora, za katerega sicer ne moremo trditi, da je že podkovan politik, vsekakor pa upravičeno domnevamo, da je z akademsko titulo in blizu častitljive starosti razsoden mož. Njegovo željo, da bi privatizaciji vatle šteli na politični način, so sicer v državnem svetu zaenkrat preslišali in zavrgli, toda ali bo tako tudi v prihodnje, če Podobnik in dr. Glavič ne bosta več osamljena jezdeca (že sedaj pravzaprav nista več čisto sama)?

Gorje sodiščem in sodnikom, pa tudi njihovi klienteli kajpak, če bo po sodnijah znova zavel revolucionarni veter, saj pri revolucionarnem pravu o pravici in krivici ne odločajo nepristranski sodniki, pač pa tisti, ki hočejo biti nad njimi, in zaradi takih tudi sodniki težko branijo svojo nepristranskost.

Gorje zato, ker tudi v medijih že močno diši po revolucionarnem pravu, ki mu je predhodnica revolucionarna kampanja. Le malo manjka, pa bo kmalu vsak, ki ima podjetje v tujini, sumljiv. Tisti, ki ga imajo denimo na Cipru, so že. Potem bodo prišli na vrsto tisti z Italijo in, recimo, Kalifornijo. Mafija je tako ali tako povsod.

Revolucionarno pravo se seveda ne bo izživelo samo na podjetnikih. Po pravilu bo doletelo vsakega, delavca in kmeta, gospodinjo in nuno. To je neizogibno, ko tehtnico pravice vzame v roke politika, ta pa to naredi zgolj zaradi oblastiželjnosti in ne zaradi nezaustavljive želje po resnici. Gospodov, ki bi radi znova revolucionarno pravo, zaradi tega seveda ni treba lincati, saj imajo pravico do svojega mnenja, četudi je revolucionarno. Glas proti njim pa je le treba povzdigniti, še predno bi svojo osamljenost utegnili spremeniti v večinsko somišljeništvo.

Vojaško-politični komentar piše polkovnik Borut Bober (3)

Bojna naloga: Operacija TEROR

Sovražnikove sile: Priseljenci z juga, politična opozicija **Naše sile:** OZNA, KNOJ, Črna roka, Združeni odred »Emonski skinheadi«, gasilska enota

Naše dejstvo: Ponoči, tako da se ne vidi, katera od naših sil je v akciji, popišemo vse južnjake po kategorijah: 1. Bosanec, 2. Albanec, 3. Srb, 4. Žid, 5. Hrvat. Popišemo njihove hiše na Rakovi Jelši. Stanovanja označimo za dan D. Za opozorilo požgemo vrata vsem opozicijskim poslancem. Sodeluje gasilska enota, ki si vse vestno zapiše z levo roko, medtem ko z desno gasilci pomagajo nalivati bencin. Vse nezaželene Slovence razporedimo v zgornjih pet kategorij po podrobni preiskavi prednikov do 15. kolena nazaj.

Sovražnikovo dejstvo: Vsled gospodarskega kolapsa 80000 južnjakov izgubi službe in odide domov. Ker zaradi nerodne izvedbe tega socialnega načrta izgubi delo tudi 120000 Slovencev, niti en sam Slovenec ne zasede izpraznjenega delovnega mesta južnjakov. Še več, z juga pošljejo 200000 žensk in otrok, ki ostanejo v Sloveniji, za razliko od delavcev, ki so svoje dni gradili hiše doma v Bosni. Ker je s tem dosežena taktična prednost sovražnih sil, Črna roka obračuna z domačo opozicijo, ki bi utegnila opozoriti na zgrešenost projekta kot takega.

Sklepne operacije: Puška, strup, lokomotiva, opozicija je vedno kriva!

Eja, eja, alala!

Polkovnik B. B., lastnoročno

Daleč izza položajev, 20. malega travna 1993–IV.

Dr. Emil Rojc

Kariera kot spreminjanje

Podjetništvo in razvoj kadrov

Priročnik je izšel pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.
Cena priročnika je 850 SIT.

SINDIKALNI ZAUPNIKI NE MOREJO DELATI REDA

Slovenska oblast dopušča anarhičnost in pravico močnejšega na področju delovnih razmerij. Tako ne trdijo le svobodni sindikati, ki so ta teden organizirali posvet o pravni varnosti zaposlenih in brezposelnih delavcev, temveč tudi Ljubo Bavcon, Ivan Žužek, Anica Popovič in drugi, ki so se odzvali njihovemu povabilu. Razprava je bila obširna, zato je ne moremo povzeti na prostoru, namenjenemu temu poročilu. Nekatere misli udeležencev bomo zato objavili še v prihodnji številki DE.

Po mnenju udeležencev posveta direktorji najbolj izkoriščajo pravno neurejenost in triletne zaostanke sodišč združenega dela. V mapah sodišč je 14.000 nerešenih sporov, ki zadevajo pravice 50.000 delavcev, to pa je skoraj desetina zaposlenih. Pogostost sodnih sporov v Sloveniji je desetkrat večja kot v Švici, Avstriji in drugih urejenih deželah. Z zastopanjem pravic delavcev in popravljanjem krivic pa se večinoma ukvarjajo le sindikalne pravne službe, saj obubožani delavci nimajo denarja za storitve samostojnih odvetnikov.

Bavconov svet za varstvo človekovih pravic, ki mu je letos potekel mandat, je maja 1992 poslal takratni skupščini in vladi analizo razmer in memorandum s predlogi za ureditev pravnega položaja delavcev. Ljubo Bavcon pravi, da ne prejšnja skupščina in ne nov državni zbor nista sprejela prav nobenega od predlaganih ukrepov. V predalih so obležali celo že pripravljeni zakoni o soupravljanju, delovnih in socialnih sodiščih, zato Bavcon pripravlja ponovno javno objavo leto dni starega memoranduma. Sindikate pa Bavcon poziva, naj od javnih tožilcev zahtevajo začetek kazenskega postopka proti krivcem za pravno neurejenost in kršitve pravic zaposelnih po mednarodnih konvencijah.

Ivan Žužek, vršilec dolžnosti predsednika sodišča združenega dela misli, da mora Slovenija najprej odpraviti anarhično delovnopravno zakonodajo, ki direktorjem omogoča, da se obnašajo kot zasebni obrtniki. Žužek je kritičen tudi do strokovne službe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ker krati pravice delovnih invalidov.

Anica Popovič je Žužka dopolnila z mnenjem, da je treba sočasno s spreminjanjem delovne zakonodaje rešiti tudi vse zaostale spore. Popovičeva je dejala, da je zadrževanje bolniških nadomestil v podjetjih čisti kriminal.

Po mnenju Alberta Vodovnika država in tudi sodišča s svojim ravnanjem pomagajo tistim, ki kradejo delavcem. Tonetu Kraševcu, predsedniku društva Manager je očital, da društvo pomaga direktorjem, da se zaščitijo pred »delavsko golaznijo«. Če se stanje ne bo popravilo, bo za posledice kriva tako oblast kot sodišče.

Z Vodovnikom se je strinjala Metka Roksandič, ki je obtožbe dokazovala z neodgovornostjo Sandija Grubeliča in drugimi primeri iz Podravja. Roksandičeva meni, da oblast zavestno dopušča kršenje zakonov in pravic delavcev.

Sodnik sodišča združenega dela Damjan Mozetič je predstavnikom sindikatov očital premajhno znanje in usposobljenost za delo. Zakon po njegovem mnenju ne dopušča »sindikalnega kravaliziranja«, sindikalisti pa se pogosto izbirajo prav po tem kriteriju.

Mozetiču je odgovoril Rajko Lesjak z mnenjem, da sindikalni zaupniki niso za to, da bi delali red in odpravljali nered, ki ga povzročajo drugi.

Na obtožbe se je odzval tudi Tone Kraševec in med drugim pojasnil, da se menedžerji počutijo tako ogrožene, da razmišljajo celo o svojem sindikatu. Marko Vaksel je povedal, da ima inšpekcija za delo v Sloveniji manj kot deset ljudi usposobljenih za delovna razmerja. Zato je treba zaposliti nove inšpektorje.

Dušan Semolič je posvet sklenil z mislijo, da bodo sindikati na podlagi razprave napisali nov poziv vsem odgovornim in obenem razmislili, kako krepkeje pritisniti za takojšnje spreminjanje stanja.

Franček Kavčič

SVOBODNI SINDIKATI KAŽEJO VEČ KOT DOBRO VOLJO

Slovenska vlada je ob sprejemanju zakona o zamrznitvi plač dobila tudi nalogo, naj v mesecu dni pripravi sporazum o socialni stabilnosti. Pred prazniki je sindikatom poslala prvo različico te listine, ki so jo nekateri prejemniki označili zgolj za skico. Ker se zakonski roki bližajo, je predsedstvo Svobodnih sindikataov pripravilo svoj osnutek socialnega pakta in ga obrazložilo na redni tiskovni konferenci 4. maja. »Gradivo smo pripravili, ker ne dvomimo o skupnih interesih za socialno premirje,« je na naše vprašanje odgovoril Dušan Semolič. »Ne vemo pa, če vlada špekulira in računa, da bo naše soglasje izsilila zadnji trenutek. Svobodni sindikati smo pripravljeni tudi na popuščanje, vendar ne v vsem in ne za vsako ceno.«

»Cilj Svobodnih sindikatov je vzpostavitev sistema kolektivnih pogodb, ki naj bi se uveljavile po prenehanju socialnega premirja, ki bi po našem predlogu veljalo do konca letošnjega leta,« je dodal Brane Mišič.

Predsedstvo Svobodnih sindikatov je svoj pogled na vsebino socialnega pakta pripravilo tudi v pisni obliki. Povzemamo glavne poudarke.

1. **Strateški cilj socialnega pakta je manj kot 3-odstotna mesečna inflacija v letu 1993 in največ 10-odstotka letna inflacija v prihodnjem letu.** Inflacijo mora brzdati vlada, tako s kontrolo cen monopolistov kot tudi z aktivno tečajno politiko. V primeru motenj na trgu mora vlada intervenirati z blagovnimi rezervami in uvozom.

Če inflacija v enem mesecu preseže 8 odstotkov oziroma v dveh zaporednih mesecih 12 odstotkov, se mora celotna rast cen upoštevati pri povečanju plač.

2. **Proračun se v času veljavnosti socialnega pakta ne sme povečati.** Korekcije so dopustne le, če z njimi soglašajo partnerji socialnega pakta. Vlada bo pripravila predlog sprememb zakona o dohodnini tako, da plače, nižje od zajamčenih, ne bodo obdavčene. Vlada bo predlagala tudi dodatni davek na plače, višje od 80.000 tolarjev bruto. Na ta način zbrani denar naj bi se uporabil za aktivno politiko zaposlovanja. Dajatve za delo po pogodbah naj se izenačijo z dajatvami za delo v rednem delovnem razmerju.

3. **Število brezposelnih se mora do konca letošnjega leta zmanjšati za 10 odstotkov.** Podpisniki socialnega pakta bodo preprečevali vsa kolektivna odpuščanja delavcev.

4. **Vlada mora zagotoviti prioriteto sprejemanja zakonov, ki opredeljujejo delovnopravni položaj delavcev.** Gre za zakone o: soupravljanju, inšpekciji dela, delovnih in socialnih sodiščih, kolektivnih pogodbah, zaposlovanju in zavarovanju nezaposlenih. Potreben je tudi nov zakon o stalnem tripartitnem organu udeležencev socialnega pakta. **Zakoni naj bodo napisani tako, da bodo varovali najnižje možne pravice delavcev, ne pa tistega, česar delavci ne morejo dobiti.**

5. Lastninske spremembe morajo omogočiti učinkovitejše gospodarjenje in večjo udeležbo delavcev pri lastninjenju.

6. Plače se morajo uskladiti z gospodarskimi možnostmi. Plače naj se izplačujejo v rednih rokih in naj bodo enotnejše med dejavnostmi in panogami. Zaradi tega je treba čimprej dopolniti splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo in splošno kolektivno pogodbo za negospodarstvo. Za enako zahtevnost del naj kolektivne pogodbe določajo enake izhodiščne plače, ki morajo zagotoviti reprodukcijo delovne sile.

Mogoča izhodiščna plača za enko bi lahko znašala od 27 do 30 tisoč tolarjev bruto.

Nesolventna podjetja naj izplačujejo osebne dohodke v skladu z zakonom o zajamčenih osebnih dohodkih.

Rast plač zaradi povečevanja življenjskih stroškov naj upošteva tole lestvico:

– do 3-odstotne rasti življenjskih stroškov se plače ne povečujejo;

– če se življenjski stroški povečajo od 3 do 5 odstotkov, se plače povečajo za 0,7 odstotka rasti nad tremi odstotki;

– vsak odstotek rasti življenjskih stroškov med 5 in 8 odstotki se pri povečevanju osebnih dohodkov upošteva z 0,8 odstotka.

Mesečni odstotki rasti življenjskih stroškov se seštevajo in uporabljajo kumulativno. Mesečni porast cen kruha, moke, olja sladkorja in mleka se v celoti prenese v porast plač v prihodnjem mesecu.

7. **Socialni pakt naj bi veljal do 31. 12. 1993. S podpisom pakta se sindikati in drugi udeleženci odpovedujejo zaostrovanju medsebojnih odnosov.**

V primeru neizvajanja socialnega pakta ga lahko vsak udeleženec odpove.

Podpisniki socialnega pakta naj bi bili predstavniki delodajalcev (to sta Gospodarska zbornica in Obrtna zbornica), sindikati in vlada Republike Slovenije. V tem socialnem paktu torej ne sodelujejo predstavniki upokojencev in kmetov.

Ker je Sklad Republike Slovenije za razvoj registriran kot delniška družba in ima v svoji lasti 100 slovenskih podjetij, je po mnenju **Alberta Vodovnika** vprašljiva kompetentnost Gospodarske zbornice, da podpiše socialni pakt v imenu delodajalcev teh podjetij. Če smo ga prav razumeli, bo morala zanje podpisati kar vlada, ki je po naših podatkih glavni delničar tega sklada.

Takšen predlog socialnega pakta gradijo Svobodni sindikati na sprejetem proračunu in drugih odločitvah slovenskih oblasti. Pri njegovem pripravljanju so upoštevali tudi izkušnje dežel, kjer se je obnesel takšen način urejanja medsebojnih odnosov.

Medtem ko Svobodni sindikati predlagajo ponovno določitev višine izhodiščnih plač s kolektivnimi pogodbami, pa vladin predlog temelji na zniževanju sedanjih plač. Sindikalni predlog pomeni tudi zaščito najnižjih kategorij zaposlenih in pravičnejšo razdelitev družbenih bremen. Sindikati pa vedo, da popolna izenačitev cene delovne sile ni mogoča, zato predlagajo, naj se ta cilj doseže postopno.

Svobodni sindikati so svoj predlog poslali drugim sindikatom in možnim partnerjem socialnega pakta. Ta hip se zdi, da vlada s predlogom in odgovori ne namerava zavlačevati. **Če smo uvodoma omenjene roke prav razumeli, bo Jožica Puhar mogoče še ta teden svoje predloge soočila s predlogi Svobodnih sindikatov, ki kažejo več kot dobro voljo za začasen izhod iz gospodarske in širše krize.**

F. K.

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

● več avtorjev:

KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO V PRAKSI

Navodila – Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo. Cena 700,00 SIT

● več avtorjev:

MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU

Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mater, delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb pravne pomoči. Cena 350,00 SIT

● Mira Becele

STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVEM

Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovanjski zakon s komentarjen in primeri praktične uporabe njegovih določil
Cena 520,00 SIT

● Bogdan Kavčič

DELAVCI IN UPRAVLJANJE

Participacija – vzroki, cilji, vsebina in moč, organizacijske oblike, prednosti in kritike, evropski modeli participacije in kaj prinaša novi »Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij«.
Cena 460,00 SIT

● Gregor Miklič

NOVA DELOVNA ZAKONODAJA

Prečiščeno besedilo Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti s komentarjem.
Cena 670,00 SIT

● Stane Uhan:

PLAČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Statistični podatki – Kritična raven – Evropske cene in balkanske plače – Izhodiščni osebni dohodki – Kaj ve in misli vlada – Načrtovanje najnižje osnovne plače – Konkretni predlogi – Podcenjeno znanje – Najvišje plače
Cena 400,00 SIT

● Aleksej Cvetko

NOVA UREDITEV POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
Zakaj so bile potrebne spremembe v pokojninski in invalidski zakonodaji – Spremembe pogojev za upokojevanje – Nova definicija invalidnosti in kaj to pomeni – Nov sistem odmere nadomestil plač invalidom II. in III. kategorije invalidnosti. Cena 680,00 SIT

● Emil Rojc

KARIERA KOT SPREMINJANJE

Priročnik za podjetništvo in razvoj kadrov
Cena 850,00 SIT

● Več avtorjev

SOCIALNA DRŽAVA

Zbornik razprav za VARNOST, SVOBODO, SOLIDARNOST IN PRAVIČNOST
Cena 600,00 SIT

● Aleksej Cvetko

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVEM

Novi Zakon o zdravstvenem zavarovanju – Razlage vseh sprememb in vseh oblik prostovoljnega zavarovanja občanov
Cena 580,00 SIT

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izv. ● Kako uveljaviti
..... izv. ● Moje pravice na
..... izv. ● Stanov. razmerja
..... izv. ● Delavci in uprav.
..... izv. ● Nova del. zakon.
..... izv. ● Plačni sistem
..... izv. ● Nova ureditev...
..... izv. ● Kariera kot .....
..... izv. ● Socialna država ...
..... izv. ● Zdrav. zav. .....

Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov: .....

Ulica, poštna št. in kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne..... Žig ..... Podpis naročnika

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE«. Časopis DE in knjige lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 110-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 317-298

POMAGALI NAM BODO, ČE SI BOMO POMAGALI SAMI

Republiški odbor SKEI je pred prvomajskimi prazniki v izobraževalnem centru Radovljica organiziral še drugi mednarodni seminar za svoje aktiviste. Iz Mednarodne organizacije kovinarjev (IMF) sta prišla »misionarja« Anne-Marie Mureau in Paul Erik Olsen. Več kot 50 aktivistov se je z njima pogovarjalo o vlogi sindikalnih zaupnikov, o pogajanjih in tudi o vodenju stavk. Po tem, kar smo slišali, se zdi, da sedanja sindikalna praksa v Sloveniji bogati repertoar sindikalnih bojev v svetu. Izkušnje sindikatov iz razvitih dežel pa bomo verjetno lahko uporabljali potem, ko bomo iz socializma dokončno prešli v pravi kapitalizem in ko bo družbena lastnina pridobila prave lastnike.

Paul Erik Olsen je takole razložil železna sindikalna pravila v pogajanjih o spremembah tarifnega dela kolektivnih pogodb:

1. **Za pogajanja se je treba dobro pripraviti in določiti jasne cilje.** Tisti, ki ciljev ne pozna, jih ne more doseči.

2. **Na pogajanjih je sindikat enakopraven menedžerjem.** Sindikalni voditelji ne smejo prositi za nekaj več denarja ali za večje razumevanje. Člani pogajalske ekipe pa morajo vedeti, kdo izmed njih je glavni pogajalec, ki edini lahko govori v imenu pogajalske skupine. Če imajo posamezni člani skupine drugačne poglede, se mora skupina umakniti na posvetovanje in potem v nadaljevanju pogajanj enotno nastopati.

3. **Zahteve je treba utemeljiti in dokazati.** Ni dovolj zahtevati 10 odstotkov višje mezde, ampak je treba to zahtevo utemeljiti, npr. z rastjo življenjskih stroškov in večanjem dobička lastnikov. Če bo delodajalec dejal, da bo zaradi višjih plač tudi večja inflacija, mu opišite dogajanja po prejšnjem povečanju plač. Dokažite mu, da se je v tem času povečala proizvodnja in dobiček.

Pogajalci se morate ves čas zavedati vseh ciljev in njihove medsebojne povezanosti. **Če prvi cilj ni dosegljiv, se je treba preusmeriti na drugega ali tretjega.** Pogajalci morate vedeti, kdaj lahko popustite in kje lahko dosežete več, kot ste zahtevali.

4. **Pogajalci morate govoriti avtoritativno, svojo moč morate dokazati z glasno in jasno besedo.** Nejasno lahko govorite le takrat, ko želite nasprotnika zmesti ali speljati na stranski tir.

5. **Pogajalci morate vedeti, kdaj je čas za kompromis.** Takrat pa partnerja ne sprašujte o zadovoljstvu ali nezadovoljstvu z možno rešitvijo, ampak zahtevajte, naj utemelji, zakaj ne more dati več denarja.

Partnerju povejte, da večje plače pomenijo manjšo fluktuacijo, ki je verjetno tudi v njegovem interesu. Dokazujte mu, da ni važna le višina plač, ampak njihova kupna moč.

Lažje se je pogovarjati takrat, ko delavcev primanjkuje. Ko se odločate o popuščanju pri povečanju plač, morate upoštevati možnosti, da na ta način ohranite večje število delovnih mest.

Ti in drugi nasveti strokovnjaka IMF so seveda naleteli na popolnoma drugačne izkušnje in razmišljanja aktivistov SKEI. **Ko je Olsen vse to slišal, je lahko slušateljem dejal le, da jim ne zavida in da upa, da bodo sami našli rešitve za sedanje in prihodnje obdobje, ko kapital še nima pravega lastnika.**

Prav zato moramo citirati še nekaj odgovorov seminaristov na vprašanje Anne-Marie Mureau o tem, kako so zadovoljni s seminarjem.

Franc Trbuc: »To, kar smo slišali, bomo uporabili v prihodnjem obdobju. Mi se zdaj borimo le za to, kar je že podpisano, ne pa za povečanje plač ali drugih pravic.«

Milan Svetelj: »Vidi se, da nam ne morete svetovati, ker svet ne pozna podobnega sistema, kot je naš. Vi ne veste, da so se pri nas delavci tolkli za večje plače in s tem so največ pridobili prav naši menedžerji.«!

Bogdan Ivanovič: »To, kar ste slišali, bi moralo bogatiti tudi IMF. Mi smo pripravljeni delati, da bi iztržili čimveč.«

Valter Zavec: »Takšnega izkoriščanja delavcev, kot je zdaj pri nas, svet ne pozna. Mi želimo, da IMF pritisne na naše oblastnike.«

Marie je seminar sklenila z mislijo, da se v njihovi organizaciji dobro zavedajo položaja delavcev in sindikatov v Sloveniji in da poznajo tudi izkušnje iz drugih bivših socialističnih dežel. **IMF pa se bo povezal z Mednarodno organizacijo dela, katere misija naj bi ta mesec obiskala našo deželo in ki se bo predvidoma pogovarjala tudi s sindikati.** Gostja je SKEI ponudila tudi druge usluge, vendar le tiste, ki jih bo naš sindikat zahteval.

Po končanem seminarju sem oba predavatelja prosil, naj na kratko predstavita svojo organizacijo in način njenega delovanja. Za DE sta povedala:

»IMF ima zdaj 17 milijonov članov, od tega dva milijona v srednji in vzhodni Evropi. Organizacija ima izpostave na vseh kontinentih, njen sedež pa je v Ženevi. Vanjo se povezujejo demokratično organizirane sindikalne organizacije. IMF je odvisna le od članstva in torej neodvisna od vlad in različnih medvladnih organizacij.

Glavni cilj IMF je obramba pravic delavcev in sindikatov, zato deluje zlasti tam, kjer so te pravice kršene. Njen cilj je izboljšanje delovnih in življenjskih razmer, zato omogoča povezovanje sindikatov na svetovni ravni. Takšna organiziranost je potrebna zato, ker kapital ne pozna meja in ker tudi gospodarstvo postaja globalno.

IMF porabi skoraj polovico svojega denarja za pomoč sindikatom iz dežel v razvoju. Denar je potreben za usposabljanje aktivistov in tudi za denarno pomoč siromašnim organizacijam. Organi IMF pa organizirajo različne konference, delovna srečanja in delovne skupine, ki se ukvarjajo s problemi v posameznih deželah.

Tudi IMF spoštuje načelo solidarnosti in vzajemnosti med članstvom. Možnosti za solidarnostno stavko sindikatov različnih dežel zaradi kratenja pravic delavcev v eni deželi pa skoraj ni tudi zaradi zelo različne zakonodaje. Zadnji takšen primer je bil pritisk nemških in švedskih sindikatov zaradi položaja črnskih delavcev v Južnoafriški republiki.«

Sleherna stavka je po mnenju obeh predavateljev le ena od oblik sindikalnega boja za pravice delavcev. Krepitev oz. slabitev sindikatov v naši deželi pa je po njunem mnenju najbolj odvisna od rešitve lastninskega vprašanja in delovnopravne zakonodaje. Po njunem mnenju potrebuje Slovenija trden pravni in ekonomski sistem, ki bo omogočal reševanje sporov med zaposlenimi in predstavniki kapitala. Sedanje menedžerje je težko prisiliti k drugačnemu ravnanju z delavstvom, saj njihova odgovornost ni sankcionirana. Trden pravni sistem je treba v Sloveniji zgraditi takoj, saj delavski problemi ne morejo čakati na rešitev lastninskega vprašanja.

Če na kratko povzamemo, lahko rečemo, da so naši sindikati skupaj s članstvom v izjemno zapletenem položaju, za katerega svetovno in evropsko sindikalno gibanje še ne pozna pravih receptov. **Rešitve so mogoče le s konkretnim delom in zdi se, da naši sindikalni funkcionarji delujejo tako, da jim »misionarji« ne morejo ničesar očitati. Mednarodni pritisk pa bo lahko pomagal le, če si bomo pred tem pomagali tudi sami.**

Franček Kavčič

NAŠE AKCIJE BODO RADIKALNE

Delegacija SKEI v sestavi Albert Vodovnik, Bogdan Ivanovič in Vladimir Bizovičar je pred prvomajskimi prazniki obiskala kolege iz sindikata kovinarjev (IGM) dežele Bavarske. Po vrnitvi z obiska je **Albert Vodovnik** za DE povedal:

»Imeli smo bogat program srečanj z našimi kolegi iz bavarskega sindikata in tudi z deželnim vodstvom DGB. Naš gostitelj je bil Fritz Neugebauer. Z njim smo govorili o okrepitvi medsebojnega sodelovanja in tudi o tem, kako se povezati z zveznim vodstvom tega sidnikata. Govorili smo tudi o programu sodelovanja sindikatov iz nekaterih slovenskih podjetij s kolegi iz Nemčije.

Dobili smo tudi vabilo na kongres mednarodne organizacije kovinarjev (IMF), ki bo prihodnji mesec v Zürichu ob 100-letnici te organizacije. Računamo, da bomo takrat postali njen član. Kolegi iz nemškega sindikata nam obljubljajo vso pomoč in podporo pri našem delu. Računamo tudi na utrjevanje naših pozicij v svetovnem sindikalnem gibanju.

Kolegi iz IGM in DGB so nas prijetno presenetili, ker so nas povabili na predprvomajsko srečanje z Maxom Steiblom, ministrskim predsednikom dežele Bavarske. Tam so se že dvajsetič zbrali predstavniki vseh sindikatov, bili so tudi ministri in najvišji predstavniki deželnega senata. Ko smo to videli, smo se odločili, da bomo tudi našim voditeljem predlagali, naj pred prvim majem organizirajo podobno srečanje.

Člani IGM iz dežel s področja bivše Vzodne Nemčije so se odločili za stavko, ker se vlada ne drži obljub o postopnem izenačevanju plač v vsej Nemčiji. Stavka se je ta teden začela in pogajanja zaenkrat niso uspešna. Mislim, da se stavka vseeno ne bo zlomila, saj ima IGM dobro strategijo in taktiko sindikalnega boja.

Obisk nam bo pomagal tudi pri načrtovanju in izvajanju naših aktivnosti, o katerih smo že večkrat javno govorili. Mislim, da bomo delali bolj radikalno, kot si nekateri želijo. Ko se bomo odločili za akcije, pa po vzorih iz Nemčije ne bomo objavili vseh podrobnosti.«

F. K.

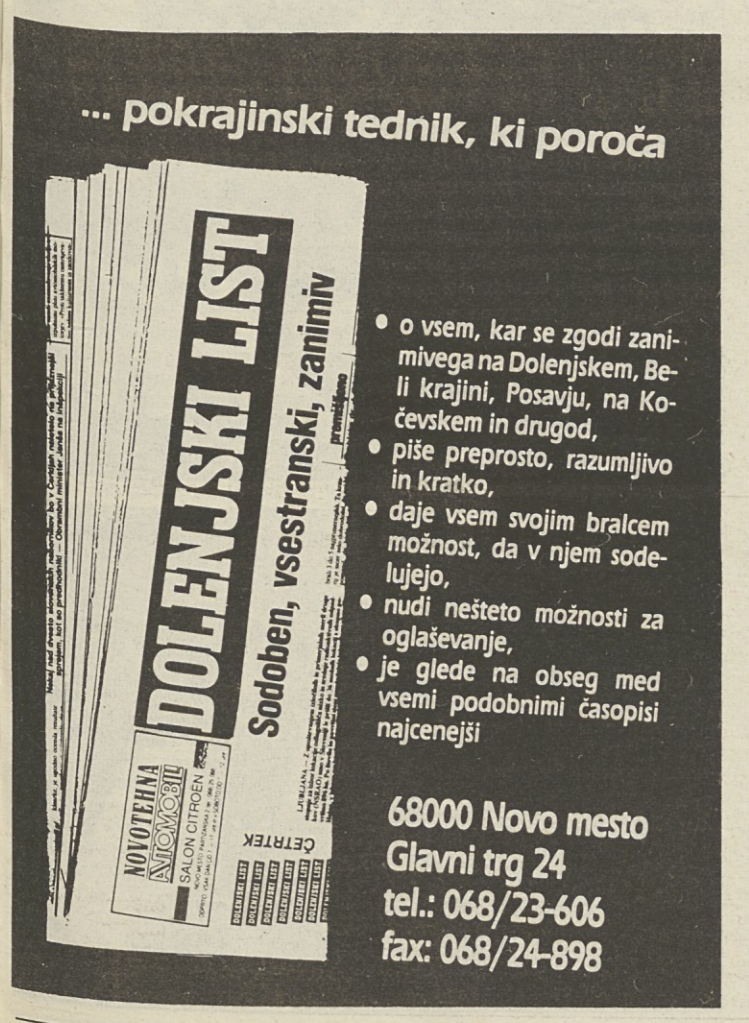

ŽELEZNIČARJI ZNOVA NAČRTUJEJO STAVKO

Položaj slovenskih železničarjev se zaradi nepripravljenosti delodajalcev za pogovor s sindikati znova zaostruje. Za delodajalce je veljavnost kolektivne pogodbe za železniško dejavnost sporna, zato so sindikati že zahtevali arbitražo o tej pogodbi. Po zamenjavi upravnega odbora in poslovodne ekipe so zamrla tudi pogajanja o novi kolektivni pogodbi. Razlog za zavlačevanje je sanacija slovenskih železnic in priprava sanacijskega programa. Vse to nam je povedal CVETO ZRIMŠEK, predsednik sindikata delavcev železniške dejavnosti.

Ministrstvo za promet in zveze, ki v bistvu predstavlja lastnika slovenskih železnic, po njegovem mnenju vztrajno išče različne odgovore za odlaganje odločitve o novi kolektivni pogodbi, ki edina ureja delovnopravno varnost zaposlenih železničarjev. Novi predsednik upravnega odbora Slovenskih železnic **Jože Brodnik** je sindikatom celo naročil, naj si pred začetkom pogajanj pridobijo potrdilo o statusu reprezentativnosti.

Z vsem tem so sindikati na železnici po Zrimškovem mnenju stisnjeni v kot, iz katerega se lahko izvlečejo le z novo opozorilno stavko. Predsednik misli, da se bodo odločili zanjo, čeprav se številni delavci bojijo za svoja delovna mesta. Zaradi nejasnosti o veljavnosti kolektivne pogodbe so železničarji odvisni od neposrednih sklepov vlade. Ta jim je na predlog ministrstva že ukinila vse dodatke na plačo, višje od dodatkov iz splošne KP za gospodarstvo. Po Zrimškovem mnenju je vlada s tem sklepom zmanjšala maso plač za približno 10 odstotkov. Sindikat delavcev železniških dejavnosti bo zahteval presojo zakonitosti tega vladinega sklepa. Železničarji se jezijo tudi zato, ker so neuradno obveščeni, da se bo tako privarčevan denar uporabil za izgradnjo protihrupne ograje v Zgornjem Kašlju.

Izhodiščna enka na železnici znaša po vladinem sklepu le 20.396 tolarjev in je torej nižja od zajamčenih OD. Povprečne železničarske plače zaostajajo za 10 odstotkov za povprečjem v gospodarstvu.

Sindikat delavcev železniških dejavnosti se srečuje tudi s problemom presežnih delavcev. Spisek 134 presežnih strojevodij so začasno rešili tako, da vsi strojevodje delajo v skrajšanem delovnem času. Ker se promet zmanjšuje, je odveč 380 transportnih delavcev, ki so večinoma zaposleni na postajah, ki se ukinjajo. Če se bo promet še naprej zmanjševal, bo odveč skoraj 1000 transportnih delavcev. Če bo uporabljena najbolj črna varianta reorganizacije Slovenskih železnic, bo odveč kar 7.000 delavcev. Po najmilejši varianti pa še vedno 3.200. Ti podatki po Zrimškovem mnenju dokazujejo, da se bo sanacija železnic opravila le na račun zaposlenih železničarjev. Kljub temu se lahko zgodi, da bo »očiščena železnica« znova nekonkurenčna, ker lastniki vanjo ne vlagajo nobenega denarja. Sindikat delavcev železniških dejavnosti čaka tudi na verifikacijo prometne politike v Sloveniji, od katere je po njihovem mnenju odvisna uspešnost reorganizacije železnic.

V sindikatu se bojijo, da se bo sedanji pat položaj končal s podaljšanjem veljavnosti zakona o omejitvi osebnih dohodkov oz. kvečjemu z novo kolektivno pogodbo za gospodarstvo. Sindikat zato vztraja pri novi KP za železniško dejavnost in nasprotuje temu, da bi bil položaj železničarjev urejen le z zakonom, ki bi veljal za vse uporabnike proračuna.

Kolektivno pogodbo za železniško dejavnost so pred dvema letoma podpisali takratni sindikati na Slovenski železnici. Takrat jih je bilo pet, danes jih je še več in Zrimšek ocenjuje, da jih težaven položaj ni zbližal. **Ker se posamezni sindikati celo politizirajo in povezujejo s strankami, bo lastnik železnic pri svoji odločitvi lahko izkoristil tudi medsindikalna nasprotja.**

Kljub vsemu temu pa sindikat delavcev železniških dejavnosti po Zrimškovem mnenju ne bo odnehal. Še naprej bodo zahtevali prave partnerske odnose in materialno ter socialno varnost delavcev. Če z zahtevami ne bodo uspeli, lahko že v tem mesecu pričakujemo opozorilno stavko, za njo pa tudi še kaj hujšega.

Franček Kavčič

DELAVCEM JE OSTAL LE RDEČI NAGELJ

Letošnji prvi maj je za nami. Nizke plače in rastoča nezaposlenost so ga spremenile. Številni menijo, da ni razloga, da bi slavili delo, saj njegovi sadovi ne dajejo več dostojnega življenja.

Kljub temu smo praznovali, kar dokazujejo tudi posnetki Saša Bernardija z Rožnika v Ljubljani, Graške gore pri Velenju in Pleše nad Zagorjem. Podobno družabno je bilo tudi ob Brestrniškem jezeru, kamor so marljivi delavci podravskih sindikatov privabili več kot deset tisoč udeležencev. Razen v Opatjem selu, kjer so tradicionalno praznovali tudi kolegi iz Italije, pa se prizorišča delavskih srečanj ne bohotijo več z zastavami. Od vsepovsod je izginila tudi pred leti prevladujoča rdeča barva – z izjemo rdečega nageljčka. Tudi kresov je bilo manj in menda za to ni krivo samo muhasto vreme.

V času socializma so bili delavci formalno na oblasti in takrat so državni in partijski voditelji kar tekmovali, kdo bo lahko govoril v Kamniški Bistrici, na Boču, Rožniku, Šobcu, na Gričku, Poljanah, Joštu, Šmohorju, Socerbu in drugih prizoriščih. Letos so v glavnem govorili funkcionarji Svobodnih in drugih sindikatov, Dušan Semolič, Metka Roksandič, Miro Podbevšek, Marko Glavač, Gregor Miklič, Milan Utroša, Albert Vodovnik in številni drugi.

Govorili so zlasti o stiskah in razočaranju delavcev nad rezultati naše nove in mlade države, katere voditelji verjetno še niso spoznali, da preveliko breme lahko tistega, ki ga nosi, zlomi.

Sindikalni voditelji kljub temu še niso govorili o novi revoluciji, le opozorili so, da metanje ljudi na cesto ne vodi nikamor drugam. Podravska prireditev ob Brestrniškem jezeru je pokazala, da je delavsko srečanje mogoče izkoristiti tudi za zbiranje sredstev za pomoč sodelavcem v stiski in zlasti tistim, ki so brez dela. Prireditelji so zbrali skoraj milijon tolarjev. Takšno solidarnost je prihodnje leto mogoče doseči tudi med delavci, ki se bodo zbrali na Rožniku, Krimu, v Izoli, Domžalah in drugod, če se bodo zanjo ogreli prizadevni sindikalni prireditelji.

Letošnje praznovanje prvega maja je bilo kljub težkim razmeram, v katerih živijo delavci, ali prav zaradi njih znova, tako kot pred drugo svetovno vojno, bolj praznik samoorganiziranih delavcev kot dela prosti dan, ki daje zaslužek turističnim in gostinskim delavcem doma in v tujini.

F. K.

Slike: Sašo Bernardi

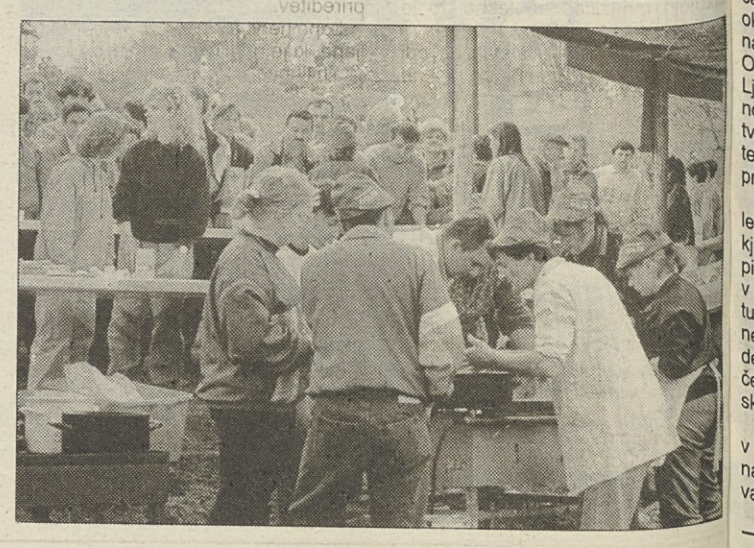

AVTOMOBILI NE GREDO VEČ ZA MED

Prodaja avtomobilov v Evropski skupnosti nazaduje še precej bolj, kot so napovedovali in se bali pesimisti. V prvih treh mesecih letošnjega leta so registrirali le 2,84 milijona novih avtomobilov, kar je 18 odstotkov manj kot v enakem času lani. Povečanje sta zabeležili le Grčija in Velika Britanija, prva za 19,2 in druga za 12 odstotkov. K temu pa je treba dodati, da je grški avtomobilski trg zelo majhen in da so zaradi recesije v Veliki Britaniji že lani zelo slabo prodajali avtomobile. Najbolj je prodaja avtomobilov upadla v Španiji, za skoraj 38 odstotkov.

Kaj pa v Sloveniji? Tudi pri nas je podobno kot v razviti Evropi. Lani smo nanovo registrirali 31.269 osebnih avtomobilov, to je približno pol toliko, kot so nekateri napovedovali na avtomobilskem salonu v Ljubljani. Konsignatorji so našli za uvožene avtomobile 9587 kupcev, obe domači tovarni, to sta Revoz in Cimos, pa sta skupaj vnovčili 14.546 vozil.

Podatki, kolikšna je bila v resnici prodaja osebnih avtomobilov v letu, ki je za nami, slone na dveh virih. Gre za številke Kluba ekskluzivnih zastopnikov tujih proizvajalcev motornih vozil Slovenije in za podatke ministrstva za notranje zadeve. Za natančno sliko bi seveda potrebovali tudi podatke slovenske carine, ki točno ve, kdaj je bilo tuje vozilo uvoženo in ali ga je uvozil uradni zastopnik ali je zapeljalo čez mejo na drugačen način.

Zastopniki tujih proizvajalcev motornih vozil so lani resda prodali blizu 10.000 vozil, kar pa ne pomeni, da so ti avtomobili sedaj v Sloveniji. Nekateri so namreč poslovali tudi z državami na tleh nekdanje Jugoslavije, s čimer so svoj promet povečali tudi za 10 odstotkov. Ljubljanski Hyundai Trade pa je bil pri tem še precej bolj uspešen.

Obe slovenski tovarni avtomobilov bi morali biti z lansko prodajo kar zadovoljni, čeprav sta izgubili velik del svojega trga. Uspešno sta namreč zapolnili vrzel po odhodu kragujevške Crvene zastave in sarajevske tovarne TAS. Kako bosta poslovali in prodajali letos, je kajpak odvisno od splošnih gospodarskih okoliščin in tudi od tega, kako bo gospodarska politika presojala odnos med domačo in tujo avtomobilsko industrijo.

Katerih tujih avtomobilov smo lani Slovenci največ pokupili? Po podatkih notranjega ministrstva, gre za lani prvič registrane tuje avtomobile, so na prvem mestu vozila škoda (2.414), na drugem opel (2.300) in na tretjem ford (1.829). Sledijo: fiat (1.028), nissan (754), peugeot (682), hyundai (625), BMW (622), honda (553), subaru (455) itd. In koliko novih mercedesov smo lani registrirali Slovenci? Le 128. Še najmanj pa je bilo povpraševanja po vozilih znamke chrysler (78) in moskvič (78).

A. U.

POT DO BOGASTVA

DELAVSKA HRANILNICA, d.o.o.

Ljubljana, Dalmatinova 4 **nudi od 1. 5. 1993** naprej sindikatom, društvom, družbenim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobrodelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam
nove obrestne mere na revalorizirano osnovo.

Revalorizacijska stopnja za maj 1993 znaša 1 % mesečno, preračunano na letni nivo 12,43 %.

REALNE MESEČNE IN LETNE OBRESTNE MERE ZA TOLARSKE DEPOZITE SO:

	MESEČNE	LETNE
– vezava sredstev na odpoklic	0,8 %–0,9 %	9,83 %–11,12 %
– vezava sredstev nad 1 mesec	1,08 %–1,57 %	13,12 %–19,84 %
– vezava sredstev nad 2 meseca	1,57 %–1,73 %	19,84 %–22,08 %
– vezava sredstev nad 3 mesece	1,73 %–1,81 %	22,08 %–23,20 %
– vezava sredstev nad 6 mesecev	1,81 %–1,89 %	23,20 %–24,32 %
– vezava sredstev nad 12 mesecev	1,89 %–1,96 %	24,32 %–25,44 %

POSEBNA UGODNOST ZA PRIVATNE OSEBE:

Za vezavo sredstev	MESEČNE	LETNE
– do 30 dni	1,00 %	18,00 %
– od 30 do 90 dni:		
– do 10.000,00 SIT	1,65 %	20,96 %
– od 10.001,00 SIT do 50.000,00 SIT	1,73 %	22,08 %
– nad 50.001,00 SIT	1,81 %	23,20 %

KREDITNA PONUDBA:
– kratkoročni krediti privatnim osebam:

z rokom vračila 6 mes.	3,00 %	42,00 %

Kredite lahko dobijo delavke in delavci, člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v Delavski hranilnici.

POHITITE TER VARNO NALOŽITE SVOJ PRIHRANEK ALI PA REŠITE SVOJO POTREBO PO KREDITIH.
NAŠE GESLO JE KAKOVOST SO LJUDJE!
NAŠ ŽIRO RAČUN JE 50101-625-7316
Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice, tel. 061 312-098, 316-881.

NAJVEČ ZASLUŽIJO ŠVICARJI, POJEDO PA GRKI

Najnovejši statistični podatki Svetovne banke pravijo da največ zaslužijo Švicarji. V povprečju kar 33.510 ameriških dolarjev na leto. Švici sledijo Luksemburg, Japonska, skandinavske države, na osmem mestu je Nemčija, na devetem Islandija in šele na desetem mestu so Združene države Amerike.

In kako izračunajo povprečni zaslužek pri Svetovni banki, ki ima kar 172 članov? Tako, da bruto produkt delijo s številom prebivalcev posamezne države. S svojimi podatki zajamejo 200 držav. Najrevnejše med njimi so afriške države, pri katerih je povprečni dohodek borih 70 dolarjev na leto. Zato tudi ne preseneča podatek o nepismenosti teh držav. V Liberiji je ta 61-odstotna, v Čadu pa je celo 70 odstotkov nepismenih.

Polovica najrevnejših ljudi živi v gosto naseljenih predelih jugovzhodne Azije, večina v Indiji, kjer je povprečni letni dohodek s 360 dolarjev leta 1990 padel leta 1991 na 330 dolarjev. Držav, katerih dohodek je leta 1991 glede na leto 1990 upadel, je v vsetu 56.

Svetovna banka v svoji statistiki ne poroča samo o gospodarsko pomembnih podatkih. V njej najdemo tudi podatke o prehranjevanju v posameznih državah. Na tem področju so v svetovnem vrhu Grki, ki dnevno »pospravijo« 3825 kalorij, sledijo jim Irci s 3778 in Američani s 3671 kalorijami dnevno. Na repu te lestvice je Etiopija, kjer so v letu 1991 povprečno zaužili le 1667 kalorij.

Na koncu poročila Svetovne banke so tudi napovedi o življenjski dobi. Najdlje živijo na Japonskem. Otrok, ki se je rodil na Japonskem leta 1991, lahko pričakuje, da bo doživel 79 let, kar je največ na svetu.

B. O.

V SOBOTO SPET OKOLI LJUBLJANE

Tako kot že desetletja doslej, bo tudi v letošnjem maju množični pohod okoli Ljubljane, kjer se je v času okupacije vila bodeča žica. Prireditev so letos poimenovali Objemi svoje mesto. To bo že 37. pohod zapovrstjo, organizatorji pa spet pričakujejo množično udeležbo, to je okoli 50 tisoč udeležencev. Priprave na tradicionalno manifestacijo vodi Odbor mestne skupščine za pohod Ljubljane 93, prav posebno pozornost pa bo namenil osrednji prireditvi, tekmovalnemu delu pohoda, to je teku mladih, tekom trojk in tekom prijateljstva.

Za rekreativni pohod se bodo udeleženci lahko vključevali na traso, kjerkoli bodo želeli. Ne bo več predpisanih startnih mest, kot so bila v preteklih letih. Cilj pohodnikov bo tudi tokrat skupen, to je na Kongresnem trgu, kjer bo po tekmovalnem delu zabavno-kulturni program. Zvečer pa bo v mestnem središču ljudsko rajanje.

Tradicionalna prireditev, ki bo v soboto, 8. maja, je imela že precej nazivov. Pohodniki so se udeleževali partizanskega pohoda Ob žici okupirane Ljubljane, Pohoda po poteh svobodne Ljubljane, lani le Pohoda 92. Prireditev se je priljubila številnim pohodnikom, ki vsako leto pridejo iz vse Slovenije, hkrati pa se je iz političnošportne manifestacije spreminjala v rekreativno športno prireditev.

Lepo negovana peš pot okoli Ljubljane, ki je priljubljeno shajališče številnih ljubiteljev športne rekreacije, je ena izmed naših največjih telovadnic v naravi. Zanjo skrbi več ustanov, združenj in društev, med njimi tudi na novo ustanovljeno društvo Zeleni prstan in ljubljanska borčevska organizacija. Slednja je letos že poskrbela za čiščenje poti okoli Ljubljane.

Prvi pohod okoli slovenske prestolnice je bil leta 1957, ko smo v naši republiki imeli tudi festival telesne kulture. Kasneje so začeli organizatorji spominske prireditve oblikovati Pot spominov in tovarištva, ki se je sprva imenovala Aleja spominov in tovarištva. Pot je bila sprva spomenik NOB, revoluciji, zadnja leta pa je postala najbolj množično shajališče številnih prijateljev športa in rekreacije.

A. U.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 17

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na (061) 326-982 ali 322-975; naš telefaks je (061) 326-982; žiro račun 50101-601-92077 – Atris. **Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15. ure.**

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. Apartma na Pokljuki – za 4 osebe, v celoti opremljen – cena 37 DEM na dan, mali apartma za dve osebi – cena 27 DEM v tolarski protivrednosti. Termini v maju.

2. Garsonjera v Kranjski Gori – v celoti opremljena za 4 osebe, termini v maju. Cena 34 DEM na dan.

3. Apartmaji na Kopah – opremljeni za 4 osebe: bivalni del, kuhinja in TWC. Cena 32 DEM.

4. Hišice na Veliki planini – za 6 do 8 oseb, dve oz. tri sobe, dnevni prostor, kuhinja, sanitarije – koča ima elektriko. Cena 44 DEM v tolarski protivrednosti. Termini v maju.

5. Apartmaji Kaninska vas – za 4 osebe, v celoti opremljeni, termini v maju. Cena 35 DEM v tolarski protivrednosti.

6. Rogla – apartma za štiri osebe, v celoti opremljen, kuhinja, spalnica, TV. Cena 47 DEM. Termini v maju.

Morje

1. Trisobno stanovanje v Novigradu. Cena 30 DEM na dan.

2. Enosobno stanovanje v Barbarigi. Cena 25 DEM na dan.

3. Apartmaji v Lanterni pri Poreču

	od 2. 5. do 28. 5. 18. 9. do 22. 10.	od 29. 5. do 26. 6. 4. 9. do 17. 9.	10. 7. do 20. 8.
apartma za:			
3 osebe	19 DEM/dan	24,50	62
4 osebe	23	29	77
5 oseb	28	32	88
6 oseb	33	36,50	100

4. Hotel Tamaris pri Poreču

	do 2. 5. do 28. 5. 28. 9. do 22. 10.	od 29. 5. do 9. 7. 21. 8. do 17. 9.	10. 7. do 20. 8.
polpenzion:			
enoposteljna s.	29 DEM/dan	42	60
dvoposteljna s.	25	39	56

Predlagamo vam, da si prostor rezervirate do 15. maja, saj se bomo tako lahko ob 40-odstotni akontaciji dogovorili še za dva obroka pred odhodom na dopust.

5. Fiesa – Apartmaji za 2, 3, 4 ali 5 oseb s penzionsko ali polpenzionsko storitvijo. Termini: 26. 6., 3. 7., 10. 7., 17. 7., 24. 7., 31. 7., 7. 8., 14. 8. in 21. 8.

Cene v času od 26. 6. do 3. 7.:	odrasli	otroci
polni penzion	30 DEM/dan	16
polpenzion	26	14
Cene v času od 3. 7. do 28. 8.:	**odrasli**	**otroci**
polni penzion	42	22
polpenzion	37	20

B. KUPIMO

1. Stanovanje ali apartma v termalnem zdravilišču v Sloveniji kupimo. Ponudbe pošljite Atrisu.

C. PRODAMO

1. V Červarju prodamo več **enosobnih apartmajev** z vso opremo, velikost ca. 28 m² po 900 DEM za kvadratni meter.

D. PROGRAM ZA MLADE

1. V mesecu avgustu imamo za mlade v Portorožu prostih 30 ležišč.

F. ŠOLA V NARAVI

V času od 5. do 12. junija imamo v Fiesi možnost za šolo v naravi za 100 oseb.

G. VZAMEMO V NAJEM

1. Počitniški dom z urejeno kuhinjo za približno 45 oseb v Slovenskem primorju iščemo. Ponudbe zbira Atris.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: ob potrditvi rezervacije zahtevamo takojšnje plačilo celotnega zneska. Pri odpovedi nad 10 dni pred odhodom za že rezervirani termin zaračunamo stroške poslovanja in nastale stroške; pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 10%. Po vplačilu gostje prejmejo našo napotnico. **Prosimo za pravočasno odpoved: najmanj 10 dni pred začetkom potovanja.**

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

sindikalni ZAUPNIK

6. maja 1993

KAJ DELAJO

v republiških odborih

skei Sindikat kovinske in elektroindustrije

Izhodiščni bruto OD v skladu z 58. členom kolektivne pogodbe za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije v tolarjih (SIT)

Zahtevnostna slupina	Februar 93	Marec 93	April 93
I. enostavna dela	38.287,00	38.976,00	39.678,00
II. manj zaht. dela	42.881,00	43.653,00	44.439,00
III. srednje zaht. dela	47.859,00	48.720,00	49.597,00
IV. zahtevna dela	55.516,00	56.515,00	57.532,00
V. bolj zaht. dela	61.259,00	62.362,00	63.485,00
VI. zelo zaht. dela	72.745,00	74.054,00	75.387,00
VII. visoko zaht. dela	86.146,00	87.696,00	89.275,00
VIII. najbolj zaht. dela	99.546,00	101.338,00	103.162,00
IX. izjemno pomembna najbolj zaht. dela	118.690,00	120.826,00	123.001,00
Uveljavljanje eskalacijske klavzule	3,8%	1,8%	1,8%

Regres za prehrano za mesec marec je 5.545,00 SIT.
Regres za prehrano za mesec april je 5.645,00 SIT.
Podatki se uporabljajo za podjetja, za katera ne velja zakon o izplačevanju plač.

Sindikat državnih in družbenih organov

Kaj je res in kaj ni?

Vlada Republike Slovenije je 19. aprila poslala ROS in drugim podpisnikom kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti stališča oz. ponudbo, da bi kolektivno pogodbo za negospodarske dejavnosti podaljšali za določen čas. Do ponudbe vlade se bodo opredelili ROS in posamezne konference. ROS bo vztrajal, da se ločeno izkazujejo mase plač in drugi prejemki za delavce in druge skupine zaposlenih. Zavod za statistiko je objavil podatek, da so se plače februarja letos v primerjavi z januarjem v gospodarstvu povečale za 3,5, v negospodarstvu pa za 22,5 odstotka. ROS je javnosti deloma že pojasnil, da ti podatki ne držijo, ker so se plače v državni upravi in družbenih organizacijah povečale le za 2,5 odstotka, v zdravstvu in sociali pa za 43,8 odstotka ter v izobraževanju in znanosti za 19,8 odstotka, ker so všteti izplačani poračuni za leto 92, ki so si ga izborili s sklepom Ustavnega sodišča Republike Slovenije.

Plače v državni upravi (za državne uslužbence in funkcionarje, razen ministrov in sodnikov ustavnega sodišča, ki so plačani po znanem poslanskem sistemu) so izračunane na osnovi izhodiščne plače, ki znaša 23.833,00 tolarjev bruto. Tako je snažilka januarja zaslužila 20.973 tolarjev bruto, kar pomeni 33 odstotkov povprečne plače v gospodarstvu Republike Slovenije za januar, ki je znašala 63.554,00 tolarjev. Ker jo ščiti zakon, dobi zajamčeno plačo, ki znaša nekaj več kot 25.000 tolarjev. Brez dodatka za delovno dobo, ki znaša 0,5 odstotka na leto zaposlitve, so plače delavcev v državni upravi takšne: za polkvalificirane delavce 31.221, za delavce z dvema letoma strokovne šole 36.941, za tri leta srednje šole 45,283, za srednjo izobrazbo 54.101 (policaji, cariniki, delavci s posebnimi pooblastili v KPD imajo 56.246 tolarjev bruto), zaposleni z višjo izobrazbo imajo do 71.022 tolarjev bruto, z visoko izobrazbo (ta je razdeljena v štiri kategorije) od 78.887 do 90.804 tolarjev bruto, magistri 106.722 in doktorji znanosti 110.108 tolarjev bruto. Januarja so pomočniki ministrov s povprečno uspešnostjo zaslužili med 60 in 65 tisoč tolarjev neto.

Bruto plača delavcev v državni upravi se v primerjavi s povprečno bruto plačo v gospodarstvu za januar v višini 63.554 tolarjev prvič poviša pri višji izobrazbi in osnovnem koeficientu 265, povečanem za 10-odstotno uspešnost, in sicer za 9,1 odstotka. Plača v VIII. skupini (doktor znanosti), brez odstotkov za delovno dobo in upoštevaje 10 odstotkov uspešnosti, je samo za 73,2 odstotka višja od povprečja v gospodarstvu. Ob tem [illegible] tudi z ustreznim komentarjem, da ne bi po nepotrebnem povzročali napetosti med zaposlenimi in sindikati.

Drago Ščernjavič, sekretar

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Kdo bo najboljši?

Organizatorji letošnjega 9. delovno-športnega tekmovanja delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva Slovenije so komunalci v Grosuplju in Trebnjem. Tekmovanje bo 28. in 29. maja.

Program predvideva prvi dan, v petek, 28. maja strokovni posvet in otvoritev razstave opreme in storitev, ki jih različna podjetja in organizacije ponujajo za našo dejavnost. Za sindikalne organizacije je zanimiv drugi dan, sobota, 29. maja, ko bodo delovna in športna tekmovanja. Organizator je že podjetjem poslal vabila in poziv za prijavo.

Delovna tekmovanja so enaka kot do sedaj: odvoz smeti, vodovodni priključek in kanalizacijski priključek, v športnem delu pa je mali nogomet, šah, kegljanje, streljanje in tenis. Število tekmovalcev in propozicije so razvidne iz razpisa. Prispevek za vsakega udeleženca-tekmovalca, spremljevalca ali opazovalca je 3.000 tolarjev, v kar je všteta organizacija, malica in kosilo z zaključnim srečanjem. Pri odločanju za udeležbo upoštevajte svoje kadrovske in organizacijske možnosti. Lahko pa ta dan izkoristite le za ogled, saj bo zanimivo videti tekmovanja, razstavo ali se le srečati s sodelavci iz drugih krajev. Za kritje kotizacije in zagotovitev udeležbe se dogovorite z vodstvom podjetja, saj je udeležba na tekmovanju opredeljena v pogodbi o pogojih dela sindikata. Zainteresirani smo tudi za udeležbo strokovnih in vodstvenih delavcev, tako na posvetovanju kot na tekmovanju.

Vse informacije dobite pri organizatorjih in tudi na republiškem odboru sindikata dejavnosti.

Miloš Mikolič, sekretar

KJE BOMO VIDELI MORJE?

Iztekajo se zadnji tedni pred glavnim navalom sonca željnih ljudi na morje, pa še vedno ni jasno, ali bodo slovenski delavci, ki imajo sindikalne domove ob hrvaški obali, letos morje videli ali ne. Kot je namreč iz pisanja v časopisih in iz skopih izjav predstavnikov slovenske in hrvaške delegacije, ki se te dni dogovarjata o številnih nerešenih vprašanjih med Slovenijo in Hrvaško, moč sklepati, se še vedno ne vé, ali bo Hrvatom pred glavno turistično sezono uspelo preseliti begunce iz Istre in obale kam v notranjost ali ne. Verjetno ne! Nasprotno; da bodo begunci ostali, kjer so, ali pa, da jih nameravajo »začasno« nastaniti v »tuje« počitniške domove (beri: slovenske sindikalne) govorita naslednja dva primera.

Prvi se nanaša na prizadevanje **trboveljskega podjetja** za gostinsko-turistično dejavnost in trgovino **»M in P«**, da bi tudi letos poskrbelo za letovanje trboveljskih rudarjev ob morju. Od hrvaške vlade oziroma občine Crikvenica so namreč na svojo prošnjo, naj jim po dveh letih le dovolijo odpreti počitniški dom, prejeli negativen odgovor, češ da še vedno velja odlok o prepovedi razpolaganja z nepremičninami. Sicer pa da bodo vse zahteve, kot so še zapisali na hrvaškem ministrstvu za pravosodje, reševali »v sklopu globalnega reševanja bilateralnih odnosov z Republiko Slovenijo, o čemer bodo vsi zainteresirani zvedeli preko sredstev javnega obveščanja«. Torej ni »nobene potrebe, da se posamezniki s svojimi prošnjami še naprej obračajo na hrvaško vlado«.

Že zadnje dni januarja leta 1991 so pri »M in P« (ki so ga v okviru prestrukturiranja premogovništva, skupaj s svojimi nekdanjimi DO oz. tozdi, ustanovili Rudniki rjavega premoga Slovenije) prejeli odločbo iz Crikvenice, po kateri so za letos za svoj tamkajšnji počitniški dom tej občini dolžni 4,6 milijona hrvaških dinarjev davkov. Podjetje je ta znesek tudi plačalo, obenem pa na Hrvaškem registriralo družbo z omejeno odgovornostjo, ki bi »laže« skrbela za vse tri njihove domove. Poleg doma v Crikvenici imajo namreč še nekaj zmogljivosti tudi na Rabu in v Novigradu – vsega skupaj preko 200 postelj, ki pa jim zadnji dve leti (ob vseh prepovedih, ki veljajo pri sosedih) prinašajo le še izgubo.

Pri »M in P« so računali, da bi imela nova d.o.o. poslovne prostore lahko v svojem počitniškem domu v Crikvenici. Toda odgovor hrvaške strani je bil negativen tudi v tem primeru, ker da odlok o razpolaganju z nepremičninami brez izjeme velja za vsa podjetja, to je lastnike teh nepremičnin – s sedežem zunaj Hrvaške. Torej tudi za Rudnik rjavega premoga Slovenije oz. »M in P« iz Trbovelj kot lastnika doma.

In drugi primer?

Podobne nevšečnosti kot trboveljski rudarji doživljajo tudi drugi lastniki počitniških domov ob hrvaški obali.

Tako je hrvaško ministrstvo za delo in socialno skrb slovenskemu veleposlaništvu v Zagrebu poslalo 4. marca letos dopis, v katerem mu sporoča, da bo zaradi priprav na turistično sezono moralo preseliti 4.679 pregnancev, ki so zdaj po hotelih v občinah Buje, Labin, Poreč, Rovinj, Pulj in Pazin ter bo zato »prisiljeno« izdati ukaz o začasnem prevzemu v posest in uporabo naslednjih počitniških domov, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji: **Počitniška skupnost Hrastnik, Svila Maribor, Zveza prijateljev mladine Jesenice, Počitniška skupnost Zagorje ob Savi, Počitniška skupnost Zatišje Ljubljana, Avtomontaža Bus Ljubljana, Kovinska industrija Unior Zreče, ZGTO za vzdrževanje prog Ljubljana, ZPM Moste-Polje Ljubljana, ZPM Ljubljana Center in VIRC Maribor.**

Dopis je ministrstvo sklenilo: »Zaradi stiske s časom vas prosimo, da v najkrajšem času posredujete vaše mnenje o tem.«

Ob koncu marca je slovensko zunanje ministrstvo poslalo to hrvaško sporočilo prizadetim lastnikom omenjenih domov in jih zaprosilo za mnenje. Zveza prijateljev mladine Maribor, ki upravlja VIRC (vzgojno-izobraževalni center v Materadi pri Poreču) s takšno zaplembo, jasno, nikakor ne soglaša.

Zunanjemu ministrstvu so pojasnili, da so bili objekti njihovega VIRC zgrajeni z denarjem mariborskega samoprispevka za letovanje otrok iz Maribora, Pesnice in Ruš ter da so v teh objektih že gostili – na svoje stroške – otroke iz Osijeka od predlanskega oktobra do lanskega junija. Dom ima 310 ležišč, bivalni objekti in oprema pa so prilagojeni otrokom, saj so kopalnice skupne, pogradi krajši ipd., zato bi vselitev odraslih nedvomno povzročila škodo. Opozorili so tudi, da v VIRC letujejo otroci iz socialno ogroženih družin, ki bi sicer sploh ne mogli na morje. V ZPM razumejo težave Hrvaške, zato bi želeli, da njihovo odklonilno mnenje izzveni kot prošnja, da bi našli drugo možnost za namestitev beguncev in tako omogočili otrokom letovanje.

V. O.

Najcenejše in najzanesljivejše letovanje . . . (Slika: Sašo Bernardi)

§ PRAVNIK SVETUJE

Vprašanje:

Zaposlena sem v Beltu (9 let); od 6. januarja letos sem bila na čakanju doma, 23. marca pa sem dobila odločbo o trajnem presežku. Pravnica na Beltu trdi, da nam pripada le tretjina dopusta oziroma tretjina regresa, če sploh bo (lani ga ni bilo!). Slišala pa sem, da nam pripada celoten dopust oziroma regres, saj imamo šestmesečni odpovedni rok, se pravi do oktobra 1993, [illegible] slovanje.

Ker so v Beli krajini v glavnem vse tovarne pred stečajem, se ni bati, da bi hitro dobili zaposlitev v drugi firmi, ki bi nam dala regres. Na to se namreč zgovarjajo na Beltu, da bomo dopust še rabili v drugi firmi in da nam bo le-ta izplačala razliko regresa. V času odpovednega roka smo še vedno Beltovi, mar ne?

Hvala za odgovor in pozdrav v imenu 500 tehnoloških presežkov!

Odgovor:

Delavka, ki je že 9 let zaposlena pri organizaciji, je od 6. januarja 1993 na čakanju na [illegible] jela sklep, da ji je trajno prenehalo delovno razmerje. V organizaciji so delavki pojasnili, da ima pravico do izrabe le tretjine dopusta, v sorazmerju z izrabo dolžine dopusta pa le do tretjine regresa.

Iz povedanega izhaja, da delavki pripada letni dopust. Po 32. členu Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Ur. l. SFRJ št. 60/89 in 42/90, v zvezi s 4. členom ustavnega zakona o izvedbi temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, Ur. l. RS št. 1/91-1) ima delavec pravico do izrabe letnega dopusta in mu te pravice ne more kratiti nihče.

[illegible] nem čakanju na delo, ali delavec, ki mu je odpovedano delovno razmerje, pa čaka na delo v 6-mesečnem odpovednem roku, ima pravico do izrabe letnega dopusta oziroma do nadomestila za izrabo letnega dopusta in hkrati tudi pravico do regresa za letni dopust. Čakanje na delo je v interesu podjetja in ne delavca, prav tako tudi razlog ni nastal na strani delavca, pač pa na strani delodajalca.

Zato je delavka upravičena do izrabe celotnega letnega dopusta oziroma do nadomestila za izrabo letnega dopusta in hkrati tudi do celotnega regresa za letni dopust.

Dušan Medved, dipl. iur.

DE KANAL – *DE* KANAL – *DE* KANAL – *DE* KANAL

Arena klovnov

V oddaji Glasba, show in cirkus vas vabimo pod cirkuško kupolo. **V četrtek, 13. maja ob 20.35, si boste lahko na prvem programu TVS ogledali najboljše klovne zadnjih dvajsetih let,** oddaja pa je posvečena jubilejni obletnici burkaštva. Klovn – kralj cirkusa, vam bo pomagal, da boste za hip pozabili na čas, le prepustiti se mu morate. Postanite spet otrok in skupaj se bomo smejali očarljivemu svetu, kjer kraljuje klovn s svojo miko, gibi, obleko, masko in neštetimi drugimi spretnostmi…

Jezdeci zore

V petih nadaljevanjih bomo spremljali življenje junakov, katerih usoda je povezana z dogajanjem v termalnem zdravilišču Las Caldas v Asturiji. Tu se srečajo različne osebe, po različnih poteh pa gre tudi njihovo življenje, še zlasti po izbruhu revolucije leta 1934 in nato španske državljanske vojne leta 1936.

Termalno zdravilišče je last Done Amalie, upravlja pa ga njena sestrična Adamina, ki živi predvsem za užitke in iz ustanove prav hitro naredi javno hišo. Navidez petični, v resnici pa razuzdani gostje in tudi osebje imajo še poseben užitek, ko vsako poletje v dolino prispe čreda divjih konj, ki so simbol svobode in radoživosti. Tu odrašča tudi mala Marian, ki je že od vsega začetka trdno odločena, da bo nekega dne postala lastnica zdravilišča. Prav njeno življenje je v ospredju zgodbe, ki je trdno vsidrana v zgodovinske dogodke.

Prvi del španske nadaljevanke Jezdeci zore bo na sporedu v torek, 11. maja v Sovinem sporedu na TVS 1.

Sindikalna lista

Prvi del	maj 1993 SIT
1. Dnevnice	
– cela dnevnica (nad 12 ur do vključno 24 ur odsotnosti)	2.414
– polovična dnevnica (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.240
– znižana dnevnica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča 2 uri po njem)	891
2. Kilometrina (od 16. 4. 93 dalje)	19,00 SIT
3. Ločeno življenje	24.607
4. Prenočišče se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila v višini	862
5. Regres za prehrano	5.120

Drugi del

V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem pa objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje december '92 do februar '93 kot osnovo za uveljavljanje pravic iz sredstev neposredne skupne porabe.

Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od decembra '92 do februarja '93 znaša 39.879,00 tolarjev.

1. Jubilejne nagrade	
– za 10 let	19.940,00 tolarjev
– za 20 let	29.909,00 tolarjev
– za 30 let	39.879,00 tolarjev
2. Nagrada ob upokojitvi	119.637,00 tolarjev
3. Solidarnostne pomoči	39.879,00 tolarjev

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

KAJ DELAJO

v območnih organizacijah

Dolenjska

Priznanja najzaslužnejšim

Na prvomajskem srečanju dolenjskih delavcev na Debencu so med priložnostnim programom podelili tudi letošnja priznanja območne organizacije ZSSS za Dolenjsko. Zaslužili so si jih:

● **Sindikat podjetja LABOD**, tovarne oblačil Novo mesto, ki vključuje 1.805 članov Sindikata tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije Slovenije (90 odstotkov vseh zaposlenih!) in ima svoje organizacije v vseh tovarnah Laboda: v Novem mestu, v Krškem, v Trebnjem, v Ljubljani, v Idriji in na Ptuju. Labodov sindikat je med prvimi na Dolenjskem sklenil podjetniško kolektivno pogodbo in usmerja svoje delovanje v zagotavljanje pravic delavk, ki so v tekstilni dejavnosti v večini. Sindikat Laboda usmerja svoje delovanje tudi v izboljšanje gmotnega in socialnega položaja svojih članov in vseh zaposlenih. S strokovnim delovanjem je dosegel vlogo partnerja v pogajanjih z vodstvom. Skrb za zdravo delo in izboljšanje delovnih razmer v težki industrijski panogi je tretje obsežno področje dela Labodovega sindikata.

● **Živojin BRKIĆ, predsednik sindikata J. P. Komunala Novo mesto,** član sveta območne organizacije, predsednik odbora za komunalne in stanovanjske dejavnosti na Dolenjskem in član ROS-a. Priznanje je prejel za uspešno in učinkovito vodenje sindikata podjetja, za ureditev in uresničevanje pravic delavcev, za vzpostavitev enakopravnih partnerskih odnosov sindikata s poslovodstvom in aktivno vključevanje v sindikalne aktivnosti izven podjetja.

● **Mojca VOVK, sindikalna zaupnica v Dani iz Mirne,** članica IO ROS-a in ROS-a. Priznanje je prejela za sindikalno delo na področju uresničevanja delavskih pravic in aktivno delo v sindikatu podjetja.

● **Janez BRAČKO, predsednik sindikata KPD DOB Brj**[illegible]*ativo pri ustanovitvi konference KPD pri sindikatu dejavnosti in za uspešno sodelovanje v pogajanjih sindikata dejavnosti za pravice delavcev v državnih organih.*

● **Zvone PAVLIN, predsednik sindikata ADRIE CARAVAN.** Priznanje je prejel za organiziranje SKEI v podjetju, ki ima svoje organizacije v Novem mestu, Brežicah, Trebnjem, Šmarjeti, Šentjerneju in Črnomlju, uresničevanje pravic delavcev, saj je bila ravno v ADRII sklenjena prva podjetniška kolektivna pogodba na Dolenjskem, in za vodenje stavkovnega odbora, ki je brez prekinitve deloval skoraj vse lansko leto in uspel izboriti, da je po nekajmesečni prekinitvi proizvodnja ponovno stekla.

● **Brane BAMBIČ, predsednik sindikata KRKE,** Tovarne zdravil iz Novega mesta, član sveta območne organizacije, član ROS-a in član sveta ZSSS. Priznanje je prejel za učinkovito in uspešno delo sindikata podjetja, uveljavljanje stališč in predlogov za večjo materialno in socialno varnost delavcev, prispevek pri delu območne organizacije ter zastopanje in predstavljanje območne organizacije v organih ZSSS.

Bela krajina

Iskrene čestitke

Svobodni sindikati v Beli krajini smo imeli 30. aprila slavnostno sejo sveta območne organizacije, na kateri smo podelili sindikalna priznanja za leto 1993. Prejeli so jih najzaslužnejši sindikalni zaupniki, ki so se v sindikatih podjetij vidno zavzemali za varstvo pravic delavcev, za izboljšanje socialnega in gmotnega položaja zaposlenih s pogajanji in sklenitvijo podjetniških kolektivnih pogodb, oz. so storili odločne korake za krepitev samostojnosti in učinkovitosti sindikata.

Območni svet je podelil tri priznanja sindikalnim zaupnikom in eno priznanje sindikalni organizaciji. Prejeli so jih:

● **Sonja Lovrenčič iz Iskre Semič, obrat Črnomelj,**
● **Niko Drakulič iz Tovarne posebnih vozil Suhor,**
● **Dušan Rus iz podjetja BETI Metlika.**

Sindikat kovinske in elektroindustrije SKEI BELT Črnomelj je prejel priznanje za pozitivno vlogo pri sanaciji podjetja in za varstvo pravic presežnih delavcev.

Jožef Kočevar, predsednik

v samostojnih sindikatih

PERGAM Pergam – konfederacija sindikatov Slovenije

VREDNOSTI IZHODIŠČNIH OSEBNIH DOHODKOV ZA MESEC APRIL 1993

V skladu z 42., 43. in 64. členom Kolektivne pogodbe celulozne, papirne in papirno predelovalne dejavnosti ter na osnovi aneksov po sklenjenih pogajanjih o spremembah kolektivne pogodbe za grafično, časopisno informativno, založniško in knjigotrško dejavnost, ki urejata tudi 51., 52. in 72. člen navedenih kolektivnih pogodb, GZS – Odbor strokovnega združenja celulozne, papirne in papirno predelovalne industrije ter Združenje za tisk in Konfederacija sindikatov PERGAM, objavljamo vrednosti izhodiščnih osebnih dohodkov za mesec **april 1993.** Za naše člane v podjetjih lesne dejavnosti pa objavljamo tudi izhodišča po panožni kolektivni pogodbi za lesarstvo.

Tarif. razred	Tipična dela	Izhodiščni bruto osebni dohodki za april 1993: celuloz., pap. papir. pred. d.	grafična dejavnost	čas. inf., založ. in knjigotr. d.	lesna dejavnost
I.	Enostavna	42.992	38.026	38.026	38.167
II.	Manj zahtevna	49.441	41.829	43.730	41.999
III.	Srednje zahtevna	55.890	46.772	49.434	46.901
IV.	Zahtevnejša	62.339	52.857	55.138	52.290
V.	Zahtevna	73.087	60.842	64.645	59.153
VI.	Bolj zahtevna	94.583	70.349	83.658	70.597
VII.	Zelo zahtevna	111.779	79.855	98.869	80.154
VIII.	Visoko zahtevna	141.874	110.276	125.487	95.423
IX.	Najbolj zahtevna	163.370	133.092	144.500	114.476
Koeficient rasti življenjskih stroškov za marec 93 po eskalacijski klavzuli iz panožne kolektivne pog.		1,6%	0,0%	0,0%	1,6%
Znesek za prehrano med delom po panožni kolektivni pogodbi		7.750	5.368	7.750	5.202

Regres za prehrano za tekoči mesec se delavcem izplača v denarnem znesku (če jim ni zagotovljena prehrana med delom) najkasneje do izplačila plače.

Razlika regresa za prehrano med zneskom po Splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo in zneskom po panožnih kolektivnih pogodbah za papirno, grafično in časopisno informativno dejavnost od maja 1992 do vključno januarja 1993 je skupaj 11.512 SIT. **Tista podjetja, ki so v tem času regres za prehrano izplačevala samo v višini najnižje vrednosti, ki je bila objavljena samo po SKP za gospodarstvo, so dolžna to razliko izplačati!** Znesek regresa za prehrano z interventnim zakonom o načinu obračunavanja in izplačevanja plač ni omejen, zato je poračun možno legalno izpeljati, v nasprotnem primeru je razlika seveda iztožljiva.

SINDIKALNA LISTA »PERGAM« ZA APRIL 1993

Povprečni neto osebni dohodek v gospodarstvu Republike Slovenije za obdobje december 92–februar 93, ki znaša 39.879,00 SIT, je osnova za uveljavljanje pravic sredstev neposredne skupne porabe oziroma materialnih sredstev, ki pripadajo delavcem po določilih panožne kolektivne pogodbe:

1. JUBILEJNE NAGRADE
– za 10 let delovne dobe 23.927 SIT
– za 20 let delovne dobe 31.903 SIT
– za 30 let delovne dobe 39.879 SIT
Jubilejna nagrada se izplača v mesecu dni po dopolnitvi delovne dobe.

2. ODPRAVNINA OB UPOKOJITVI 119.637 SIT
Opomba: *Odpravnina ob upokojitvi se delavcu izplača v višini treh povprečnih mesečnih čistih OD delavca za pretekle tri mesece, če je to za delavca ugodneje! Odpravnina se mora izplačati ob izplačilu zadnje plače.*
Delavec, ki mu je podjetje dokupilo delovno dobo, ni upravičen do odpravnine, oz. mu pripada samo razlika.

3. SOLIDARNOSTNE POMOČI – osnova (po kriterijih iz PKP!) 39.879 SIT

4. DNEVNICE
– cela dnevnica (nad 12 ur do vključno 24 ur odsotnosti) 2.497 SIT
– polovična dnevnica (nad 8 do 12 ur odsotnosti) 1.282 SIT
– znižana dnevnica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred delovnim časom oz. konča 2 uri po njem) 922 SIT

5. KILOMETRINA 18,78 SIT/km

6. LOČENO ŽIVLJENJE (po SKP za gospodarstvo) 25.451 SIT

7. PRENOČIŠČE se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila prenočišča v višini 890 SIT

Sindikat novinarjev Slovenije

Izhodiščne plače poklicnih novinarjev za mesec **april 1993**

Tarifni razred	Značilna opravila	Razmerje	Mesečna bruto plača za april 93, v SIT
I.	enostavna opravila	1,00	39.079,00
VI./1	fotoreporter	2,00	78.158,00
VI./2	vestičar	2,30	89.882,00
VII./1	poročevalec	2,50	97.697,00
VII./2	specializirani novinar	3,00	117.237,00
VII./3	urednik novinar	3,30	128.961,00
VIII./1	komentator	3,80	148.500,00
VIII./2	urednik uredništva	4,50	175.855,00

* Rast življenjskih stroškov 1,6%
* Izračun po eskalacijski klavzuli 1,6%

Povračila stroškov za prehrano med delom in povračila stroškov v zvezi z delom so nespremenjena (enaka kot v mesecu marcu 1993), **RAZEN KILOMETRINE,** ki je v mesecu aprilu 1993 18,80 SIT.

VIZ Sindikat vzgoje in izobraževanja

Zapostavljeno šolstvo

Že nekaj časa trajajo pogovori med predstavniki vlade in sindikati negospodarstva, tema je splošna kolektivna pogodba. Kot vemo, sedanja za negospodarstvo poteče 6. maja.

Vsi prizadeti z nestrpnostjo pričakujemo, kaj nas čaka. Ne vemo, kako lahko vlada še kar naprej vztraja na sramotnih **23.833,00** SIT bruto izhodiščne plače. Naši delavci s koeficientom 1 ne dobijo niti zajamčene plače, kaj šele najnižje plače gospodarstva. Kako je možno zagovarjati razliko med izhodiščno plačo v gospodarstvu in negospodarstvu. Zakaj dobi **čistilka** v šoli le 23.833,00 SIT bruto plače (14.000,00 SIT neto), v gospodarstvu pa 35.000,00 SIT bruto (21.000,00 SIT neto). Enako sramotna so tudi razmerja za druge delavce (**učitelj** z višjo izobrazbo in s koeficientom 2,65 dobi le **37.000,00** SIT neto plače).

Četudi delavec v gospodarstvu dobi samo **80% plače,** je še vedno precej več kot v šolstvu.

Sicer pa smo delavci, zaposleni v šolstvu, najbrž edini del negospodarstva, ki dobivamo samo **čisto plačo,** brez kakršnihkoli dodatkov (kar pa ne velja za druge družbene dejavnosti). V tem pismu želimo opozoriti še na neko nelogičnost. Pri objavljanju statističnih podatkov so plače negospodarstva vedno precej visoke. Mi šolniki se sprašujemo, kdo jih dobiva.

Statistika naj prikaže proračunske porabnike ločeno, tako kot so različna merila za določanje plač.

Šolstvo je **najrevnejši** del proračunskih porabnikov. Tako nizko vrednoteni, kot smo danes, še nismo bili. Slabo se piše družbi, ki tako nizko ceni izobraževanje.

Tudi regres za letni dopust bomo dobili med zadnjimi, in to nekje meseca julija. Mnogi deli negospodarstva so ga izplačali že aprila (vrtci, zdravstvo, občine,…). Pozivamo vse šolnike širom po Sloveniji, naj se nam pridružijo v osnovni zahtevi: **izhodiščna bruto plača enaka za gospodarstvo in negospodarstvo!**

Ne sme nas uspavati razlika, ki jo dobivamo za lani (kršitev zakona o plačah). Meseca junija bo neto plača učitelja le 37.000,00 SIT (mentor oz. svetovalec bosta dobila še 4.000,00 SIT oz. 6.000,00 SIT več). Tak naziv pa si pridobijo le nekateri pedagoški delavci.

Republiški sindikat obveščamo, da spremljamo njihova prizadevanja, jih podpiramo in zahtevamo pogajanja **brez popuščanja.**

SVIZ Slovenska Bistrica

»Reinkarnacija« Sayevega zakona na Slovenskem

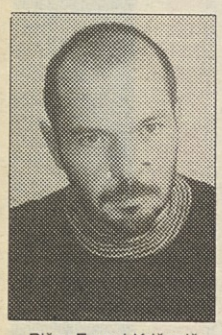

Piše: Franci Križanič

V ekonomski teoriji sta v zvezi z vlogo agregatnega povpraševanja (investicijske, osebne in državne porabe ter izvoza) pri gospodarski dejavnosti in zaposlenosti dva nasprotujoča si pristopa. V bistvu se razhajata pri upoštevanju oziroma pripisovanju večjega ali manjšega pomena cenovni ali pa dohodkovni elastičnosti ponudbe in povpraševanja, z njima pa tudi obsega gospodarske dejavnosti.

Po starejšem ekonomsko teoretičnem pristopu je za gospodarsko dejavnost pomembna cenovna elastičnost povpraševanja, t.j. odstotek, za katerega se poveča (zmanjša) povpraševanje ob enoodstotnem znižanju (povečanju) cen zaradi manjših (večjih) stroškov proizvodnje. Na tem pristopu temelji »zakon trga« oziroma Sayev zakon, po katerem produkti kupujejo druge produkte, in s tem ko nastanejo, zase vedno zagotovijo tudi trg. Vprašanje je samo, kolikšna bo njihova cena. V primeru presežne ponudbe oziroma premajhnega povpraševanja je potrebno znižati cene in gospodarska dejavnost se bo okrepila do polnega izkoristka zmogljivosti (dela, kapitala, naravnih bogastev, znanja in podjetniških idej v državi).

Problem pri praktični uporabi takšnega pristopa je rigidnost (togost) cen oziroma stroškov (predvsem plač) navzdol, zlasti pa dejstvo, da se v tržnem gospodarsvu ne menjuje blaga za blago, pač pa blago za denar. Denar ni zgolj posrednik menjave, pač pa je tudi način vlaganja prihrankov in rezerv. Ob dani količini denarja v obtoku se lahko poveča povpraševanje po denarju za vlaganje prihrankov ali povečan obseg rezerv in s tem zmanjša povpraševanje po blagu kljub zniževanju cen oziroma stroškov (paradoks prihrankov). V okviru prvega pristopa uravnavanja agregatnega povpraševanja in zmogljivosti narodnega gospodarstva je nastali problem rešljiv s povečano ponudbo denarja v obtoku ter vplivom na znižano obrestno mero. Vendar pa pri dovolj nizki obrestni meri (okoli dva odstotka letno) nastopi nova težava (likvidnostna past), ko varčevalci prihrankov niso več pripravljeni vlagati v banke, tako da se zmanjša hitrost kroženja denarja v obtoku in zopet poglobi recesija.

To so bili problemi, ki so v tridesetih letih tega stoletja vodili v veliko gospodarsko depresijo in ki so jih tržna gospodarstva odpravljala z ekonomsko političnimi ukrepi, temelječimi na drugem teoretičnem pristopu. Ta pri pospeševanju gospodarske dejavnosti oziroma državni skrbi za skladnost gospodarskih zmogljivosti z agregatnim povpraševanjem poudarja zlasti pomen dohodkovne elastičnosti povpraševanja. To je odstotek, za katerega se poveča (zmanjša) povpraševanje ob enoodstotnem povečanju (zmanjšanju) dohodka zaradi večjih plač, nižjih obresti, večjih državnih izdatkov od z davki zbranih prilivov in/ali večjega izvoza od uvoza. Po tej teoriji lahko država vpliva na prilagajanje povpraševanja danim gospodarskim zmogljivostim zlasti s ponudbo denarja in njenim učinkom na obrestno mero ter investicije, z davki in javnimi izdatki, deviznim tečajem domače valute in izvozno uvoznim režimom, preko oblikovanja institucionalnega okvirja dogovarjanja o kolektivnih pogodbah in skrbi za povezavo plač ter profitov. Sinhronizacija gospodarske rasti (povpraševanja in zmogljivosti) s to teorijo je zabredla v težave ob stagflacijski krizi sedemdesetih let, ko so začeli na gospodarsko dejavnost negativno vplivati ovečani stroški (najprej energije in surovin, potem pa tudi plač in obresti).

Stagflacijo so »na papirju« odpravljali s ponovnim upoštevanjem (»obuditvijo« oziroma »reinkarnacijo«) Sayevega zakona, prekinitvijo povezanosti plač in profitov ter tako povečano prilagodljivostjo gospodarstva spremembam v cenah surovin (zlasti energije) in razmeram na trgu. Ker pa na ta način ni bilo moč vzpostaviti zmogljivostim zadostnega agregatnega povpraševanja, so dejansko vendarle ostali pri omenjenem drugem pristopu in zagotovili zadosten dohodek z velikim primanjkljajem proračuna (večjim obsegom državnih izdatkov od njenih prilivov) ali umetnim zadrževanjem deviznega tečaja domače valute pod pariteto kupne moči ter visokimi omejitvami uvoza. Stranska, a neugodna posledica je bil velik državni primanjkljaj na eni ter prav tako velik trgovinski presežek na drugi strani. Oboje je rodilo novo nestabilnost.

Sodeč po napovedih ekonomske politike Slovenije za leto 1993, se namerava tudi naša država »na papirju« lotiti problema prenizkega agregatnega povpraševanja z »reinkarnacijo« Sayevega zakona, torej z zniževanjem stroškov (plač in obresti). Upanje, da bodo manjši dohodki našega prebivalstva pospešili gospodarsko dejavnost, temelji na dejstvu, da predstavlja (po podatkih za 1992) izvoz 65 odstotkov, osebna poraba pa 53 odstotkov slovenskega bruto domačega produkta. Povečano povpraševanje zaradi večje slovenske konkurenčnosti na tujem (ob nižjih plačah) bo torej, po tej teoriji, »več kot odtehtalo« zmanjšano povpraševanje (ob nižji kupni moči prebivalstva) doma. Cenovna elastičnost je potemtakem za rast pomembnejša od dohodkovne.

Brez dvoma, čeprav žal, se bo tudi v Sloveniji slej ko prej »ponovila stara zgodba«. Če ne bo prišlo do množičnih družbenih konfliktov oziroma stavk zaradi rigidnosti (togosti) plač navzdol, potem bodo končni udarec »reinkarnaciji« Sayevega zakona na Slovenskem zadale razmere na deviznem trgu. Reakcija bo sicer do neke mere specifična, saj pri naši strategiji ne bomo imeli povečanega varčevanja (paradoks prihrankov), pač pa upad povpraševanja po devizah zaradi manjšega obsega prihrankov ob nižjem dohodku. Pri tem utegne biti to znižanje še bolj dramatično od upada plač, saj običajno ljudje pri zniževanju prejemkov nadpovprečno krčijo prihranke in jih nato ob ponovni rasti dohodka zopet nadpovprečno povečujejo (ratchet učinek). Manjše povpraševanje po devizah bo znižalo njihovo ceno in z njo konkurenčnost slovenskega gospodarstva v svetu, povpraševanje po njegovem blagu in storitvah ter možnost za njegovo rast oziroma boljši izkoristek zmogljivosti. Rezultat pa bo stagnacija, če že ne ponovno upadanje gospodarske dejavnosti na Slovenskem.

S TOPOVI NAD ZELENE ZIME

Letošnja zima je bila za ljubitelje belih športov spet žalostna. Še neprimerno bolj pa za slovenske žičničarje, ki so odvisni od snega in dolžine smučarske sezone. Ko ni snega, za žičničarje tudi ni kruha.

Podatki, ki so jih zbrali na zborničnem združenju za gostinstvo in turizem, kažejo, da nobenemu izmed večjih slovenskih smučarskih centrov ni uspelo uresničiti zastavljenih načrtov. Niti približno ne. Nekaj je takih, ki niso dosegli niti desetine predvidenega plana. Na Krvavcu, na primer, so od predvidenega dohodka uresničili le 2,32 odstotka, na Veliki planini 3,15, na Kobli 5,59 odstotka, medtem ko na Zatrniku, kjer so planirali 25 milijonov tolarjev dohodka, niso iztržili niti prebite pare. Zelo slabo je bilo s smučarijo celo na Voglu. Januarja so tam imeli še nekaj obiska, že februarja pa je bilo veselja konec. Tudi marčevske padavine niso pomagale, zato je zimska bilanca Vogla 8,16 odstotka planiranega dohodka.

Precej bolje so se »odrezali« na Rogli in na mariborskem Pohorju. Mariborčane je že začetek zime obdaroval s snegom, z umetnim zasneževanjem pa je bila tu dobra smuka še februarja. Kako je z umetnim zasneževanjem, pa so se letos smučarji najbolje prepričali na Rogli. Tam so nasuli s topovi nekaj deset tisoč kubičnih metrov snega, pa bi ga še več, če ne bi bilo preveč toplo. Velike naložbe v topove za umetni sneg se sicer v eni sami zimi ne povrnejo, v nekaj pa prav gotovo. Umetno zasneževanje je namreč edino uspešno orožje proti zelenim zimam.

Glede na izkušnje zadnjih zim, ki so zelo skoparile s snegom in spravljale naše žičničarje in hotelirje v čedalje večjo revščino, je skrajni čas, da si večina zimskošportnih središč omisli topove za umetni sneg. Z njihovo pomočjo bi tudi ob zelenih zimah imeli goste, precej pa bi lahko tudi podaljšali smučarsko sezono. Seveda je umetno zasneževanje draga stvar, zato brez sodelovanja ne bo šlo. Sodelovanja vseh tistih, ki žive od zimskega turizma. To pa niso samo žičničarji.

A. U.

PREJELI SMO

Je ali ni direktor?

Verjetno ni naključje, da si je g. Korže v decembru izbral Maribor za svoj eksperiment »si ali nisi direktor«. Mesto sivine, ki požira lastne otroke ali pa veselo ploska, če to počne kdo drug, je bilo za to najprimernejše.

Sklad Republike Slovenije za razvoj je namreč v mestu pod Pohorjem imenoval za zastopnika in pooblaščenca v svoji d.o.o., obrtnika ter ga hkrati s tem oklical za (sic) direktorja.

Logika naj bi bila takšna: Dotedanja delniška družba je vse svoje družbeno premoženje prenesla na Sklad in tako je po definiciji stvari to premoženje postalo zasebno. Če za podjetja v družbeni lasti še veljajo določbe zakona o delovnih razmerjih, da mora biti direktor hkrati tudi zaposlen v podjetju, pa to za zasebna podjetja po sedanji zakonodaji naj ne bi veljalo, ker lahko lastnik sklene pogodbo o poslovodenju, ki zamenjuje pogodbo o zaposlitvi oz. akt o imenovanju direktorja (v družbenem podjetju), ki je v osnovni strukturi enak pogodbi o zaposlitvi, s komer koli hoče – tudi z marsovcem.

Z vsemi temi zaključki ni ničesar narobe. Narobe je le z nečim drugim. Sklad je ustanovila Republika Slovenija, ki je »res publica«, ne pa »res civilia«. Podjetja v lasti Sklada kot državne institucije nenadoma dožive čudežno metamorfozo. Čez noč izgine njihova »družbena« bit in se v vsej svoji krasoti pojavi zdrava barva »zasebnosti«. Človek se lahko le zgrozi in naenkrat postane le vprašanje časa novo spoznanje, ali tudi država ni zasebna zadeva, pa se mi tega še ne zavedamo.

S politološkega vidika verjetno ni bila nikoli sporna zadeva, ali je »družbena« lastnina (kot nelastnina in bolj odnos) zasebna ali javna stvar. Zato ne more biti tudi dvoma o tem, da je vsakršna državna lastnina, že sui generis, ker je država javna zadeva, tudi javna lastnina, ne pa zasebna lastnina. Torej ima ta salto mortale le privlačen začetek, vendar slab doskok.

Sicer pa takšen način razmišljanja g. Koržeta in njegovih dobro plačanih pravnikov ni nič novega. Postavlja se namreč zanimivo vprašanje, kako so prišli do ideje, da bi lahko tudi povsem tuja oseba postala direktor v njihovem »zasebnem« podjetju.

Logika je bila verjetno takšna: Če v zakonu o podjetjih piše, da direktor zastopa in predstavlja podjetje (169. čl.), so šli naprej in zadevo obrnili, torej tisti, ki zastopa (170. čl.) in predstavlja (171. čl.) podjetje, je – eureka – direktor. S tem pa člen 169. preprosto – odpade kot moteč element.

To bi bilo vse lepo in prav, če bi bili državljani te države tako nori, da bi sprejeli kapitalistične odnose, ne tako, kot jih poznajo na zahodu, temveč tako, kot nam jih servirajo posvečeni. Na Zahodu se točno ve, kaj je funkcija – vloga in pomen – lastnika, kaj upravljalca in kaj manedžerja – direktorja.

Ne samo naša zakonodaja, tudi številne druge tuje zakonodaje združujejo v funkciji direktorja tri področja pooblastil, in sicer: pooblastilo predstavljanja in (tisto, ki v režiji g. Koržeta čudežno izgine) splošno pooblastilo – imenovano tudi kadrovsko, ki ga lahko direktor pod določenimi pogoji prenese na drugo osebo v podjetju. Za prvi dve pooblastili pa tako strogih pogojev ni, saj jih lahko direktor prenese na vse druge osebe (tudi izven podjetja).

Stvar ne bi bila vredna besed, če ne bi tako definirani »direktor« naenkrat dobil skorajda čudežnih zmožnosti. Za njega določbe statuta in pravilnika o delovnih razmerjih preprosto ne veljajo, ne velja delovni čas, ne veljajo določila o disciplinskih prestopkih, ne veljajo določbe o spoštovanju zakonitosti v podjetju, tudi nasproti odločitvam upravnega odbora, ko bi moral ukrepati.

Če bi ga n.pr. delavci hoteli pretepsti, bi policija ukrepala, kot da gre za napad na občana (v primeru TAM so dejali, da ne posegajo v dogajanje znotraj podjetja). Lahko igra dopoldan tenis, potuje po svetu itd.

Ob teh lepih pogojih za delo pa si je obdržal vse stare privilegije: razporeja delavce, kakor se mu zljubi, mimo postopkov in spoštovanja zakonitosti, sprejema sistemizacijo, ki je potem nihče ne vidi – še upravni odbor jo le po telefonu potrdi, ne spoštuje sprejetih obveznosti, deli odločbe o trajnih presežkih. Skratka vse, kar mu srce poželi, lahko uresniči.

Potem ko je Sklad uspešno preživel takšno rešitev v Mariboru, se sedaj počasi približuje Ljubljani, saj je podobno rešitev pred kratkim izvedel tudi v celjskem Emu.

Ker na ta Skladov »direktorski perpetuum mobile«, ki nam lahko na koncu še »razvije« državo, ni nihče opozoril, je prav, da se o zadevi pobrigajo predvsem tisti sindikati, ki se ukvarjajo z zaščito presežnih delavcev. Verjetno pa bi se tudi institucionalna stroka na pravni fakulteti lahko vključila v pojasnitev teh čudežev.

Z. Gledal

P. S.:

Ko so o počutju hoteli povprašati prvega tako promoviranega »direktorja«, na žalost ni bil dosegljiv. Bil je v Singapurju. Nekoč so ga zaradi takšnih izletov iz neke tovarne že na hitro odslovili; tukaj pa te bojazni ni, odkar je že pred štirimi meseci štrajkaško navdihnjenega predsednika svobodnih sindikatov naredil za direktorja najštevilnejše družbe – hčerke in ga nagradil, kot se spodobi: da nesposobnemu daš še več, da bo mislil, kaj pa če le kaj tiči v meni. Machiavelli bi že vedel, kako se temu reče – le delavce je nekdo zopet povlekel za nos.

Kolektivne pogodbe in nezaposleni

Politika plač in urejanje višine osebnih dohodkov preko sistema kolektivnih pogodb naj bi bila samo skrb zaposlenih. Pa ni tako. Ne samo, da nekateri nezaposleni le upajo, da bodo nekoč dobili službo, in jim ne more biti vseeno, kako bo zapisano v novih kolektivnih pogodbah; ne nazadnje tudi zato, ker so nadomestila za brezposelne odvisna od višine osebnih dohodkov. Od njih je najbolj odvisna prav kategorija, ki prejema najnižje dohodke, saj je vezana na višino zajamčenega dohodka. Ta skupina je namreč že postala najštevilčnejša. Torej večina nezaposlenih prejema nadomestilo, ki kljub marčevski korekturi ne dosega niti 13.000 tolarjev.

SINDIKAT NEZAPOSLENIH je že velikokrat opozoril na raven najnižjih nadomestil, ki so pod ravnijo izračunov življenjskega minimuma, pa naj uporabimo katerokoli metodologijo. Zavedamo pa se, da je včasih položaj marsikaterega zaposlenega še težji.

Najnižja nadomestila se ne obračunavajo glede na višino plače posameznega delavca v času, ko je bil v delovnem razmerju. Znašajo 80 % zajamčenega dohodka. Višino zajamčenega dohodka ureja poseben zakon, vendar se ta v praksi bolj ali manj ravna po prvem tarifnem razredu, ki ga določa kolektivna pogodba.

Ker bodo zajamčeni osebni dohodki in s tem najnižja nadomestila tudi v prihodnje sledila višini minimalne mezde, Sindikatu nezaposlenih ni vseeno, kako se bodo oblikovale nove kolektivne pogodbe, kako se bodo oblikovali in spreminjali najnižji prejemki.

Obsojamo pavšalne ugotovitve o tem, da so plače previsoke. Cinizem takih izjav je v tem, da ne upošteva ali noče videti velikih razlik med posameznimi prejemniki in različnega gmotnega in socialnega položaja. Res so povprečni osebni dohodki previsoki glede na družbeni bruto produkt, res je, da statistični povprečni Slovenec ni socialno ogrožen, vendar nas take statistične poenostavitve vodijo stran od dejanskih problemov. Določeni sloj prebivalstva je namreč na robu preživetja, brez perspektive, brez možnosti napredovanja, šolanja; socialne razlike se večajo... To ni socialna demagogija. Tudi te trditve se da takoj podkrepiti s konkretnimi statističnimi podatki.

Zato menimo, da mora biti politika plač v sedanjem trenutku naravnana na zaščito najbolj ogroženih skupin. Če govorimo o prerazporeditvi politične in ekonomske moči, bi morali govoriti tudi o prerazporedtivi na socialnem področju. Prerazporeditev pomeni, da se, dokler ne zaživi gospodarstvo, dokler ne ustvarimo nove vrednosti, premožnejši del prebivalstva odreče delu svoje blaginje v korist najrevnejšim. Ker pa z moraliziranjem ne bomo dosegli veliko, predlagamo nekaj rešitev pri zasnovi novih kolektivnih pogodb:

– Minimalna mezda naj se podobno kot zajamčena plača ravna po kriterijih, ki upoštevajo tako splošno gospodarsko raven, produktivnost, povprečne dohodke, kot socialne razmere ter potrebe delavcev in njihovih družin.

– Minimalne mezde, zajamčena plača ali najnižja nadomestila ne smejo biti avtomatično podvržena oscilacijam povprečnih dohodkov in stanju v posamezni dejavnosti ali podjetju. Če se povprečno osebni dohodki znižajo za 25 %, ne moremo tistih, ki so se z največjimi napori prebili skozi mesec, opehariti še za četrtino prejemkov.

– Na teh izhodiščih je osnovan tudi naš predlog o FLEKSIBILNIH TARIFNIH RAZREDIH.

Predlagamo, da se v kolektivnih pogodbah predvidi instrumentarij, ki omogoča tudi znižanje osebnih prejemkov glede na stanje v gospodarstvu ali posameznem podjetju, ob tem, da se višina prvega tarifnega razreda ne spreminja.

Že dosedanje splošne kolektivne pogodbe tako za gospodarstvo kot negospodarstvo predvidevajo časovna in odstotkovno omejena odstopanja od višine dogovorjenih plač, vendar se ti odstotki nižajo linearno za vse dohodkovne skupine.

Drugače povedano, če se razpoložljiva masa denarja za plače zniža, naj se znižajo tudi razmerja med posameznimi plačilnimi razredi. Sistema razlik med posameznimi plačilnimi razredi ne ukinjamo, ampak zgolj nižamo razmerja. Četudi tudi ta predlog nekoliko diši po uravnilovki, je treba vedeti, da je dosedanji sistem le delno obdržal (funkcionalne?) razlike med plačami. Pri višjih tarifnih razredih jih je ohranjal, na dnu lestvice pa povsem ukinil. Ob linearnem nižanju se namreč dogaja, da spodnji tarifni razredi avtomatično padejo na raven zajamčenih prejemkov. Tako ni več nobene razlike, ali kdo dela v nočni izmeni, nadurno delo, v težjih in zahtevnejših razmerah.

Fleksibilni tarifni razredi, ki v določenem obsegu sicer povzročajo spreminjanje razmerij med plačami, odpravljajo navedeno anomalijo, obenem pa ščitijo prejemnike najnižjih dohodkov.

Pozitivna stran takšnih kolektivnih pogodb je tudi, da dvig najnižjih prejemkov ne pomeni avtomatično dviga mase denarja za plače, kar je glavni argument vlade zoper zahteve sindikatov. Vlada in sindikat bosta zaradi dosedanjega togega sistema kolektivnih pogodb ostala vsak na svojem bregu še kar nekaj časa. Eni kot drugi imajo namreč iz svojega zornega kota prav. Plače so glede na stanje v gospodarstvu previsoke, za določene sloje, ki jih sindikat mora zaščititi, pa so ogrožajoče nizke.

Predlagali smo rešitev, kako povečati prejemke najrevnejšim, ne da bi povečali obseg sredstev za plače, gledano v celoti. Pričakujemo, da jo bodo partnerji pri kolektivni pogodbi proučili, kar velja tudi za druge sindikate.

Andrej Magajna, predsednik sindikata nezaposlenih

Knjiga z napotki

KAKO POSTATI PODJETNIK in KAKO USPEŠNO POSLOVATI

Sonja Gavez, Viljenka Godina in Marina Letonja

iz zbirke ABC PODJETNIŠTVA Cena 890,00

Naročila pošljite na naslov:
ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4; Telefon 321-255, 110-033; Fax 311-956

KAM PRODATI, KJE KUPITI

Ta čas, ko se podjetniki in vlada »prepirajo« o tem, kaj najbolj pospešuje prodajo na tuje trge, le-ta v letošnjem letu še naprej nazaduje, zaradi močno povečanega uvoza v marcu pa je trimesečni saldo izvoznih in uvoznih rezultatov negativen. V treh letošnjih mesecih je Slovenija zaslužila z izvozom 119 milijonov dolarjev manj, kot je izdala za uvožene izdelke, reprodukcijski material in za blago za široko potrošnjo. Z državami, nastalimi iz bivše Jugoslavije, ima Slovenija ta čas 44 milijonov dolarjev presežka v blagovni menjavi, tako da je deficit pri menjavi s klasično tujino dosegel kar 156 milijonov dolarjev. V primerjavi z enakim lanskoletnim obdobjem, se pravi prvimi tremi meseci leta, sta se najbolj povečala uvoz blaga za široko potrošnjo, za 60 % in uvoz opreme, za 33 %. Ker pa je na čedalje nižji ravni obseg proizvodnje, se je uvoz reprodukcijskega materiala ta čas – zmanjšal, za dobrih 8 odstotkov. In čeprav imajo prav tisti, ki pravijo, da se nazaj nima smisla preveč ozirati, le poglejmo leto dni stare podatke: takrat je, za vse tri mesece, vrednost izvoza za 24 % presegala vrednost uvoza. S klasično tujino smo dosegli pokritost uvoza z izvozom v višini 121 indeksnih točk (letos 88 indeksnih točk), z nekdanjo Jugoslavijo pa celo 135 indeksnih točk (letos 125). Toda letos je bila menjava z bivšo državo za več kakor polovico manjša...

Da je v tujini blago mnogo lažje kupiti kakor prodati, dokazujejo rezultati naše blagovne menjave z državami, ki niso naši veliki trgovinski partnerji, oziroma se tam pojavljamo kot relativno novi kupci – prodajalci. Lepo smo na primer povečali izvoz na Irsko, za več kakor dvakrat. Toda spretnejši Irci so nam prodali za več kakor trikrat toliko svojega blaga, kakor jim je uspelo lani, in naš saldo z njimi je kajpak negativen.

Z Američani se položaj kljub lani zelo uspešnemu (po njegovih lastnih besedah) obisku premiera Drnovška v ZDA ni bistveno spremenil: tako izvoz kot uvoz sta se letos zmanjšala za 5 do 7 odstotkov. In če imamo z našim daleč največjim zunanjetrgovinskim partnerjem, Nemčijo še vedno pozitivno bilanco trgovanja, z drugimi najvažnejšimi partnerji ni tako: negativni saldi v trgovanju z Avstrijo in Italijo povsem izničijo naš uspeh na nemškem trgu. Tudi s francoskim trgom je »nekaj narobe«: uvoz se je sicer le nekaj zmanjšal, toda zato se je izvoz zmanjšal skoraj za četrtino, in bilanca očitno, ob takem gibanju, ne bo več dolgo v našo korist... Povsem svojevrsten primer pa so Japonci. Na njihovem trgu smo letos dosegli velikanski uspeh: uspeli smo prodati za skoraj 50 % več naših izdelkov kakor v lanskem prvem trimesečju! Toda to je slika v krivem zrcalu: od njih smo kupili 2,3-krat več kakor lani v tem času, toda da bo groza še večja – njihov izvoz k nam je približno 7,5-krat večji od našega izvoza na Japonsko. Za primerjavo: Japonci so nam prodali nekaj več kakor Američani, med prodajalci ta dva partnerja zasedata šesto in sedmo mesto, toda med kupci našega blaga so Američani na šestem mestu, Japonci pa pod desetim. Zunanjetrgovinski saldo se nam nekam čudno suče tudi v nekaterih drugih državah: na Bližnjem vzhodu smo kupili osemkrat več kakor lani. Prodali pa smo le za dve tretjini lanske vrednosti prodaje. No, če na Bližnjem vzhodu ni več masovnih gradenj (Irak), kjer so naša podjetja veliko delala, se nam podobno godi v severni Afriki. Uvoz je sicer le rahlo večji, izvoz pa se nam je prepolovil. V bivši Jugoslaviji se nam je izvoz več kakor prepolovil, uvoz pa tudi. Izjema je le Hrvaška, ki slej ko prej ostaja v izvozu in uvozu naš tretji partner, toda letos je menjava manjša za slabo četrtino... Spodbudno pa je zrasla menjava z Makedonijo, ki je naš sedmi kupec in deseti prodajalec, lani v prvem trimesečju pa menjave praktično ni bilo. Skratka, kot pravijo poznavalci: na svetovnem trgu je veliko prostora za majhne, prodorne. Samo: ali smo takšni?

B. Rugelj

VSAKE OČI IMAJO SVOJEGA MALARJA

Najnovejše položnice, ki so jih državljani dobili od Elektrogospodarstva, so mnogim pognale kri v glavo, saj so zneski odločno višji, vendar z nedavno podražitvijo elektrike niso zadovoljni niti v Elektrogospodarstvu. Zakaj? Zato, ker so podražitve za gospodinjstva dobra stran novih cen, cenovne olajšave velikim porabnikom elektrike, kot sta elektroliza aluminija v Kidričevem in Tovarna dušika Ruše, pa zelo slaba.

Brane Janjić je v časopisu delavcev elektrogospodarstva Slovenije »Naš stik« vladino odločitev takole »videl«: vlada je Tovarni dušika odobrila za 22,4 % nižjo ceno, Talumu pa celo za 37,7 % nižjo tarifo. S tem naj bi preprečila, da bi omenjeni podjetji šli v stečaj, kar bi bila za družbo bistveno večja škoda, kot bo škoda, ki jo bo utrpelo zaradi nižjih cen elektrogospodarstvo. V zahvalo za dodaten popust pa naj bi ti dve podjetji, sicer kronično dolžnika elektrogospodarstvu, poslej redno plačevala račune za elektriko. Ostaja pa odprto veliko vprašanje. Najmanj, kar v vladnem pojasnilu tega ukrepa manjka, je odgovor, kaj bo z dosedaj neporavnanimi računi in kdo bo elektrogospodarstvu nadoknadil v bodoče nastajajočo razliko med že tako nizko ceno in zdaj uvedenim dodatnim popustom. Ob vsem tem je elektrogospodarstvo, piše Janjić, že dosedaj skušalo upoštevati težavne razmere velikih potrošnikov energije. Pogodba s Talumom je na primer zasnovana tako, da je cena toka odvisna od cene aluminija na svetovnih borzah. Ta hip to pomeni še dodatnih 19 % popusta (zaradi nizke cene aluminija). Ker elektrogospodarstvu stroški ostajajo nespremenjeni, ne glede na gibanje cene elektrike, bo treba nastalo luknjo v blagajni pokriti bodisi z višjo ceno elektrike pri drugih porabnikih ali pa s povečanjem izgube elektrogospodarstva.

Lani je elektrogospodarstvo prigospodarilo za 21,5 milijarde tolarjev izgube in to predvsem zaradi neplačevanja računov in neustrezne cene elektrike – ki jo določa vlada. Za letos je predviden približno prav tako velik primanjkljaj, toda zaradi takšnih vladinih potez utegne biti še večji. Tarifni sistem, ki je začel veljati letos, naj bi elektrogospodarstvu zagotovili normalno poslovanje in dovolj visoko amortizacijo za vzdrževanje in razvoj sistema. Vse pa kaže, poudarja Janjić, da se bodo podjetja te panoge tudi letos bolj ukvarjala z delitvijo izgub med seboj kot s posodabljanjem sistema. Najmaj, kar bi pričakovali, zaključuje avtor sestavka v »Našem stiku«, pa je, da vlada za gašenje požara v drugih podjetjih uporablja elektrogospodarstvo, ki bi samo potrebovalo izkušenega gasilca...

Povzel: B. R.

BREZ DENARJA JE TUDI ZNANJE MANJ VREDNO

V okolici Šoštanja se oblast v skrbi za zdravje prebivalcev pripravlja, da bi nekatere tudi preseljevali, če bo onesnaženost ozračja presegala dopustne normative. Domači strokovnjaki in proizvajalci pa pri oblasti protestirajo, ker je dala Avstrijcem izdelati čistilno napravo za šoštanjsko TE IV. Ustanovili so pool, v katerem so Gospodarska zbornica, Ministrstvo za znanost in tehnologijo, FNT – kemijska tehnologija, Inštitut Jožef Stefan in Metalna iz Maribora. Namen poola je, javnost in verjetno vlado prepričati, kaj je domače znanje sposobno narediti pri ekološki sanaciji šoštanjske termoelektrarne (in v perspektivi verjetno še kje drugje). Za prepričanje o lastnem znanju imajo podlago: pilotno napravo v termoelektrarni Šoštanj.

Pool se torej poteguje za delo pri ekološki sanaciji vsaj petega šoštanjskega energetskega bloka, če pri četrtem niso uspeli. Edino, česar nimajo, imajo pa ga, kot kaže primer četrtega bloka, tujci, je denar. Odločitev o sanatorju tega energetskega bloka v šoštanjski termoelektrarni je namreč padla bolj zaradi financ kot zaradi stroke: avstrijski dobitnik posla je zmogel sredstva, da bo kreditiral sanacijo skoraj v celoti. Ker pa pool meni, da bi bilo bolje, če bi vlada sama najela posojilo in delo prepustila domači industriji in znanosti, se nam zdi, da so prav tako odmaknjeni od pridobitve dela za »petico«, kot so bili pri »štirici« v Šoštanju. Denar je pač sveta vladar...

B. R.

NALOŽBE NARAVNIH ZDRAVILIŠČ SE OBRESTUJEJO

Leto 1992 je bilo za slovenska naravna zdravilišča sorazmerno uspešno. V primerjavi z letom 1990 se je obisk povečal za 7 odstotkov. Spremenila pa se je tudi struktura domačih gostov. Ti so očitno imeli manj cvenka v žepu, zato so ostali v zdraviliščih v povprečju le 5,5 dneva, prej pa 7 dni. Pri tujih gostih je ostala povprečna doba bivanja nespremenjena: 5 dni. Domači gostje se vse pogosteje odločajo za dopustovanje v zdraviliščih, znižuje pa se delež tistih, ki prihajajo v zdravilišča na rehabilitacijo. Vzroki so znani.

In kako so naša zdravilišča startala v leto 1993? Po pričakovanjih oziroma kar dobro. V prvih treh mesecih se je v primerjavi z enakim obdobjem lani število gostov povečalo za 5 odstotkov. Zdravilišča so bila v povprečju zasedena 51-odstotno, slabše januarja in nekoliko boljše februarja ter marca. Podatki kažejo, da je vse več tujih gostov, in sicer za 16 odstotkov več, njihovih prenočitev pa je kar za 20 odstotkov več. Število domačih gostov se je v tem obdobju, to je v letošnjih prvih treh mesecih, povečalo le za odstotek, število prenočitev pa je upadlo celo za 7 odstotkov. Delež tujih gostov je znašal 31 odstotkov in kljub porastu zaostaja za deležem iz leta 1990. Takrat so imela zdravilišča 41 odstotkov tujih gostov. Med tujci je največ Avstrijcev (42 odstotkov) in Italijanov (26 odstotkov).

Kajpak so se letos slovenska naravna zdravilišča precej potrudila za predstavitev svoje ponudbe. Udeležila so se vseh pomembnejših evropskih turističnih sejmov, na katerih obiskovalci niso več toliko spraševali o vojni kot o sami ponudbi in možnostih potovanja v Slovenijo. Kljub temu pa letos še ne gre pričakovati velikega navala tujih gostov, pravi mag. Rudi Rumbak, sekretar Skupnosti slovenskih naravnih zdravilišč.

Med zdravilišči, ki že imajo tudi letošnje leto polne roke dela, so Terme Čatež. Tu je ponudba na visoki kakovostni ravni in na moč zanimiva tako za tiste, ki iščejo zdravje kot za množice ljudi vseh starostnih kategorij, ki jim je predvsem do sprostitve in rekreacije.

Čateška termalna riviera

Magnet, ki privablja v Terme Čatež dnevno tudi do 8.000 gostov, je termalna riviera z osmimi bazeni in 7.000 kvadratnimi metri vodnih površin. V neposredni bližini termalne riviere naj bi bila do konca letošnjega leta nared tudi zimska riviera, ki bo imela največji zimski bazen v tem delu Evrope. Poleg tega v Čatežu načrtujejo še obnovo zdravstvenega dela zdraviliškega doma, gradnjo butikov, adaptacijo hotela Terme in Mokric, v načrtu pa je tudi gradnja novega hotela Toplice.

Lani so v Čatežu zabeležili 350 tisoč prenočitev, letos pa jih bodo še več, saj novosti vedno vlečejo. Sicer pa bo čateška termalna riviera mnogim Slovencem in drugim gostom nadomestila morje. Odrasli bodo morali odšteti za dan veselja na vodi 300, mladi pa 250 tolarjev. V primerjavi s tem, kar čateška riviera ponuja, to gotovo ni pretirano.

A. U.

NOVO – PRED IZIDOM – NOVO – PRED

Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij in sindikati

Avtor obrazložitve je Gregor Miklič.

Cena 870 SIT.

Naročila pošljite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni: 321-255, 110-033, 313-942 in 311-956. Telefaks 061-311-956.

NOVO – PRED IZIDOM – NOVO – PRED

Naročilnica

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo ... izvod(ov) brošure ZAKON O LASTNINSKEM PREOBLIKOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. naročnik bom poravnal po povzetju.

Naročeno, dne: ....

Žig Podpis naročnika

LAJŠANJE STISK BREZPOSELNIH

Letošnji programi javnih del so že narejeni in bodo zagotovili delo več kot pet tisoč ljudem. V javna dela, ki letos potekajo že tretje leto zapored, se prostovoljno vključujejo brezposelni, ki v zadnjih šestih mesecih niso bili vključeni v katero od oblik usposabljanja ali prekvalifikacije.

Prednost pri javnih delih imajo iskalci zaposlitve z daljšo čakalno dobo. V to obliko dela se vključujejo mladi iskalci zaposlitve, ki po obveznem šolanju nimajo možnosti ali želje nadaljevati študija, niti niso ustrezno usposobljeni, da bi se lahko zaposlili, pa tudi tisti, ki ne morejo računati na predčasno upokojitev in podobno.

Namen javnih del tako pri nas kot v svetu je predvsem lajšanje stiske brezposelnih, pri čemer so temeljni cilji preprečevati malodušje brezposelnih, ohranjati delovne navade, usposabljati brezposelne za trajno zaposlitev ali samozaposlitev.

V različne programe javnih del (skupaj 245) je bilo v letu 1991 vključenih 2.619 brezposelnih, v letu 1992 pa 3.513 brezposelnih v 476 programih. Izvršni sveti, ki sofinancirajo programe javnih del – pretežni del se financira iz republiškega proračuna prek zavodov za zaposlovanje – so za letošnje leto v Sloveniji prijavili kar 715 programov za 5.369 udeležencev.

Vsebina prijavljenih programov je letos zelo kakovostna, saj je razen socialnih, ekoloških in komunalnih programov prijavljenih veliko programov s področja izobraževanja, kulture in varovanja kulturne dediščine ter javne uprave. Tako velika paleta programov omogoča delovno angažiranje brezposelnih vseh stopenj in poklicev.

Polovica je mladih

Po lanskih podatkih je imelo 15,5 odstotka udeležencev javnih del poklicno izobrazbo, 21,5 odstotka srednješolsko izobrazbo in 9,2 odstotka višjo in visoko izobrazbo. Brez formalne strokovne izobrazbe je bilo 53,8 odstotka udeležencev. Pri tem je struktura udeležencev po stopnjah izobrazbe ugodnejša od strukture vseh prijavljenih iskalcev zaposlitve. V Zahodni Evropi se programov javnih del udeležujejo trije do šest odstotkov brezposelnih. Tudi pri nas je podobno, če računamo, da je zdaj že 120.000 brezposelnih.

Med udeleženci javnih del je bila lani tretjina žensk in dve tretjini moških, v letu 1991 pa četrtina žensk in tri četrtine moških, medtem ko sta med brezposelnimi oba spola približno enako zastopana.

Zanimiv je podatek, da je bila lani skoraj polovica udeležencev mlajših od 25 let. Med udeleženci se povečuje število mladih do 18. leta starosti in starejših od 40 let. Prek javnih del je lani našlo trajno zaposlitev 268 brezposelnih, še leto nazaj pa 57 oseb.

Lani je zavod za zaposlovanje porabil za izvajanje javnih del dobrih 235 milijonov tolarjev. Osebe, vključene v javna dela, dobivajo denarno pomoč v višini 80 odstotkov zajamčene plače na mesec. Poleg tega imajo pravico do nagrade za opravljeno delo, to je do stimulativnega dela nagrade v višini do 70 odstotkov osebnega dohodka za enaka ali podobna dela.

Javna dela so le prehodna oblika dela v času iskanja redne zaposlitve, ki posamezniku zagotavlja socialno varnost in ohranja delovno kondicijo. Udeležba v javnih delih je časovno omejena – največ leto dni le v posameznih primerih se lahko podaljša največ na dve leti, kar posameznika spodbuja k živahnejšemu iskanju nove zaposlitve.

Javna dela postajajo pri nas vse učinkovitejša oblika blažitve posledic naraščajoče brezposelnosti. Poleg socialne varnosti in ohranjanja delovne kondicije posamezniku dajejo tudi priložnost za pridobitev dodatnih znanj za hitrejšo zaposlitev. Še posebej zato, ker Slovenci – podobno kot Japonci – visoko cenimo delo oziroma zaposlitev. Vendar z javnimi deli ne bo mogoče zajeziti naraščanja brezposelnosti. Ostala pa bodo trajnejši instrument države, kajti tudi če se bodo gospodarske razmere izboljšale, bo določen odstotek ljudi vedno brez dela.

M. F.

LOVOPUST ZA ODERUHE

– Tudi tistim, ki že imajo »socialno streho« nad glavo, se ne obeta nič dobrega, ko pa se oblast javno zgraža nad (pre)nizkimi najemninami. Če je bila v osnutku stanovanjskega programa za mestna stanovanja predvidena najemnina, ki bi v socialnih stanovanjih znašala 2,4 odstotka revalorizirane vrednosti stanovanja, v neprofitnih pa 2,9 odstotka, je povprečna najemnina v socialnih stanovanjih dosegla komaj 1,15 odstotka revalorizirane vrednosti stanovanja. To (po mnenju mestnega stanovanjskega sekretariata) ne zadošča niti za pokrivanje z zakonom predpisane amortizacije (1,65 odstotka). Predvidena politika najemnin da tako ni bila uresničena...

Mar vse to pisanje ne pomeni, da bodo najemniki socialnih stanovanj v prihodnje še bolj ogroženi, kot so že? Mi lahko poveste, kdo sploh lahko po novem (za)prosi za socialno stanovanje, kaj pomeni pojem »neprofitna najemnina«? Tako sprašuje bralec J. L. in prosi odgovor.

Dodeljevanje socialnih stanovanj je po zakonu naloga občin. Do teh stanovanj so upravičeni državljani RS, katerih skupni prihodek na člana družine ne presega višine, ki jc določajo predpisi s področja socialnega varstva. Pravilnik o merilih in standardih ter postopku za uveljavljanje pravice do najemnega socialnega stanovanja ter pravilnik o merilih za dodeljevanje tovrstnih stanovanj je sredi lanskega leta sprejelo ministrstvo za varstvo okolja in urejanje prostora. Socialna oziroma solidarnostna stanovanja so ob lastninjenju imetniki stanovansjke pravice lahko odkupili, in tako v občinah še ni točnih podatkov o tem, koliko stanovanj iz dosedanjega stanovanjskega občinskega sklada ostaja socialnih. Zakon le določa, da morajo občine v treh letih po uveljavitvi zakona določiti, katera občinska stanovanja so po novem socialna, predvsem pa naj bi vodile takšno stanovanjsko politiko, da bi pridobile (tudi z odpravninami po stanovanjskem zakonu) dovolj stanovanj glede na potrebe (socialne razmere prosilcev) v občini. Občine naj bi izdelale svoje stanovanjske programe in ustanovile svoje stanovanjske sklade. Ti naj bi poslovali z denarjem, ki so ga občine zbrale z odprodajo stanovanj. Poudariti je treba, da je nekaj občin pri reševanju stanovanjske problematike zelo aktivnih: objavile so tudi že razpise za dodelitev socialnih stanovanj (glavna ugotovitev: teh stanovanj je premalo), druge pa načrtujejo, da bodo objavile razpise letos.

Zdaj pa še o višini najemnin.

Stanarine so stvar preteklosti; zdaj govorimo o najemninah. Neprofitne najemnine so najemninew v nekdanjih družbenih stanovanjih, ki jih imetniki stanovanjske pravice niso odkupili. Kasneje, ko bo v državi izoblikovan tudi sklad novih neprofitnih stanovanj, ki jih bodo zgradile neprofitne stanovanjske organizacije, bodo njihovi najemniki plačevali neprofitno najemnino. Najvišja možna neprofitna najemnina naj bi znašala 2,9 odstotka vrednosti stanovanja na leto. Vendar je v začetku lanskega novembra vlada tovrstne najemnine, ki so že dosegle ali presegle 2,11 odstotka vrednosti stanovanja, zamrznila za naslednje štiri mesece. Splača se torej preračunati, ali stanodajalec še upošteva ta vladni odlok. Če ne, naj se najemnik obrne na tržno inšpekcijo.

Drugače kot neprofitne pa so tržne najemnine oblikujejo na trgu. Vendar je povpraševanje po stanovanjih še vedno večje od ponudbe (a pravno varstvo pravic najemnikov na psu), zato tudi tržne najemnine presegajo vse razumne meje. Kaj pa prepoved oderuštva? Oderuška najemnina naj bi namreč bila najemnina, ki za 50 odstotkov presega najvišjo tržno najemnino za podobno stanovanje v občini. Če v občini vedo, kakšna je povprečna tržna najemnina (če imajo lastniki stanovanj oddajo v najem prijavljeno), torej tudi oderuške ni težko določiti. A stanovanjski organi na občini so dolžni po zakonu višino najemnin preveriti. Težava pa je v tem, da si najemniki ne upajo obtoževati lastnika oderuštva, ker se bojijo, da bodo ostali na cesti. V zvezi s tem predvideva stanovanjski zakon tudi ustanovitev občinskih svetov za varstvo pravic najemnikov, pri katerih naj bi se seznanjali s svojimi pravicami in možnostmi za njihovo uveljavljanje. Po dosedanjih podatkih je bilo v Sloveniji že (ali šele?) ustanovljenih pet takih svetov.

V. O.

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

ABCD oživljanja

Res gre za abecedo, pa ne mislite, da bom govoril o nekaterih osnovah, ampak o vrstnem redu, kaj moramo narediti, kadar hočemo pomagati človeku, ki potrebuje oživljanje. Prve črke abecede so po angleškem programu oživljanja, ki so ga izdelali strokovnjaki ameriškega zdravniškega združenja:
A (Airway) sprostitev dihalnih poti,
B (Breathing) umetno dihanje,
C (Circulation) krvni obtok,
D (Definitive care) končna oskrba.

Tokrat bom opisal »A« oživljanja.

A SPROSTITEV DIHALNIH POTI

Da se človek zaradi tujkov v grlu lahko zaduši, ve že vsak otrok. Manj ljudi pa ve, da se človek lahko zaduši tudi, če je v nezavesti in mu pade čeljust nazaj. Ravno tako lahko nezavestnemu človeku pade snemna proteza in lahko povzroči hude motnje pri dihanju.

Kadar sva s kirurgom sedela na raznih komisijah in se z bolnikom pogovarjala o njegovih težavah, kirurg nikoli ni pozabil vprašati, ali nosi protezo ali mostiček in ali mostiček lahko sname. To je bila stara navada – železna srajca, kajti nekoč so kirurgi mnogokrat dajali narkozo in so morali pred tem bolniki sneti protezo, da ne bi morda pri narkozi motila dihanja.

Predno se lotimo oživljanja, moramo bolniku pravilno namestiti glavo. Ob bolniku ali ponesrečencu pokleknemo in primemo glavo z eno roko za čelo, z drugo zatilje in jo namestimo tako, da leži na temenu. To moramo narediti zato, ker se pri nezavestnem človeku mišičje sprosti in jezik pade nazaj in popolnoma zapre dihalna pota. Kadar pa opazimo, da čeljust vseeno ohlapno visi navzdol, jo moramo z obema rokama prijeti, jo dvigniti in držati usta odprta.

Če je ponesrečenec bruhal, so lahko v ustih, grlu ali sapniku ostanki izbljuvane hrane, slina, kri, lahko zobna proteza, pri poškodbah obraza pa tudi izbiti zobje. Tedaj moramo premagati svoj odpor in najprej obrniti glavo postrani, nato oviti prste z robcem, gazo ali drugo čisto tkanino in očistiti ustno votlino in žrelo. Če imamo aspirator, si lahko pomagamo z njim. Zdravniki v bolnišnici ali v rešilnem avtu ali zdravstvenem domu pa lahko žrelo in sapnik očistijo s posebnimi prijemalkami. Če to delo opravimo dobro in temeljito, v četrtini primerov začnejo poškodovanci sami dihati.

O bljuvanju kot enem od znakov pretresa možganov sem že pisal. Pa se mi zdi potrebno to ponovno zapisati – zaradi pravilnega položaja poškodovanca pri prevozu. Če bi nezavestnega človeka prevažali tako, da bi ležal na hrbtu, moramo vedeti, da lahko začne bruhati in se z izbruhano snovjo lahko zaduši. Zato mora nezavestni poškodovanec med prevozom ležati na boku z glavo postrani in spodnjo nogo podvito. Če je glava postrani, bodo slina, kri ali izbljuvane mase odtekale iz ust in ni nevarnosti, da bi se zadušil.

Seveda pa moramo biti z vsakim premikanjem glave sila previdni. Če sumimo, da si je poškodovanec pri padcu ali udarcu poškodoval vratno hrbtenico. S premikanjem glave mu tedaj mnogo bolj škodimo kot koristimo.

SOCIALNA DRŽAVA – ZBORNIK RAZPRAV

Vsi čutimo, kako nas tepe, ker je nimamo. Vse bolj jo bomo potrebovali – **reformirano SOCIALNO DRŽAVO**, brez katere si ni moč predstavljati niti najmanjšega razvojnega koraka slovenske države.
Ni utopija, vsi problemi so rešljivi. O tem ambiciozno piše deset avtorjev zbornika, sodelujočih pri projektu SOCIALNA DRŽAVA.

REVŠČINA V SLOVENIJI NI ZLA USODA, KI BI JI NE MOGLI UTEČI, JE SLABA STROKOVNA IN NAPAČNA POLITIČNA ODLOČITEV!

Zbornik razprav o socialni državi na 134 straneh izpod peresa Željka Ciglerja, Andreje Črnak Meglič, Leva Krefta, Francija Pivca, Sonje Pirher, Jožice Puhar, Cirila Ribičiča, Rajka Šugmana, Martina Totha in Maje Vojnovič lahko za 600 tolarjev naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) ..... izv. knjige SOCIALNA DRŽAVA. Naročeno mi/nam pošljite na

naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Naročeno dne: ....
Žig Podpis naročnika

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročnik bom plačal po povzetju

ZDRAVSTVENA DIAGNOZA SLOVENCEV

Kakšna je diagnoza oziroma zdravstvena slika Slovencev? Predvsem je treba reči, da jih tepejo tri poglavitne »šibe božje«: alkoholizem, samomori in nizka rodnost. In da jih nadpovprečno veliko umre na razdrapanih slovenskih cestah. Pa da je njihovo življenje nekaj let krajše od drugih Evropejcev...

To je med drugim mogoče prebrati v obsežnem programu zdravstva do leta 2000, ki ga je konec aprila sprejela slovenska vlada. S tem dokumentom Slovenija med drugim izpolnjuje tudi zahtevo WHO, Svetovne zdravstvene organizacije, po kateri naj bi imele vse njene članice pripravljen podoben program – z diagnozo stanja in s perspektivno razvoja naprej.

Slovenci umirajo prezgodaj

Zdravstvo lahko krepko poseže tako v ekonomsko kot v socialno sfero družbe. Zato naj bi imele prednost takšne oblike zdravstvenega varstva, ki ob najboljšem učinku zagotavljajo uspešno zdravljenje čim večjemu številu ljudi. Za zdravje ljudi pa ni odgovorno le zdravstvo, ampak celotna družba. Odgovornost in skrb za zdravje se širita z zdravstvene dejavnosti na posameznika in družbo.

Poglejmo, kakšno je zdravstveno stanje v Sloveniji. Za razvitimi državami Zahodne Evrope zaostajamo glede pričakovane življenjske dobe – tako pri ženskah kot pri moških. Pri Slovenkah je razlika eno do tri leta, pri Slovencih pa tri do pet let. To pomeni, da Slovenci, zlasti še moški, umirajo prezgodaj.

Kje so vzroki za to? **Med vzroki za visoko umrljivost Slovencev so na prvem mestu bolezni srca in ožilja, sledi rak, takoj za njim pa so nesreče in samomori. Značilno je, da starejši Slovenci umirajo za prvima dvema boleznima, medtem ko tiste v najbolj dejavnih letih pokopljejo bodisi nesreče ali pa samomori.**

»Skrb zbujajoča je destruktivnost slovenskega naroda, ki se kaže v samomorih. V tem pogledu sodimo v sam svetovni vrh. Prav tako skrb zbujajoč pa je tudi padec natalitete,« je na vladni tiskovni konferenci povedal minister za zdravstvo **dr. Božidar Voljč**, ko je pojasnjeval podatke iz programa zdravja do leta 2000 v naši državi.

Med samomorilci trikrat več moških

Samomori in poskusi samomorov so še posebej tragični. Podatki pred nekaj leti so zbujali upanje, da bodo samomori vendarle začeli upadati, vendar pa zadnji podatki govorijo o nasprotnem. Slovenija tako že vrsto let sodi v vrsto držav z največjo samomorilnostjo na svetu. Samomorilnost povezujejo s prekomernim uživanjem alkoholnih pijač, duševnimi boleznimi in psihičnimi motnjami. Moški se za samomor odločijo trikrat pogosteje kot ženske. Strokovnjaki ocenjujejo, da pride na en uspel samomor 7 do 30 samomorilskih poskusov. S samomori poskušajo osebe, ki pretirano uživajo alkoholne pijače, mlade osebe iz razbitih družin, brezposelni, učenci s težavami v šoli in drugi.

Umrli po vzroku smrti, Slovenija, 1989

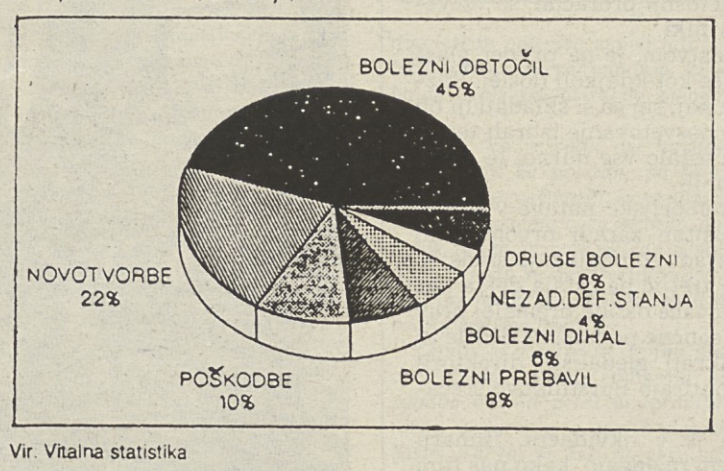

Vir. Vitalna statistika

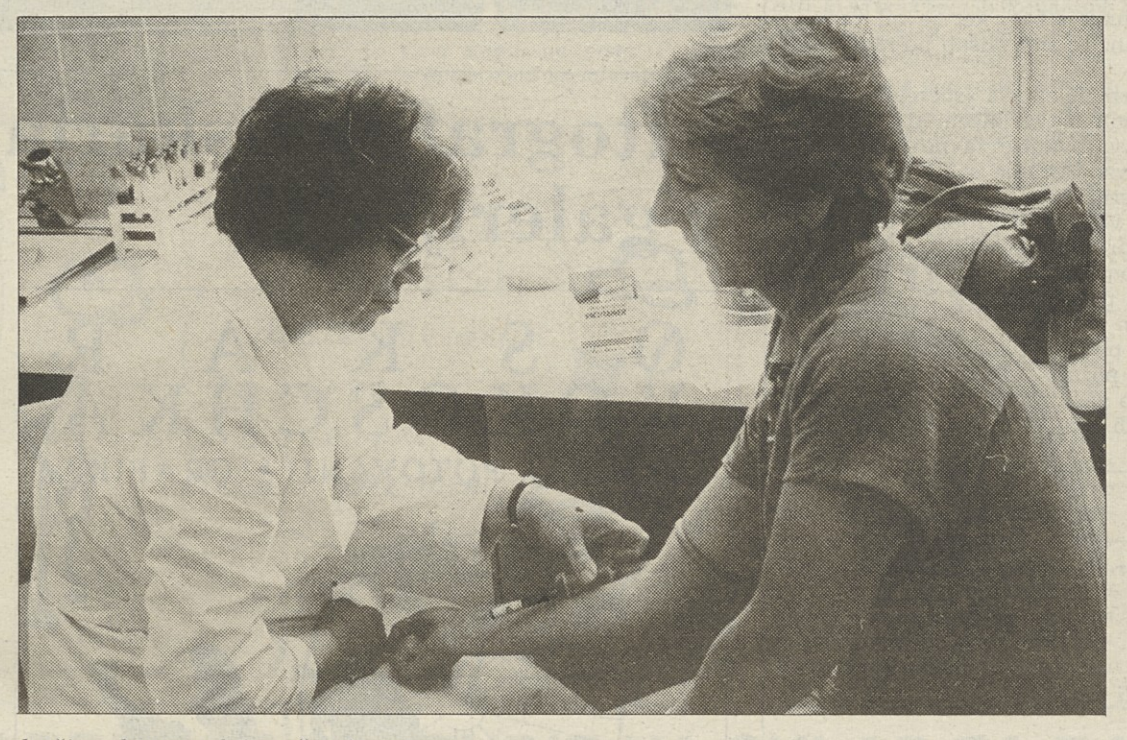

Skrb pa zbuja tudi naraščanje umrljivosti zaradi poškodb. V starostni skupini od 15 do 24 let je kar 85,4 odstotka smrti zaradi poškodb pri moških in 63,4 odstotka smrti pri ženskah. To je skoraj dvakrat več od evropskega povprečja. Poškodbe nastajajo pri nesrečah, predvsem prometnih. Ceste nam torej pobirajo velikanski krvni davek – saj gre za ljudi v najbolj ustvarjalni dobi.

Pri moških, starih od 20 do 64 let, so med vzroki za smrt na prvem mestu poškodbe. Če bi ta življenja, izgubljena na cestah, prevedli v ekonomsko kategorijo in jih primerjali s stroški za sto kilometrov zgrajenih slovenskih cest, bi ugotovili, da smo jih že zdavnaj preplačali.

Vzroki za zgodnjo umrljivost pri moških so poleg poškodb še bolezni obtočil, rak na pljučih, alkoholne okvare jeter in samomori, pri ženskah pa poleg poškodb še rak na dojki in rak na materničnem vratu. Oboje je v večjem odstotku kot v razviti Evropi.

Potencialno izgubljena leta življenja (YPLL): poškodbe, 0-64 let, Slovenija

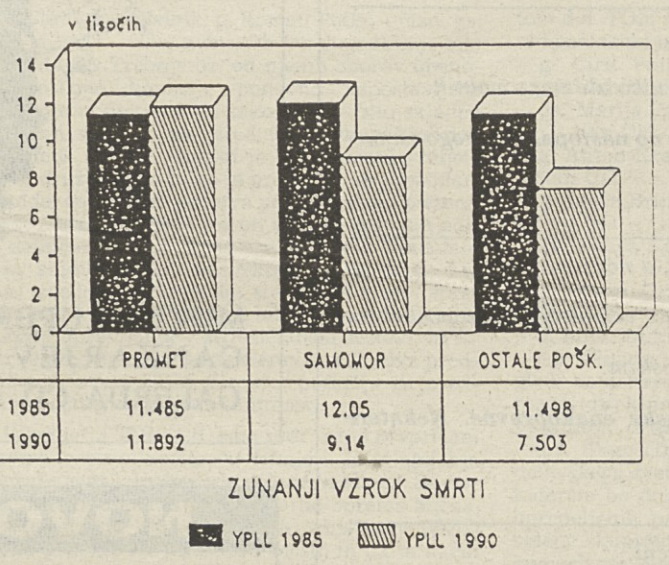

	PROMET	SAMOMOR	OSTALE POŠK.
YPLL 1985	11.485	12.05	11.498
YPLL 1990	11.892	9.14	7.503

VIR PODATKOV: BAZA PODATKOV UMRLIH, UZZSV

Pri moških je verjetnost, da bodo umrli zaradi raka na pljučih v zvezi s kajenjem, šestkrat večja kot pri ženskah.

Tudi verjetnost smrti zaradi bolezni obtočil je pri Slovencih 2,3-krat večja kot pri Slovenkah. Verjetnost, da bodo kot mladostniki naredili samomor, je pri moških dvakrat večja. Prav tako je verjetnost, da bodo v odraslih letih postali alkoholiki, kar štirikrat večja pri moških kot pri ženskih prebivalkah Slovenije.

Iz enega sistema v drugega

Do zdravstvenih razlik pa ne prihaja samo med spoloma. Morda še večje, vendar pa dosti bolj prikrite so razlike, povezane z družbeno-gospodarskimi razmerami v naši državi. Zaradi skokovitih političnih sprememb in uvajanja tržnega gospodarstva v Sloveniji naglo pada standard povprečnih državljanov. To pa bo gotovo vplivalo na njihovo zdravje.

Treba je pač vedeti, da je teorija eno, praksa pa drugo. **Zaradi hitrega prehoda na nov zdravstveni in zavarovalniški sistem prihaja do precejšnjih nepravilnosti pri uresničevanju zastavljenih preventivnih programov, kar lahko ogrozi že vpeljani sodobni koncept varovanja zdravja žensk, otrok in mladine. Preventivne programe preprosto povsod opuščajo. Prav tako opuščajo dispanzersko in specialistično zdravstveno varstvo otrok, mladine, žensk in delavcev. Grozi nevarnost, da se bo zdravstveno varstvo prebivalstva še poslabšalo, ne pa izboljšalo. Zastavljeni cilji zdravstvenega programa bodo ostali le na papirju, če tega ne bodo odgovorni pravočasno opazili.**

Program zdravstva, ki naj bi veljal prihodnjih sedem let in ki ga je moč spreminjati, vsebuje tudi dolgo pričakovana merila za postavitev mreže zdravstvenih ustanov. Hkrati upošteva tudi vseh 38 ciljev, ki si jih je zadala tudi Svetovna zdravstvena organizacija v istem obdobju. Vsekakor je med najbolj zahtevnimi cilji ta, da bi spremenili miselni vzorec državljanov, ki dozdaj niso kaj dosti sami skrbeli za svoje zdravje, poslej pa bo njihova skrb zase prva in bistvena.

Toda z občasnimi, še tako resnimi opozorili, da je predvsem vsak sam odgovoren za svoje zdravje, pa se država ne more odkupiti, ko gre za njen delež odgovornosti zastran tega, kako bo z zdravjem Slovencev do leta 2000 in po njem. Gre za njen organizacijski in denarni delež za zdravstveno vzgojo, za spremljanje zdravstvenega stanja prebivalstva, za programe pospeševanja zdravja, za socialno medicinsko, higiensko epidemiološko in zdravstveno ekološko dejavnost, za preprečevanje nalezljivih bolezni, alkoholizma in drugih oblik zasvojenosti, pa samomorov, okužb z virusom HIV itd. Vzgoja in znanje o tem, kako ostaneš zdrav, imata namreč svojo ceno. Naredimo tudi v tej smeri evropski korak...

Marija Frančeškin

ŽIVLJENJE TEČE ...

Piše: mag. Aleksej Cvetko

Pridobljene pravice in uporaba starih predpisov (V)

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je v 308. členu določil, da se od uveljavitve zakona pokojninska doba ne more več dokazovati na podlagi izjav prič. Taka določba sicer ni bila nova, saj jo je prinesla že novela prej veljavnega zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v letu 1990 (Uradni list SFRJ, št. 44/90), pomenila pa je že takrat zaostritev v primerjavi z ustrezno določbo temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju (184. člen, novela zakona, Uradni list SFRJ, 1/67), ki se je uporabljala do takrat.

Ta je namreč omogočala dokazovanje zavarovalne dobe za nazaj s pričami tistim, ki iz objektivnih razlogov zahteve za ugotovitev pokojninske dobe niso vložili do 31. 12. 1967, kot tudi tistim, ki niso bili v delovnem razmerju in niso opravljali druge dejavnosti, za katero je zavarovanje obvezno, vendar samo v roku enega leta po vstopu v delovno razmerje oziroma od začetka opravljanja druge dejavnosti.

Ustavno sodišče Republike Slovenije pa je z odločbo št. U-I-20/92-21 z dne 12. novembra 1992 razveljavilo 308. člen zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, saj je zavzelo stališče, da 22. člen Ustave Republike Slovenije vsakomur zagotavlja enako varstvo pravic v postopku pred sodiščem in pred drugimi organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, ki odločajo o njegovih pravicah. To pa pomeni, da zakon, sodnik ali državni organ ne more izločiti nobenega dokaza, ki ga dopuščajo postopkovni zakoni. Zato je ponovno možno dokazovanje pokojninske dobe za nazaj tudi s pričami.

Zakon je posebej opredelil tudi »upoštevanje« nadurnega dela pred 1. 4. 1992. V 47. členu zakona je določeno, da se plača, prejeta za delo preko polnega delovnega časa, za ugotovitev pokojninske osnove upošteva v celoti, če so bili od nje plačani prispevki. Samo ta določba bi pomenila, da za upravičenost vštevanja take plače ne bi imeli več postavljenega pogoja posebnega delovnega pogoja, ampak bi bil pogoj samo plačilo prispevkov. Vendar pa 312. člen zakona posebej določa, da se plača, izplačana za delo preko polnega delovnega časa, do uveljavitve zakona, to je do 1. 4. 1992, upošteva pri izračunu pokojninske osnove, če je bila izplačana za delo, ki se po predpisih o delovnih razmerjih šteje kot poseben delovni pogoj.

Tako se bodo nadaljevali spori, v katerih bomo ugotavljali, ali je bilo delo, opravljeno preko polnega delovnega časa, opravljeno zaradi izjemnih, kratkotrajnih in nujnih razlogov in pri čemer niso mogli biti uporabljeni sicer predvideni delovnopravni ukrepi, za preprečitev dela preko polnega delovnega časa, kot na primer prerazporeditev delovnega časa, zaposlovanje novih delavcev, uvajanje novih izmen ali ustrezna smotrna organizacija dela.

Šele tako delo se je namreč lahko štelo za delo, ki je bilo opravljeno kot posebni delovni pogoj. In samo v primeru osebnega dohodka, prejetega za delo, ki ga je mogoče opredeliti kot poseben delovni pogoj, je izpolnjena zahteva iz 1. odstavka 20. člena statuta skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list SRS, št 40/83) v zvezi s spremenjeno določbo 3. odstavka 21. člena statuta skupnosti pokojninskega zavarovanja (Uradni list SRS, št. 10/86) tako, da je tako prejeti osebni dohodek – plačo, mogoče všteti v pokojninsko osnovo.

Zakon določa, da za izvedbo njegovih določil predstojniki republiških upravnih organov in zavod pokojninskega in invalidskega zavarovanja izdajo predpise in druge splošne akte v šestih mesecih po njegovi uveljavitvi. Čeprav gre za pomembne predpise oziroma splošne akte, jih veliko še vedno ni sprejetih. Zato se, kar sicer prav tako predpisuje zakon, še vedno uporabljajo stari predpisi in splošni akti, ki so jih sprejeli še pristojni organi Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji.

BEDA V SLIKI

Iskanje utehe v alkoholu. *Slika: Sašo Bernardi*

ZAKON O ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU S KOMENTARJEM

v brošuri

mag. Alekseja Cvetka

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVEM

Cena 480,00 SIT. Brošuro lahko naročite pri ČZP Enotnost Ljubljana, Dalmatinova 4, ali po telefonu (061) 321-255, 110-033.

Vzcveteli so beli kostanji

Potem ko je bil na mučni in, kot pravijo novinarji, ne posebej vznemirljivi seji sprejet letošnji proračun, so vzcveteli kostanji in si oddahnili kulturniki.

Kljub pičlim kulturniškim sredstvom, je na primer glasbeno življenje v Sloveniji bogatejše kot kdajkoli doslej. Razburkajo ga polemike o jazzu in še kaj, saj so si skladatelji ob Dnevih slovenske glasbe za svoje posvetovanje izbrali temo: Provokacija. Toda kljub temu je ostalo vse mirno, le nekaj kakovostnih prireditev smo pridobili.

Gledališča pa tarejo težave promocijske narave v tujini. Enkrat je dogovorjeni termin izbran zaradi prvomajskih praznikov neposrečeno, drugič zaradi pomanjkanja sredstev odhaja na tuje zgolj scenografija, tretjič pa ostaja doma kar vse skupaj. Ja, za gledališča je domače okolje premalo; prav vsa žele biti kulturni ambasador sončne podalpske dežele in njene ustvarjalnosti v svetu. Hkrati gledališki direktorji doma preoblikujejo ali celo demontirajo Borštnikovo srečanje.

Slovenska filmska prizvodnja je v likvidaciji, filmarji s filmi pa na avstrijskem Koroškem razlagajo, kako naš film ni imel v Avstriji nikoli posebnih težav, ker je bil vedno kritično protirežimsko naravnan. To smo slišali po radiju in televiziji v času praznikov.

Ta čas je doma Vesna R. Marinčič zapela »socrealistično« slavo domačemu filmu in njegovim ustvarjalcem in ga postavila na prvo mesto socialistično varovane državne umetnosti, ki je celo v težkih časih za vzdrževanje svoje zapuščine zapravila sredstva za celovečerni film v imenu reševanja Viba filma. In po njenem so včerajšnji grobarji današnji rešitelji, vse skupaj pa diši po privatizaciji.

Verjetno ni edina, ki se ji skomina po kulturni politiki, ki je krepila vrednote in obujala pozabljeno ter bila z ministrom Capudrom kratkega daha in časa.

Še bi lahko paberkovali npr. po letošnjem prazničnem TV in radijskem programu, ki je pozabil, da je velikanoč že mimo, in si v demokraciji delo zasluži vsaj čast, ko mu je oblast odvzeta. Bo pa lepo za 25. maj.

Milan Bratec

Na avtobusu

Velika gneča. Gospa po nesreči odrine občana.
– Oprostite, gospod.
– Jaz nisem noben gospod!
– Oprostite, tovariš.
– Jaz nisem noben tovariš!
– Gospod niste, tovariš tudi ne, kaj pa ste?
Mož se zaguga na palici.
Jaz sem opica!

Emancipacija

Svojo ženo je redko pretepal.
Dvakrat, trikrat na teden.
Sem in tja jo je zaprl v drvarnico ali zmrzovalnik.
Denarja pa ji seveda ni dajal.
Drugače pa je javno nastopal za strogo emancipacijo!

Izjava leta

Ženske so sicer enakopravne, a ne vse.
Bolj so enakopravne matere.
Pa ne vse matere. Tiste s tremi, več otroki bodo poskrbele za zarod.
Te so skoraj enakopravne moškim.
Sicer pa so ženske enakopravne. Nekatere manj, druge bolj!

Filozofija

Bogati trdijo, da so revni srečni.
Revni pravijo, da so bogati srečni.
Oboji trdijo, da je Bog srečen.
Bog pa...?

Njen dnevnik

Sem študentka. V petek sem štopala domov.
Ustavil mi je delavec v stari kripi. Silil je vame.
Hitre noge so me rešile.
Moje noge, so moje najboljše prijateljice.
V petek sem spet štopala domov.
Ustavil mi je politik v limuzini.
Nagovarjal me je k ljubezni.
Tudi najboljše prijateljice gredo narazen!

Zaupne besede

Na levem licu mi je zrastel mozolj.
Kaj naj storim? Pomislila sem že na samomor.
Še en resen problem imam. Spoznala sem fanta.
Že dva meseca hodiva skupaj. Nagovarjal me je k spolnim odnosom, otipavala sva se.
Začutila sem nekaj podobnega steklenici.
Je moj fant res alkoholik?

Pismo psihologu

Tako sam sem, osamljeno sam.
A samota plemeniti.
A sam sem res preveč sam, samoten.
Ne vem več kako ven iz te samotne osamljenosti.
Zakaj sem tako sam?
Kako sam bi bil šele, ko ne bi bil sam, dragi bralec!

Franjo F. Frankenstin

Med dvema cerkvama

V dobrih štirinajstih dneh je založba ČZP Enotnost postregla že z drugo knjigo. V dneh pred prazniki je v prostorih Društva slovenskih pisateljev predstavila knjigo uglednega diplomata in politika Rudija Čačinoviča »Med dvema cerkvama«. Predstavitve se je udeležila kopica avtorjevih znancev, rojakov in sodelavcev pri uveljavljanju uglednega slovenskega deleža v nekdanji jugoslovanski diplomaciji.

Kot je povedal Rudi Čačinovič, knjiga pomeni srednji del triptiha, ki je bil že pred leti pripravljen za objavo; pa tudi za druga dva dela ima zbranega precej gradiva. Če mu bo »apologetski bog norcev« še naprej naklonjen – sam pravi, da mu je doslej zvesto služil – bomo kmalu lahko brali še drugo Čačinovičevo avtobiografsko gradivo.

Litografije Oskarja Kokosche v galeriji CD

V galeriji Cankarjevega doma so odprli razstavo litografij znanega avstrijskega ekspresionista Oskarja Kokosche. Dela je umetnik naslikal med potovanji v poznem obdobju svojega ustvarjanja, predvsem po Sredozemlju. Dela sodijo v zbirko Deželnega muzeja Rupertinum iz Salzburga, k nam pa so prišli po zaslugi avstrijskega veleposlaništva v Ljubljani.

Predsednik

Ker se živali zgledujejo po ljudeh (ponekod je obratno), so se gozdne živali zbrale, da bi na demokratičen način izvolile svojega predsednika. Toda zapletlo se je, ko je zajec, pomislite, zajec, hotel biti predsednik vseh živali.

To ne gre, je dejala lisica: »Predsednik mora biti zvit in prebrisan. Torej za predsednico sem primerna jaz, ne pa takšen strahopetec, kot si ti.«

»Jaz strahopetec,« se užali zajec. »Ne morem čez to žalitev, pojdi z menoj, da se pomeriva na štiri oči.« Lisica odide z zajcem. Čez nekaj trenutkov se zajec vrne z lisičjo glavo.

Živali modrujejo naprej. Zajca še vedno nočejo za predsednika. Ponudi se volk: »Jaz bom vaš predsednik, ponoči bom bedel in gledal, kaj ste počeli podnevi.«

Toda zajec še vedno vztraja, da bo on predsednik.

Volk ga pogleda: »Spet ti dolgouhi strahopetec!« Tudi njega zajec povabi v grmovje, da si opere čast. Volk je navdušen, saj pred sabo vidi slastno pečenko. Za grmovjem se sliši ravs in cviljenje.

In glej! Zajec se vrne z glavo pokojnega volka. Živali zmajejo z glavami in že skoraj sprejmejo predsedniško kandidaturo zajca, ko se dvigne medved in s pestjo udari po mizi: »Predsednik bom jaz, ne pa to strahopetno niče!«

Zajec ne more prek take grobe žalitve. Tudi medveda povabi za grmovje, da bi opral svojo čast. Medved odhlača z zajcem. Hip za tem se izza grmovja oglasi renčanje in rjovenje.

Nemogoče! Zajec za seboj vleče medvedjo glavo.

Za zajcem se prikaže lev ter grozeče vpraša: »Ima še kdo kaj proti predsedniku, ki sem ga jaz izbral?«

Proti ni bil nihče.

Vsaka podobnost z dogodki in osebami je zgolj naključna.

Ivo Lebar

NOVO! NOVO! NOVO! NOVO! NOVO!

Pri založbi ČZP Enotnost je pravkar izšel roman Petra Božiča

Zdaj, ko je nova oblast

Božiča literarni teoretiki uvrščajo med začetnike slovenske modernistične proze pa tudi modernističnega gledališča. Objavljal je v vseh kasneje prepovedanih slovenskih literarnih revijah, njegova avantgardna gledališka dela so uprizarjali v alternativnih gledališčih, marsikomu je šel in gre v nos kot neutruden aktualnopolitični publicist, člankar, polemik in pamfletist v večini slovenskih časnikov.

»Literatura v bistvu vedno pomeni negacijo ali afirmacijo vrednot in vrednostnega sistema,« pravi Božič. *»Pri mojem pisanju gre za povsem drugačno vsebino, popolnoma druge oblike.«*

»Pri vsem, kar sem doslej povedal, ni šlo za nekakšne literarne vzorce, bivše ali sodobne, temveč za izrazito avtopoetiko izpovedi. Na ta način je nastala tudi moja struktura romana, ki sploh ni od začetka do konca ena sama sklenjena zgodba. Gre za polifono strukturo zgodb, ki se dogajajo v enem prostoru in v različnih časih. Poenostavljeno rečeno gre za freske usod posameznih ljudi v tem času, ki se srečujejo, razhajajo in so njihove zgodbe nedokončane tudi, ko se končajo.«

Naj vam prišepnemo, da je prizorišče romana predmestna gostilna nasproti psihiatrične bolnišnice, kjer se dogajajo tudi mnoge zlorabe v imenu »višjih ciljev«.

Figure v romanu so avtentične, pravi avtor, veliko opisanega se je res zgodilo. Čeprav gre za aktualnopolitični naslov, se dogajanje razpenja skozi štirideset let. To je obdobje avtoritarnega sitema, zaradi katerega se je vse v romanu zgodilo, in skozi usode junakov prihaja na dan politikum.

»Takega romana mi pred petimi leti ne bi objavila nobena založba,« pravi Peter Božič. *»Še huje, tudi napisal ga ne bi, saj šele sedaj opažam, koliko podzavestne avtocenzure je bilo v nas.«*

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) ..... izvod(ov) knjige **ZDAJ, KO JE NOVA OBLAST** avtorja Petra Božiča.

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Naročeno, dne .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Cena 1.420 SIT
1. Naročeno bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročnik bom plačal po povzetju

Žig

Podpis naročnika

MTT Maribor:

Kazenska ovadba zoper direktorja A. T.

Bralci se bodo najbrž še spomnili sumljivih poslov v MTT Maribor, ki smo jih v DE začeli razgaljati z objavo članka prizadetih delavcev v tem podjetju pod naslovom »Delavci MTT Maribor: Lačni, ponižani in razžaljeni, vodstvo pa...«. Užaljeno vodstvo na čelu z direktorjem Antonom Taksom je zaradi tega članka tožilo spodaj podpisanega, tožbo pa dvakrat gladko izgubilo. Medtem se je v našo redakcijo usula kopica dokumentov, ki so govorili o sumljivi naravi izplačevanja najrazličnejših honorarjev. Nekatere od njih smo tudi objavili in pozvali mariborske kriminaliste, naj vendarle kaj ukrenejo. In res: te dni so inšpektorji sektorja za zatiranje poslovno-finančne kriminalitete pri UNZ Maribor sporočili javnosti, da so zaradi utemljenega suma kaznivega dejanja zlorabe položaja in pravic odgovorne osebe zoper generalnega (zdaj že bivšega) direktorja MTT Maribor A. T. podali kazensko ovadbo javnemu tožilstvu v Mariboru. A. T. naj bi se lani sam imenoval za poslovodnega organa njihove nemške firme MTT Textil GmbH iz Düsseldorfa. Kmalu zatem pa je A. T. odredil, naj se njemu in štirim sodelavcem izplačujejo honorarji in drugi materialni stroški, čeprav so hkrati dobivali plačo pri MTT Maribor. Sebi in kompanjonom naj bi A. T. na ta način pridobil skupaj za 109.000 DEM protipravne koristi, od tega zase 55.000 DEM. Od inšpektorjev SDK in kriminalistov zdaj upravičeno pričakujemo tudi, da bodo raziskali zakonitost tako imenovanega »poračuna direktorskih plač«, gradnjo vikenda direktorju varnostne službe, delitev bonov itd. Če bi inšpektorji oziroma kriminalisti potrebovali v zvezi s tem kak dokument, ga lahko dobijo v redakciji DE.

I. K.

Na lastninski natezalnici

PRETEPANJE OSLOVE SENCE

Če človek opazuje razmere na mariborski in nasploh slovenski politični sceni, ki jo kakor toplo pomladno sonce grejejo različne na novo odkrite in stare afere in aferice, kaj hitro pride do zaključka, da se režimi lahko spreminjajo hitro, ljudje s svojimi navadami in mentaliteto pa se ne ali se počasi in stežka.

Človek kar verjeti ne more, kako ostro so začeli nekateri sedaj, ko je v glavnem že prepozno, nastopati proti tako imenovanim »divjim privatizacijam« nekdanjih družbenih podjetij. Takrat, ko je bila javna tajnost, da v nekaterih podjetjih posamezne interesne skupine, da ne rečemo lobiji, »privatizirajo privatizacijo«, ni skorajda nihče nič ukrenil, kvečjemu je tu in tam kakšen politik pokritiziral »staro zakonodajo«, češ da omogoča pretakanje nekdanjega družbenega premoženja v privatne žepe. Takrat, ko je bilo torej še dovolj časa, da bi morebitne zlorabe preprečili, so pristojni ukrenili bore malo ali nič, da bi raznim špekulantom in lobistom stopili na prste. Poslanci v slovenskem parlamentu pa kar dve leti in pol niso uspeli (ali želeli) spremeniti zakonodaje, ki je bojda divje privatizacije omogočala.

Sedaj, ko je velik del najslajšega medu že polizan, pa je iz dneva v dan več tistih, ki se najodločneje zavzemajo za skrbno čuvanje napol prazne sklede z medom, čeprav se nekaterim najbolj glasnim nekaj podobnega medu še vedno cedi po bradi...

Zgodba o boju proti divjim privatizacijam močno spominja na zgodbo o boju proti neupravičenemu bogatenju v starih dobrih časih. Takrat so bili najglasnejši tisti, ki so prek zvez in poznanstev največ prigrabili. Ti naj bi z glasnostjo odvrnili od sebe vsak sum, drugi pa so z glasnostjo naredili kariero, ki jim je omogočila, da so kasneje od tega in ne od dela obogateli. Na zatožni klopi pa se je znašel le tu in tam kakšen tatič. V Mariboru so tedaj denimo v nekem majhnem podjetju – kasneje se je na sodišču izkazalo, da so domala vsi zaposleni na veliko kradli družbeno premoženje – vrgli iz službe zaradi kraje mladega delavca, ki je ob odhodu iz podjetja v žepu delovne halje »pozabil« kombinirke... Boj proti neupravičenemu bogatenju so na svojih hrbtih najbolj občutili normalni in pošteni državljani, ki so jih v splošni psihozi začeli šefi tako nadzirati, kakor da imajo opraviti s samimi lopovi.

Zdi se, da so tudi v boju proti divjemu lastninjenju sedaj vloge na moč podobno razdeljene. Verjetno pa so tudi igralci isti, razen nekaterih novincev, ki so jih prinesla leta – pa še tukaj, kakor pravi pregovor, jabolko le malokdaj pade daleč od drevesa.

V Mariboru bo služba družbenega knjigovodstva po zakonu in na osnovi prijav opravila revizijo 106 privatizacijskih postopkov. In kakšni bodo kriteriji, po katerih bo družba ocenjevala, ali so dosedanje privatizacije oškodovale družbeno premoženje ali ne? O teh kriterijih se več kot dve leti niso mogli dogovoriti v slovenskem parlamentu – ob pomoči množice strokovnjakov in strokovnih služb. Le kako se bodo o tem dogovorili »na terenu« v »bazi«, kjer imajo tako in tako vedno več besede tisti, ki imajo več pod palcem, ne glede na to, kako jim je pod palec prišlo!

Kakor kaže, pri nas mnogi še vedno najraje zvonijo po toči in tepejo osla po senci. To sicer ničemur ne pomaga, zagotovo pa tudi ne škoduje – ne oslu in ne tistemu, ki pretepa njegovo senco.

Ob tem pa, denimo, Svobodni Sindikati v Podravju opozarjajo, da ima tudi nova privatizacijska zakonodaja toliko lukenj, da bo omogočala divje privatizacije. Žal pa Svobodnih sindikatov sedaj nihče ne sliši, ker so vsi preveč zaposleni z bojem proti divjemu lastninjenju od predlani. Z luknjami sedaj veljavnega zakona in s tistimi, ki bodo podnje nastavili svoje denarnice, se bomo začeli ukvarjati na pragu novega tisočletja...

Tomaž Kšela

TOM Mirna

NEZAKONIT PRENOS LASTNINE NA SKLAD ZA RAZVOJ

Sporočilo za javnost

Ker se v javnosti, predvsem pa pri naših poslovnih partnerjih, pojavljajo še vedno nejasnosti o razmerah in stanju v našem podjetju TOM d.d. Mirna in so posledica dajanja neresničnih podatkov in neosnovanih izjav s strani za to nepooblaščenih oseb, podajamo naslednje sporočilo:

1. Zakoniti organi upravljanja in vodstvo podjetja TOM d.d. Mirna smo prepričani, da je bila kakršnakoli sprememba statusa družbene lastnine ob podpisu pogodbe o prenosu družbenega kapitala med IMV Holding d.o.o. Novo mesto in Skladom RS za razvoj v oktobru 1992 protizakonita. Ker pogodbe ne poznamo (do danes je nihče od zaposlenih v TOM d.d. še ni imel možnosti videti!), predvidevamo (predvsem pa žal občutimo!) njeno vsebino v tem, da je bil izveden prenos na Sklad RS za razvoj tudi lastnine v TOM d.d. Mirna. Istočasno s prenosom oziroma podpisom pogodbe so bile, predvidevamo (sodeč po univerzalni vsebini pogodb Sklada), izvedene tudi spremembe Statuta delniške družbe TOM (običajna klavzula pogodbe je namreč: »Določbe Statuta Podjetja in ostalih splošnih aktov Podjetja, ki so v nasprotju s to pogodbo, prenehajo veljati z dnem sklenitve te pogodbe.«). Torej je bil v sprejemanju teh sklepov oziroma podpisovanju pogodb v več delih grobo kršen statut podjetja. Ob upoštevanju določil 60. člena veljavnega Statuta d.d. TOM: »Predlog sprememb oz. dopolnitev Statuta družbe določi upravni odbor, sprejme pa skupščina. Preden določi končni predlog, mora upravni odbor s spremembami oz. dopolnitvami seznaniti delničarje, delavski svet in sindikat, da bi lahko dali pripombe oz. predloge. Rok je 10 dni,« in ob upoštevanju, da nihče v TOM d.d. Mirna ni niti vedel o dogovarjanjih na Skladu o prenosu družbene lastnine na Sklad, kaj še, da bi o tem razpravljal (niti sindikat, niti delavski svet, niti organi upravljanja, niti poslovodstvo), je povsem jasno, da je bil prenos nezakonit, vsi sklepi, povezani s tem, pa nični.

2. Protizakonita, zaradi grobih kršitev določil veljavnega Statuta delniške družbe TOM, je bila tudi izredna seja skupščine d.d. TOM, 11. 2. 1993, ki jo je »izvajal« in sprejemal sklepe »za skupščino družbe: Nijaz Smajič«, pravni svetovalec Sklada, s pooblastilom predsedujočega upravnega odbora Adria Caravan d.d. Romana Androjne, dipl. oec. V TOM-u smo trdno prepričani o protizakonitosti te seje in s tem ničnosti vseh njenih sklepov, kot tudi ničnosti vseh sklepov na tej seji imenovanega (nezakonitega) upravnega odbora d.d. TOM Mirna.

3. Glede na gornje ugotovitve so torej vsi sklepi in ukrepi, ki jih je sprejemal upravni odbor v sestavi: g. Dušan Plut – predsednik, g. Roman Pulko – član, ga. Marija Mihelič – član, nični. Ob teh dogodkih je bilo na pobudo SO Trebnje oz. od njenih zborov imenovane posebne komisije ponovno vzpostavljeno upravljanje podjetja TOM tako, kot je bilo skladno s statutom sprejeto na izredni seji skupščine d.d. TOM dne 8. 7. 1992. Takrat je bila namreč s ciljem zaščititi družbeno lastnino in preprečevati gospodarsko škodo, na pobudo vodstva podjetja in ob podpori organov občine Trebnje ter ob pisnem soglasju edinega delničarja, to je Adria Caravan d.d. Novo mesto, in sindikata ter delavskega sveta TOM d.d. Mirna, izvedena sprememba statuta in s tem sprememba upravljanja. Takrat je bil tudi imenovan enoviti organ upravljanja v sedemčlanski sestavi, in sicer: trije predstavniki Adrie Caravan d.d., dva predstavnika delavcev TOM, direktor podjetja ter predstavnik družbenopolitične skupnosti.

4. V podjetju TOM d.d. smo tudi trdno prepričani o pravnih nepravilnostih, ki izhajajo še iz obdobja samoupravnega združevanja dela in sredstev. Samostojna pravna oseba, TOZD Tovarna opreme Mirna, se je namreč leta 1988 (decembra) združila v TOZD Tovarna prikolic ADRIA Novo mesto in na ta način dobila status obrata. Vse premoženje takratnega TOZD-a TO Mirna je bilo brezplačno »združeno« v novi večji TOZD ADRIA Novo mesto. V obdobju do leta 1991 se je obrat močno razvijal, vendar ne po zaslugi TOZD ADRIA, temveč izključno na račun dobrih poslovnih rezultatov na t.i. eksterni realizaciji obrata (dejavnost obrata izven prikoliške dejavnosti). Očitno je bilo že takrat, še bolj pa danes, da je velik del pozitivnih rezultatov te eksterne realizacije obrata TO Mirna ostajal v Novem mestu oz. se izgubljal v vreči brez dna, kot je že takrat bila ADRIA. Glede na gornje, je povsem logično nasprotovanje vseh zaposlenih v današnjem TOM d.d. Mirna, da bi danes odkupovali s plačilom Adrii (ali Skladu) svoje premoženje oz. lastnino, ki je bila dana v Adrio brezplačno. S tem je tudi logična naša zahteva, da se podjetje TOM lastninsko preoblikuje na način, kot to določa zakon za družbena podjetja (interna razdelitev delnic in notranji odkup v zameno za lastniške certifikate).

5. S ciljem dokazati vse gornje trditve, smo na za tovrstno odločanje pristojna mesta vložili tožbe in zahteve za varstvo pravic podjetja in zaposlenih in zaščito družbene lastnine. Istočasno smo, da bi se izognili nadaljevanju brezsmiselne in dolgotrajne »vojne«, v kateri bo lahko povzročena tudi velika gospodarska škoda, predlagali Skladu RS za razvoj in upravnemu odboru Adrie Caravan d.d. Novo mesto, naj se podjetju TOM d.d. omogoči lastninsko preoblikovanje na način, ki bo najbolj ugoden za zaposlene in bivše zaposlene oz. v smislu določil zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij. S takim ustreznim sklepom in realizacijo le-tega bi bila rešena vsa lastninska vprašanja v TOM-u, podjetje pa bi se zopet lahko v celoti posvetilo svojemu do sedaj uspešnemu poslovanju in razvoju.

6. Do sprejema ustreznega sklepa o lastninskem preoblikovanju in dokončne realizacije le-tega pa do nadaljnjega v podjetju TOM veljajo tile ukrepi oz. zakonito stanje:

6.1. Enoviti organ upravljanja je skladno s statutom d.d. TOM in spremembo statuta z dne 8. 7. 1992 sedemčlanski upravni odbor v sestavi:
- g. Ciril Pungartnik – predstavnik SO Trebnje – predsednik UO
- ga. Marija Papež – predstavnik AC d.d. Novo mesto – član UO
- g. Anton Kralj – predstavnik AC d.d. Novo mesto – član UO
- g. Janez Brinc – predstavnik AC d.d. Novo mesto – član UO
- ga. Jožica Kolenc – predstavnik TOM d.d. Mirna – član UO
- g. Bruno Gričar – predstavnik TOM d.d. Mirna – član UO
- g. Janez Dulc – direktor TOM d.d. Mirna – član UO

6.2. Skladu RS za razvoj se je že predlagalo, da je glede na nenormalno stanje v TOM d.d., Sklad RS za razvoj direktno nosilec funkcije skupščine, skladno s statutom družbe.

6.3. Skupščini družbe TOM je že bil dan predlog delavskega sveta, naj se ustrezno dopolni statut, po katerem bo delavski svet poleg že s statutom preje opredeljenih pristojnosti dobil še pravico veta na sklepe skupščine družbe (pravica ustavitve realizacije sklepov skupščine, ki ne bi bili v interesu zaposlenih ali zaščite družbene lastnine oz. ki bi lahko povzročali gospodarsko škodo).

6.4. Zakoniti zastopnik podjetja TOM je skladno s sklepi zakonitih organov upravljanja in skladno z registrskim vpisom na Temeljnem sodišču v Novem mestu direktor Janez Dulc.

Poslovanje podjetja vodijo poslovodni, vodilni in vodstveni delavci, kot so bili imenovani skladno s sklepi zakonitega zastopnika podjetja, direktorja družbe.

6.5. Službi družbenega knjigovodstva (SDK), enoti v Novem mestu in ekspozituri v Trebnjem se javno predlaga, naj takoj popravi napako, ki jo je storila v petek, 23. 4. 1993, ko je na zahtevo nepooblaščenih oseb spremenila podpisnike žiro računa TOM in jim s tem dala pravico do razpolaganja s sredstvi podjetja TOM, in to osebam, ki nimajo s podjetjem nikakršne povezave.

6.6. Glede na »blokado« žiro računa podjetja TOM d.d. Mirna, le-to do preklica spremembe podpisnikov s strani SDK posluje preko svojega podjetja v družbeni lastnini TOM – OPREMA d.o.o. Mirna. Za zagotovitev zakonitosti takega poslovanja so bili izpeljani ustrezni postopki in podpisani ustrezni dokumenti s strani za to pooblaščenih oseb. Enako bodo v času trajanja takega stanja s poslovnimi partnerji vodeni ustrezni dogovori in dokumenti.

7. Podpisnika pogodbe... to je IMV Holding d.o.o. Novo mesto in Sklad RS za razvoj, javno pozivamo, naj na sedež podjetja TOM d.d. Mirna uradno dostavijo ustrezen dokument, s katerim je bila družbena lastnina v TOM d.d. Mirna zakonito prenesena na Sklad.

8. Glede na vse bolj neurejena finančna razmerja med TOM d.d. Mirna in kupcem Adrio Caravan d.d. Novo mesto (le-ta dolguje že blizu 2 milijona DEM!) in s ciljem nadaljevati proizvodnjo in dobavo izdelkov TOM za Adrio, je TOM na Sklad RS za razvoj in upravni odbor AC d.d. Novo mesto že posredoval predlog za ureditev finančnih razmerij.

Janez Dulc, direktor TOM d.d. Mirna

Jože Smole: **PRED USODNIMI ODLOČITVAMI**

Pri založbi ČZP Enotnost je konec oktobra 1992 izšla knjiga Jožeta Smoleta »Pred usodnimi odločitvami«. V njej Smole, nekdanji novinar, diplomat in predsednik SZDL Slovenije razgrinja svoj pogled na slovensko in jugoslovansko politično dogajanje pred razpadom Jugoslavije.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige PRED USODNIMI ODLOČITVAMI. Naročeno mi (nam) pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Datum: _____ Podpis naročnika: _____

1. Naročeno bomo plačali v zakonitem roku 2. Kot individualni naročnik bom plačal po povzetju

Humoreska

Dan za vsako priložnost

– Kako ste preživeli slovenski praznik upora proti okuptorju? smo vprašali vse v bifeju Bližnja srečanja posebne sorte, čeprav je bilo naše vprašanje seveda namenjeno predvsem tovarišu Neposrednemu proizvajalcu raznih strok, ki je kot navadno tičal za šankom in počasi luckal svoje pivo. In medtem ko so drugi gostje v lokalu hiteli pripovedovati, kje vse so bili na tem podaljšanem vikendu in kaj vse so videli, je ob koncu tega splošnega gostolenja tovariš Neposredni zelo na glas dejal:

»Jaz pa sem ta praznik proslavljal čisto drugače!«

– Kako drugače?

»Bolj vsebinsko!«

– Torej frontno, osvobodilno. Ali ste bili na kakšnem partizanskem mitingu, kjer ste evocirali spomine?

»Dajte no, dajte. Jaz sem ta praznik praznoval antiimperialistično!«

– Zakaj pa antiimperialistično?

»27. aprila je komunistična partija Slovenije, ki takrat še ni bila prenovljena seveda, ustanovila takoimenovano antiimperialistično fronto, ne pa Osvobodilne fronte.«

– Ja, in kaj hočete reči s tem?

»Nič drugega kot to, da je bila ta fronta usmerjena proti imperialistom.«

– Torej proti Nemcem in Italijanom?

»Kje pa. Če bi bila usmerjena proti Nemcem, bi morala biti usmerjena tudi proti Sovjetom. Ker pa so bili takrat Sovjeti zavezniki Nemcev, si komunisti takrat niso upali nič storiti proti prijateljem Moskve...«

– Ampak Nemci so bili vendar imperialisti. Zasedli so že Francijo, Dansko, Norveško, Češko, države Beneluksa, Jugoslavijo, Grčijo, Poljsko...

»Hop! Pol Poljske. Drugo polovico Poljske so zasedli Sovjeti, ki so zasedli še del Finske, pa baltske države. Torej so bili vsaj toliko imperialisti kot so bili Nemci.«

– Čakajte, čakajte. Prva dežela socializma je vzela le tista ozemlja, ki so ji pripadala.

»A tako!? Zakaj pa so se zdaj vse te države razletele iz nekdanje SZ, če ni šlo za imperialistično državo?«

– Dobro, proti komu pa je bila potemtakem uperjena naša protiimperialistična fronta?

»Jasno, da proti Angliji, Franciji in predvsem Združenim državam.«

– Čakajte, čakajte. Pa saj to so bili vendar naši zavezniki. Skupaj z njimi smo se borili proti fašizmu in nacizmu...

»No, vidite, saj v tem je vsebinsko praznovanje našega dneva upora. V ponedeljek so bili Američani imperialistični sovražniki, v torek zavezniki, v sredo spet kapitalistični oderuhi, v četrtek pa medvojni soborci. Pomen tega praznika je v tem, da kakorkoli ga obrneš, so naši ljudje vedno zgoraj.«

Bogo Sajovic

Jelinčičeve zahteve

Zmago Jelinčič, šef SNS, je zahteval, naj komisija za nadzor nad delom vojaško obveščevalne službe dobi v roke vse dokumente o delovanju VOMO v primeru HIT. Ker naj bi bila v zadevi HIT vpletena tudi italijanska vojaško obveščevalna služba, bi bilo po Jelinčičevo logično, da bi jo nadzorovala naša VOMO. Če pa nima dokumentov, ki bi pričali o tovrstnem njenem delovanju, ne dela drugega kot VIS – lovi notranje sovražnike. Takšne službe pa ne potrebujemo. Se strinjamo: Slovenija ne potrebuje niti VIS niti VOMO, temveč predvsem policijo, ki bo znala najprej poloviti največje in šele potem manjše lopove. Za zdaj je še vedno narobe.

Golobičeva minimalizacija

Gregor Golobič, generalni sekretar LDS, je te dni z izjavo, da so dokumenti, ki jih je dr. Miha Brejc predal preiskovalni komisiji in ki naj bi še zlasti kompromitirali nekatere vidne funkcionarje LDS, smešen konstrukt, poskušal minimalizirati vpletenost LDS v afero HIT. To še zlasti velja za njegovo stališče do Brejčeve obtožbe, po kateri naj bi bilo v zadevo vpleteno pol politikov. Po njegovem mnenju so pretirane. Zanimivo pa je, da Golobič v tej zvezi ni prav nič komentiral nepreklicnega odstopa z vseh funkcij šefa nemške socialdemokratske opozicije, ministrskega predsednika zvezne dežele Schleswig-Holstein in kandidata za kanclerja na prihodnjih volitvah Björna Engholma. Možak je namreč odstopil samo zato, ker naj bi vedel za neko podkupnino pred šestimi leti. Po nemških merilih bi morali odstopiti vsi naši politiki!

Brejčevo šefovstvo

Miha Brejc, odstopljeni šef VIS, naj bi bil po nekaterih razlagah še vedno formalni šef te službe, saj do danes še ni dobil dokumenta o razrešitvi. Po razlagi dr. Franceta Bučarja, naj bi bil Brejc tako še vedno na položaju prvega visovca, kar naj bi hkrati tudi pomenilo, da ni zagrešil kaznivega dejanja odtujitve uradnega in zaupnega gradiva, česar ga bremeni ovadba slovenske vlade. Nič novega torej. Nova slovenska »demokratična« oblast se po tej plati prav nič ne razlikuje od njene »totalitarne« predhodnice. Za komuniste je bila vedno značilna revolucionarna gorečnost, a tudi pravna šlamparija!

Tomšičeve priprave

Franc Tomšič, šef nekega sindikata, naj bi se te dni po nekaterih vesteh pospešeno pripravljal, da zadosti vsem merilom, ki jih pred njegov sindikat postavlja zakon o reprezentativnosti sindikatov. Posledice naj bi bile opažene v računalniških izpisih članov nekaterih svobodnih sindikatov, ki so se začeli sumljivo krčiti. Šef najmočnejšega slovenskega sindikata Albert Vodovnik je vso stvar že predal VIS, ki pa se žal trenutno ukvarja z mnogo »pomembnejšimi« rečmi. Značilno za udbaše je, da nikoli niso opravljali svojega (formalno) osnovnega dela. Vedno pa so se praskali tam, kjer naj bi jih po logiki stvari prav nič ne srbelo!?

Kuli

Horoskop

Različna mnenja

Ker avstrijski cesar Karl VI. ni imel moških potomcev, je s pragmatično sankcijo omogočil dedovanje svojih dežel in naslovov svoji hčerki Mariji Tereziji (rojena 13. maja 1717). Vendar drugi monarhi mladi cesarici niso priznavali pravice do dedovanja. Leta 1740 je pruski kralj s svojimi četami vdrl v bogato Šlezijo, bavarski kralj pa je prijavil svoje pravice do posesti dežel mlade vladarice. Bavarce in Pruse je podpirala tudi Francija, ki se je tako hotela rešiti stoletne nasprotnice Avstrije. Na avstrijski strani pa se je v vojno vmešala Anglija. Po osemletni vojni, imenovani vojna za avstrijsko dediščino, je Marija Terezija obdržala vse posesti z izjemo Šlezije, ki jo je odvzela Prusija. Vendar pa njeni nasprotniki niso mirovali in so še enkrat poizkusili srečo. Leta 1756 je prišlo do nove vojne proti Avstriji, ki je trajala do leta 1763. V sedemletni vojni so bili na strani Avstrije Rusi in Francozi, Anglija pa se je tokrat postavila na prusko stran. Tudi po tej vojni je Avstrija obdržala svoja ozemlja nedotaknjena, razen seveda Šlezije, Marija Terezija pa je končno bila priznana kot dedinja po svojem očetu. Edino rimskonemške cesarske krone si ni mogla posaditi na glavo, ker je bilo že od začetka določeno, da jo lahko nosi le moški. Ta problem so rešili tako, da je krono dobil mož Marije Terezije Franc Lotarinški. Tako je krona še naprej ostala v rokah Habsburžanov, saj se je družina sedaj imenovala Habsburg-Lothringen. Uradno se tako imenuje še danes. Cesar Franc je bil ljubeč soprog, po političnih sposobnostih pa svoji ženi ni bil dorasel. Zato se je cesarica bolj kot nanj opirala na skupino državnikov in vojakov. Med njimi je imel največjo besede knez Kaunitz. Z njihovo pomočjo je uvajala nove reforme za blaginjo države in tudi ljudstva. Zadnja leta se je opirala tudi na sina Jožefa, ki je kasneje kot cesar njene reforme nadaljeval.

Cesarica je bila po moževi smrti zelo potrta in se je vse bolj zatekala k moralizmu in veri. Zahtevala je, naj jo v strogem moralizmu posnemajo tudi drugi. Knezu Kaunitzu je nekoč omenila:

»Vojaškim častnikom, ki obiskujejo ‚sumljive' hiše je treba preprečiti napredovanje v višji čin.«

Kaunitz je odvrnil:

»Če bi tako mislil tudi oče vašega veličanstva, bi bil jaz še vedno podporočnik.«

V tem tednu so se rodili še angleški filozof David Hume, nemški skladatelj Johannes Brahms, ruski skladatelj Pjotr I. Čajkovski, poljski pisatelj Wladislaw Reymont, nemški pesnik Friederich Schiller, angleški arheolog Howard Carter, avstrijski vojskovodja Alrej, knez Windischgraetz, poljski kralj in saški knez Avgust II. Močni, španski slikar Salvador Dali in slovenski dramatik Ivan Cankar.

De

				DELAVSKA ENOTNOST	SLOVENSKI PESNIK IN PISATELJ (JOSIP)	ŠPANSKI PESNIK (JUAN)	MANJŠI HOTEL ZA VOZNIKE	OSEBA IZ BIBLIJE	NAGRADNA KRIŽANKA	SMUČARSKI KLUB	NAČIN ZAPISOVANJA VEČGLASNE GLASBE	MESTO V SIRIJI	DEL SRAJCE	PROUČEVALEC PERZIJSKE KULTURE	NIŠ	URADNI SPISI	FARMA NA DIVJEM ZAHODU
				SMUČARSKI SKAKALEC GOSTIŠA					ANTIKVAR								
				KRAJEVNI PRESTOL					NAUK O TOPLOTI / OKUSEN MORSKI RAK								
				SLOVENSKI KIPAR (FRANCE) / OVOJ ZA SPISE						VRSTA VRBE / ŽIVALSKO LEGLO					TUNIZIJA / VRSTA GORSKE RASTLINE		
AVTOR: BORUT LEVEC	RUSKA FANTASTIČNA POVEST	PREBIVALEC KOSTARIKE	PERGAMSKI VLADAR / IGRALEC SHARIF					ZORANA ZEMLJA / VRSTA VIŠNJE				KRAJ PRI DOMŽALAH				RAZMERA V OKOLJU, KI VPLIVA NA ČLOVEKA	POSODA ZA NOŠENJE HMELJA
STAROGRŠKI KIPAR							TEŽKE SANJE / ORIENTAL. POKRIVALO					PRIPRAVIL: SALAMONOV UGANKAR	PUHLOGLAVI DOMIŠLJAVEC / SETEV				
NADLEŽNA ŽUŽELKA						LESENO PIHALO						KLOAKA / REŽISER PECKINPAH					
STAROŽIDOVSKI KRALJ				IVAN MINATI	OKRASNA VRTNA CVETLICA	NEMŠKI SPOLNIK			ITALIJANSKA IGRALKA (ELEONORA) / ŽENSKO IME					BOLEČINA / STARA JAPONSKA PRESTOLNICA			
MAMIN BRAT						AMERIŠKI IGRALEC MINEO				ŠOLSKI PRIPOMOČEK / ZVEZA TABORNIKOV							
KARLOVAC			OSEBNI ZAIMEK / STOJALO, STATIV			ITALIJANSKA DENARNA ENOTA	TROPSKA OLJNICA / VZKLIK						SOKRATOV TOŽNIK / NEMŠKI PISATELJ (GINTHER)				
LJUBLJANSKA PRODAJNA GALERIJA				KLOKOTANJE / IGRALEC BATES							NEMŠKA VOHUNKA HARI	AVSTRIJSKI DROBIŽ / OVČJI SAMEC					ITALIJANSKA PLEMIŠKA RODBINA
DELAVSKA ENOTNOST	PREBIVALEC ITALIJE / NADLEŽNA ŽUŽELKA									KRAJ PRI DOMŽALAH / ZEMELJSKI TEČAJ							
MOŠKI, KI NOSI OČALA							NAGRADNA KRIŽANKA	MESTO IN REKA NA ČEŠKEM / SVINEC						TEKOČA ZAČIMBA / TANTAL			
MESNI IZDELEK							PRIPADNIK PROTESTANTSKE CERKVE										
ROD TROPSKIH SADEŽEV						DELAVSKA ENOTNOST	KRMILO PRI KOLESU								ALBERT EINSTEIN		

Nagradna križanka št. 20

Rešeno križanko nam pošljite do 18. maja 1993 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 20

Nagrade so: 1.000, 700 in 500 tolarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 17

SPREVOD, TRAKIJA, ROV, CELJANKA, PESNIK, JUHANT, SEVERIN, NIVO, ŠIPE, OBOLELOST, STRAH, TEKALEC, DOL, KOALA, ALEUTI, TISA, ANDI, IZMET, EL, LAŽ, BRKI, NEMOST, OLAF, RIS, PENN, VO, VN, APATIN, ARTIKEL, JOULE, ORANT, ANODA, ESTORIL, DINOZAVER, TATICA, ALAVA, KR

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 17

1. Marija Farič, Podgrajsova 10, 62000 Maribor
2. Franc Lekše, Prešernova 47, 61410 Zagorje ob Savi
3. Zoran Jordan, Rojčeva 22, 61110 Ljubljana-Moste

Križanko pripravil SALOMONOV UGANKAR

ARTURJEVA KOŠARICA

Udarilo je kot strela z jasnega: DAVEK NA VELIKE PSE! Predlagatelj Franc Rado Jelerčič iz Nove Gorice ga utemeljuje: »Denar, ki bi ga s tem davkom dobili, bi lahko koristno uporabili za finančno pomoč mladim slovenskim družinam za pospeševanje rojstev slovenskih otrok ter za ureditev in vzdrževanje otroških igrišč. Ker redijo enega ali več velikih psov predvsem bogati lastniki ali pasji farmarji, bi ti novi davki na velike pse ne obremenili velike večine prebivalcev. Večina se namreč le s težavo preživi, posebno še, če ima družina otroke. Ti si še majhnega kužka ne morejo privoščiti, čeprav bi jim bil v veliko veselje in razvedrilo.« Artur je samo zalajal in Jelerčičeva karavana je šla dalje...

Politik novega kova

Je vajenec za slehernega starega udbaša!

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Sončno s plohami

»Zeleno, ki te vidim zeleno...«, bi rekel španski pesnik Lorca. Mesec maj je res v znamenju zelene barve, predvsem zelene trave. Pravijo, da se na nji spočijemo oči. Sočno zelenje je najbolj izrazito ravno spomladi. Poleti zelena barva listja in trav izgubi svojo izrazitost na račun vročine, zrelosti. Torej si vzemite čas in občutite lepoto pomladi, kajti čez dober mesec je ne bo več. Če boste bolj povezani z naravo, boste postali boljši!

Včasih si ljudje niso predstavljali življenja drugače, kot v tesni povezavi z naravo. Od nje pa smo še danes odvisni, saj nam daje vodo, zrak, obdelovalno zemljo... Če živite v mestu, greste na trg po zelenjavo, sadje, v trgovini kupujete ostalo hrano. Ne skrbi vas več, ali je suša ali je morda padlo preveč dežja. In vendar se to tiče tudi vas! Vožnja z avtomobilom je postala že vsakdanje opravilo, kot zajtrk ali umivanje zob. Toda ne kaže v tem pretiravati. Naše življenjsko okolje je samo eno.

V povezavi z naravo so nastali številni vremenski izreki, ki jih ne moremo obravnavati le kot recept za vremenska dogajanja ali pričakovanja o letini, ampak tudi kot dokaz majhnosti človeka – poljedelca in živinorejca, pa tudi meščana dandanes. »Maja mora biti tri dni mrzlo, če ni na začetku, je ob koncu tako!« Mraza te dni nismo deležni. Če imate vrtiček, pa nameravate posaditi fižol, vam bo prišel prav tale: »Saditi fižol na Florjana (4. 5.), je dovolj zarana.«

Za konec tedna bo vreme razmeroma sončno, le popoldne bodo spet krajevne plohe ali nevihte. Stabilnega suhega vremena vam ne morem obljubiti! Tudi s takim se da živeti, kajne?